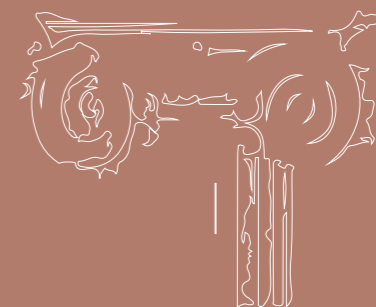
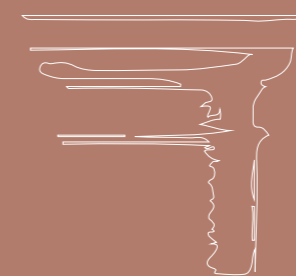

MĚSTSKÁ
TRŽNICE
PRAHA

SENO
VÁŽNÉ
NÁMĚSTÍ

Josef Holeček
Ateliér Ondřeje Císlera
Fakulta architektury ČVUT v Praze
2020

„7. O čem se nedá mluvit, o tom se musí mlčet.“

Ludwig Wittgenstein, 1929

Děkuji Ondřejovi, že mě donutil nevykašlat se na to a do poslední chvíle byl ochoten konzultovat.
Děkuji rodině a Anežce za neutuchající podporu.
Děkuji Alešovi za dlouhé hovory o klasické architektuře.
Děkuji Vláďovi, Natálce, Sáře, Štěpánovi a Kubovi za pomoc ve finiši.
A všem ostatním, kteří mě v tomhle bláznivém nápadu podpořili.
Děkuji děkanovi za prodloužení termínu odevzdání a fakultě za ty náročné, ale skvělé roky.
Jestli to obhájím, tak nic nekončí a jedeme dál.

OBSAH

	Dokumenty	6
	Předmluva	8
1.	Tržnice pro 21. století	10
2.	Tržnice pro Prahu	12
3.	Koncept návrhu	40
4.	Výkresy	56
5.	Detaily	96
6.	Obecné formy	118
7.	...	120

České vysoké učení technické v Praze, Fakulta architektury

2/ ZADÁNÍ diplomové práce

Mgr. program navazující

Jméno a příjmení: JOSEF HOLEČEK

datum narození: 27.2.1994

akademický rok / semestr: LS 2019/2020

obor: Architektura a interiérová architektura

ústav: Ústav nauky o budovách 15118

vedoucí diplomové práce: Mgr. Ondřej Císlar, Ph.D.

téma diplomové práce:

viz přihláška na DP: Městská tržnice v Praze

zadání diplomové práce:

1/ popis zadání projektu a očekávaného cíle řešení

Někdy chybí na trhu / městské haly. Předpoklad vytvoření nekonzumního a rozvíjení nezbytného "krytého náměstí". Řešení domu, konstrukce a

2/ určení ideálního konceptu, vady nevhodí.

Pro AUI součástí zadání bude jasné a konkrétně specifikovaný stavební program

Pro D/ součástí zadání budou jasné a konkrétně specifikované jednotlivé fáze projektu, které jsou nezbytnou součástí řešení

Základní záznam (větrání WC, pitná voda, sklael, demity prodejních stánků apod., volitelně zahrada, terasa). Aktivace přilehlých městských prostor, napojení na MHD

3/ popis závěrečného výsledku, výstupy a měřítka zpracování

plány 1:1000 2x výzvy 1:200

přehledy 1:200 2x pohledy s konstrukcí 1:200

detaily konstrukce

4/ seznam dalších dohodnutých částí projektu (model)

společný model (malé měřítko)

detailní model konstrukce

Datum a podpis studenta

27.2.2020

Josef Holeček

Datum a podpis vedoucího DP

Ondřej Císlar

Datum a podpis děkana FA ČVUT

10.3.2020

YH

registrováno studijním oddělením dne

27.2.2020

LD

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE FAKULTA ARCHITEKTURY

AUTOR, DIPLOMANT: Josef Holeček

AR 2019/2020, LS

NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE:
(ČJ) MĚSTSKÁ TRŽNICE PRAHA

(AJ) MARKET HALL PRAGUE

JAZYK PRÁCE: ČESKY

Vedoucí práce: MgrA. Ondřej Císlar, Ph.D. Ústav: Ústav nauky o budovách, 15118

Oponent práce:

Klíčová slova (česká): městská tržnice, Praha, Senovážné náměstí,

Anotace (česká):

V Praze nevznikla nová tržnice několik desetiletí. Navíc lze říci, že tržnice jako kategorie mezi občanskými stavbami u nás byla takřka zapomenuta a nahrazena soudobými chrámy konzumu. Diplomová práce se pokouší odpovědět na tyto otázky: Je možné v dnešní době v centru Prahy rehabilitovat architektonický koncept tržnice? Je možné vystavět krytou vícepodlažní agoru v samotném jádru historického města? Úvodní část práce se pokouší nalézt ideální parcelu pro takovou stavbu. V následujících pasážích se pak představuje koncept stavby, její provoz i dílčí detaily. Celá struktura diplomové práce je koncipována jako akademická hra, na jejímž konci stojí základní apel: „O čem se nedá mluvit, o tom se musí stavět!“

Anotace (anglická):

A new marketplace has not been created in Prague in several decades. In addition, it can be said that the marketplace as a type among public buildings in our country has almost been forgotten and replaced by contemporary temples of consumption. The diploma thesis is trying to answer these questions: Is it possible in this day and age to reinstate the architectural concept of a marketplace into the center of Prague? Is it possible to build a covered multi-storey agora in the very heart of the historic city? The introductory part of the thesis tries to find the ideal place for such a building. The following passages then present the concept of the building, its functionality and partial details. The whole structure of the diploma thesis is conceived as an academic game, at the end of which there is a basic appeal: "Whereof one cannot speak, thereof one must build!"

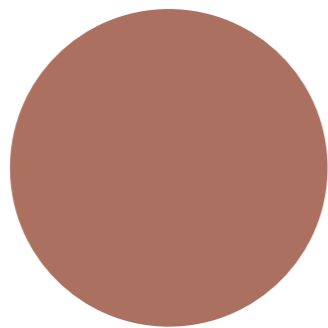
Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškeré použité informační zdroje v souladu s „Metodickým pokynem o etické přípravě vysokoškolských závěrečných prací.“

V Praze dne 20.6.2020

podpis autora-diplomanta

Josef Holeček

PŘEDMLUVA

Umberto Eco ve svém slavném traktátu Jak napsat diplomovou práci říká, že tento výstupní elaborát studenta vysoké školy je jakousi elementární syntézou jeho vlastního poznání. Prokazuje v něm, že pochopil základní principy, na nichž je jeho obor postaven, a ty na určitém specifickém úkolu prezentuje. Celé studium jsem se domníval, že diplomová práce má být naopak opus magnum, závěrečný výkon, jímž člověk stvrzuje svou kompetenci stát se nositelem vysokoškolského titulu v daném oboru. Až můj vedoucí Ondřej Císler, jemuž tímto nesmírně děkuji, mi vysvětlil, že je to trochu jinak. A že Eco má svým způsobem skutečně pravdu. Diplomová práce je tím sakem, které krejčí ušije v závěru učňovských zkoušek, aby prokázal ono nezbytné minimum. A to pak musí být nezpochybnitelné.

Přesto je třeba se nadále ptát, zda tomu je skutečně jenom tak. Za má být diplomní projekt skutečně jenom pouhým sakem. Zda nemá diplomová práce ukázat, že krom onoho saka umí student i koncepčně a teoreticky myslet. Je krásné

umět navrhnout dobré dispozice a vytvořit pěkné vizualizace. Ale to je jednomu to, co postulují trh. Jako největší škola architektury v republice bychom měli ukázat, že naši studenti nejsou jen produkty, které trh pojme a vytvoří z nich své podřízené. Mělo by být zřejmé, že mají zájem svět kolem měnit k lepšímu. Diplomní projekt by tak měl ukázat i přesah studentova myšlení. To, že dokáže být nositelem svobodného povolání, a skrze něj skutečně ovlivňovat okolní dění. Tyto úvahy se pokusím na následujících stranách představit.

Jsem přesvědčen, že architektura je veškerou péčí o svět kolem nás. Bez ohledu na měřítko, bez ohledu na funkci, je hmotným dílem lidské práce, jehož záměrem je zlepšovat svět, v němž žijeme. Dnešní doba nás tlačí do pozoruhodné situace. Často si zoufáme, jak málo velkých a krásných objektů u nás vzniká. Že jsme v zajetí „nearchitektury.“ Důvod je zřejmý. Architektura jako samostatná činnost má dvě složky: tvůrčí a technicistní. Technicistní je výhradně

pozemská. Řeší výhradně to, aby bylo vše v praktickém souladu jak při realizaci, tak při užívání budovy. Ta druhá, tvůrčí, je výsostnou hybris. U té první vesměs známe vstupní podmínky a podle toho při navrhování operativně jednáme. V případě složky nadpozemské je však třeba účasti na dionýském transu, jinak se úspěch nedostavuje. A dnešní doba tomuto způsobu myšlení, jednoduše, nefandí. A proto je tak málo výjimečných nových domů. Současné společenské nastavení běžnou stavební produkci nechápe jako tvorbu, ale jako výrobu. A nezdá se, že by se to mělo v nejbližší době celospolečensky změnit. To by totiž nutně předpokládalo změnu myšlení společnosti, která ze dne na den nepříjde. Koronavirová krize byla příležitostí, ale není pravděpodobné, že by se skutečně něco mělo začít měnit.

Přesto právě v mém osobním případě celou vlastní otázku po budoucí architektonické praxi poněkud akcelerovala. Sedě u stolu, ve snaze věnovat se raději těm, co to skutečně v tu dobu potřebují, definitivně jsem si uvědomil, že velkou architekturu minimálně zatím dělat nechci a nedokážu. Velkému měřítku nerozumím, nejspíš dostatečně neovládám techné a nemám patřičnou disciplínu. Blízko mi bylo vždy spíše drobné měřítko: malý dům, krajinná úprava, péče o ty nejběžnější objekty historického dědictví. To, co je ryze temporální. Někdo to může dokonce nazývat designem.

Je to ta architektura, která je nejběžnější péčí o to, co je nám nejbližší. Je to soustavná péče, práce. Ať již stavební, inženýrská, nebo teoretická, výzkumná. Obojí se provádí. Obojí se dá dělat. Dělá, děje. Proti tomu stojí Architektura s velkým A. Velké a nadčasové tvůrčí dílo. Taková architektura je možná výjimečná, ale o to více ji naše doba potřebuje.

Na následujících stranách se pokusím rehabilitovat tento princip. Půjde o můj vědomý epilog nad Architekturu. Rekapitulaci těch nejzákladnějších principů, skrze něž lze architekturu interpretovat, ale i modelovat. Pokus vyzkoušet si naposledy architekturu s velkým A. Velkou, nadčasovou, a zároveň ve své elementárnosti pravdivou. Bolelo to a ve finále to vyžadovalo pomoc nejbližších. Ale povedlo se to dohrát do konce. Berme následující práci jako akademickou hru. Hru, jejímž výsledkem je snaha o vytvoření nadčasové skořápky, která může v čase měnit svůj způsob využití.

V poslední době jsem měl pocit, že filosofii jako takovou už do architektury nedostanu, měl jsem pocit, že k architektuře již nemám co říct, že už navrhovat nechci. Ale pak jsem pochopil, že právě to je to, co říci potřebuji, k čemu se potřebuji vyslovit. Že možná architektura není jen o navrhování.

Ludwig Wittgenstein strukturuje svůj Tractatus logico-philosophicus na sedm vět. V rámci těchto sedmi elementárních výroků se pokouší ukázat vztah světa a jazyka. Tahle hra má jeden jediný význam. Ukázat, které výroky se mohou zdát nezpochybnitelnými, a ukázat, o jakých ostatních výrocích lze pochybovat. Pojďme postavit podobně následující strany. Svět zde bude akorát nahrazen architekturou a jazyk jako takový jazykem architektury. Cílem bude ukázat, že sebevědomá architektura musí také stát

na pevných pravidlech, a těch je málo, ale o to silnější musí být. A to i přesto, že půjde o hru, druhý základní Wittgensteinův koncept.

První kapitola - Tržnice pro 21. století - je uvedením do problematiky samotného zadání v kontextu toho, co je vlastně dnes architektura.

Druhá kapitola - Tržnice pro Prahu - zdůrazňuje, že architektura je vždy objektem zasazeným pevně ve svém okolí. Základní otázkou této části tak je, kde a proč v centru Prahy vlastně takový objekt umístit.

Ve třetí kapitole - Koncept návrhu - přichází na řadu samotná kompozice řešení na zvoleném místě. Jak a proč je objekt řešen na základě elementárních vitruviánských zásad, ve snaze vytvořit nadčasovou a velkorysou architekturu.

Čtvrtá kapitola - Výkresy - ukazuje základní způsoby prezentace architektonizovaného prostředí - půdorysy, řezy, pohledy a vizualizace.

Neméně klíčovou je však kapitola pátá - Detail - který jasně ukazuje, jak konečnou podobu architektonického návrhu určuje nakonec nejen celkové řešení, ale samotný detail, ať již konstrukční, výtvarný nebo provozní.

Předposlední, šestá kapitola, se odkazuje k Wittgensteinově popisu obecných forem pravdivostní funkce v jazyce. Zde nastává klíčové vychýlení od jeho Traktátu: zatímco jazyk popisuje svět jak jest, návrh popisuje, jak by měl být. A tak se nutně ukazuje, že tyto obecné formy jsou v jazyce návrhu tím, co přichází, až když stavba skutečně jest. A bez ní se o ní vlastně nedá mluvit. I proto je faktickým doslovem již tato šestá věta.

A sedmá věta je jen drobným impulzem k tomu vyjít do reálného světa a začít tvořit. Velké, malé, trvalé i časově omezené.

Dost už bylo řečí. Nynější strany ukazují jen to, co si myslím, že je jisté. Zdůrazňuji však, že je to soubor mých vlastních myšlenek a ty si nikterak nenárokují pravdivost. Odhalují, jak o architektuře myslím já sám. A buď domy stavět budu, a pak je tento teoretický traktát requiemem, a budu již jen tvrdě pracovat. A nebo je stavět nebudu, a pak je requiemem naopak traktát praktický. Ani jedno neodporuje bytí architektem. A to se tato práce také pokouší říct.

1. Co je hmotné, kolem nás, je architektura.

TRŽNICE PRO 21.STOLETÍ

1.

Než začneme hrát naši hru, je třeba abstrahovat na princip, že vše, co je hmotné a kolem nás, je architektura. Jenom tak pochopíme, že prostředí, do něhož intervenujeme, musí být uchopováno jako prostředí plnohodnotné, kde mají každá cihla i klika svůj význam. Tento význam mohou v čase ztrácet a zase nabývat. To je přirozenou povahou architektonických prvků. Ptáme-li se však, co je oním emblematickým pravidlem, které rozlišuje architekturu dobrou a špatnou, není určující, zda je dům krásný, funkční či pevný (trvalý).

Aby měl soulad těchto tří principů skutečný význam, musí být nadčasový. Až to dělá velkou architekturu. Základním problémem naší doby je, že objekty naprosto netrvanlivé funkce, estetických vlastností a leckdy i technologického řešení stavíme tak, aby zde vydržely tisíce let. Namísto abychom pokorně přijímali, že některé typy objektů zkrátka věčnosti sloužit nemohou. Proč nás zneklidňují rozsáhlé klastery kancelářských budov nebo sídelní kaše po obvodech měst? Protože něco naprosto netrvalého se zde stává trvalým.

Jaká tedy musí být stavba, aby byla skutečně trvalou? Musí mít elementárně uchopené všechny tři vitruviánské principy tak, že buď budou zcela nezpochybnitelné (posvátný účel objektu činí objekt vždy posvátným a neměnným), anebo v jistém směru variabilní (změna funkčního členění nenarušuje nijak významně celkový výraz a soulad vitruviánské triády).

Právě to je velkou architekturou, a to vychází již ze samotné etymologie slova. Vše ostatní je ve své podstatě design, a je třeba si to pokorně uvědomit. A ne to považovat za selhání. Oprava fasády, návrh interiéru či řešení mobilních prodejních stánků, to je z perspektivy dnešní doby design. Ale potřebný design.

Je-li základním předpokladem architektury stálost a trvalost objektu, jako jedna z vhodných stavebních typologií se nabízí taková, u níž je nadčasovost samotného stavebního typu prověřená. Ideální pak bude, ukáže-li se jako prověřený stavební typus i princip konstrukční a estetický.

Radnice je fixována na dějinně symbolické místo. Kostel je sakrální stavba, která nemá profánní odosobněnost, kterou pro následující experiment potřebujeme. Jinými slovy: byla by drzost se jím zabývat. A navíc: co Praze dnes skutečně chybí?

Tržnice! Oním stavebním typem pro centrum města je tržnice, která bude poskytovat místo pro trhovce a zároveň bude víceúčelovým multifunkčním prostorem, zastřešenou agorou.

Městská tržnice je efemérním pojmem, který se z našeho středoevropského jazyka vlivem dějinných událostí posledního století téměř vytratil. Co je trh se učíme poznávat zpětně, jako bychom obnovovali kolektivní paměť, když do Prahy farmáři přivážejí své produkty z míst městu blízkých i vzdálených. Střední Evropa a zejména Česká republika jsou v tomto spíše výjimkou. Území, přes něž se nepřevalila dramatická kolektivizace, si zachovalo charakteristický vztah k městské tržnici jako místu, kde lidé nakupují čerstvé produkty, setkávají se i vedou pospolitý místní život. A tak je můžeme vidět od Lisabonu po Užhorod, od Athén po Glasgow.

Cíl našeho tázání je jediný. Je možné vybudovat podobnou městskou tržnici i v Praze? Lze namítat, že mnohé existují, i že sortiment obchodních center a farmářských trhů společně splývají to, co má městská tržnice obyvatelstvu poskytovat. Ale je tomu skutečně tak?

Obchodní centra zjevně neposkytují veškerý poptávaný sortiment a farmářské trhy jsou událostí sice pravidelnou, ale nikoliv každodenní. A původní tržnice buď neslouží svému účelu, nebo se orientují výhradně na prodej luxusního zboží. Prostor pro nasycení poptávky i naplnění nabídky tak jistě je.

A k tomu patří druhý, skrytý atribut městské tržnice: není jen trhem. V době, kdy se zde neprodává, tak může sloužit zcela odlišným kulturně-společenským funkcím. Častokrát jde totiž o rozlehlou halu, jakých se na území města nachází minimum. A pokud pak vlastní objekt samospráva, maximalizace nekomerčního využití je nasnadě.

Budujeme tedy jakýsi svatostánek světskosti. Ovšem nikoliv v tom přeneseném a deformovaném významu. Objekt bude navržen podle zmíněných vitruviánských zásad. Jde o pokus o navržení co nejnadčasovějšího řešení.

Není třeba se zaobírat tím, kdo to zaplatí. Není třeba se trápit tím, že objekt bude stát v místě, kde to neumožňují územně plánovací regulativy. Není třeba se zaobírat absencí parkovacích míst. Není třeba se do nejzazší úrovně zabývat normovou správností řešení. Toto jsou témata, jimiž se architekt bude zaobírat celý život. Svoboda akademické úlohy umožňuje návrh řešení v nejzazší potencialitě vůbec. Objekt stát stejně nikdy nebude. A mnohem důležitější je prověřovat jiné věci.

2. Architektura je existence určitého architektonického objektu.

TRŽNICE PRO PRAHU

2.

Aby mohl architektonický objekt smysluplně existovat, musí pro něj být nalezeno místo. Wittgensteinova originální věta říká, že „To, co fakticky je, je existence stavu věcí“. Je jasné, že v jazyce architektury se nutně musíme odchylovat právě v tomto principu. Architektonický jazyk je totiž v principu performativní. Jazyk předpokládá realizaci. V principu se ne navrhuje stav věcí, ale stav budoucích věcí. To si však nikterak neodporuje! Právě naopak. Pro vytvoření budoucího stavu věcí je totiž třeba podrobně analyzovat stav věcí nynějších. To souvisí s ústřední otázkou po nové tržnici v Praze: kde by měla stát? Jaké požadavky má takové místo, chceme-li na něm postavit nadčasovou tržnici pro 21. století? Takovou, která bude schopna fungovat i za několik desítek let a plnit svůj primární, ale případně též odlišný účel.

Praha je zaplavena deriváty tržnic v podobě obchodních center. Chrámy konzumu jsou typickými příklady temporálně omezené architektury, která se snaží vykazovat znaky věčnosti. Změní-li se rapidně charakter poptávky, případně začnou-li se měnit návyky zákazníka, brzy mohou tyto svatostánky současnosti zet prázdnotou. Důvodem je neuniverzální typologie, která objekt rovnou předurčuje ke zkáze. Praha poskytuje nepřeborné množství míst, kde by bylo možné o umístění tržnice uvažovat. I když vezmeme v potaz tržnice stávající (zejména Staroměstská, Pražská), stále lze říci, že potenciální poptávka je natolik neuspokojena, že lze o objektu podobného účelu uvažovat prakticky kdekoli v širším centru Prahy.

Významným fenoménem posledních let jsou sice farmářské trhy, ty však pouze substituují nenaplněnou poptávku. Jsou efemérní. Mohou naplnit veřejné prostranství a zase zmizet. Stejně jako klasické trhy do devatenáctého století. Fenomén městské tržnice je ale komplexnější. Je krytou agorou, která skýtá bezpečí a zároveň prostor pro rozvinutí širších aktivit obyvatelstva, a tuto funkci nedokáže ani pravidelný farmářský trh suplovat. I z toho důvodu nebere následující kapitola přítomnost současných pravidelných farmářských trhů na zřetel, a využívá tak často některá z míst, na nichž se nacházejí (Tylovo náměstí, náměstí Republiky).

Kapitola je členěna na tři části a většina analýz vychází z před-diplomního projektu, vytvořeného v předcházejícím semestru v Ateliéru Ondřeje Císlera. V části první je představeno velmi stručně třicet parcel v centru Prahy, u nichž by bylo možné o umístění tržnice uvažovat. Ty jsou v druhé části velmi rychle redukovány na pět, často ze zřejmých, často z méně zřejmých důvodů. Zřejmými jsou zejména malá poptávka, problematické dopravní vazby či nevyhovující kontext. Mezi méně zřejmé důvody redukce patří zejména sémantická nevhodnost umístění tržnice. Podrobnější analýza pak upřednostní jedno jediné místo, kde by mohl stát v tomto směru funkční a nadčasový objekt, a toto místo je následně podobně analyzováno.

2.1. K HISTORII PRAŽSKÝCH TRŽNIC

Následující strany se pokusí ukázat vývoj pražských trhů a tržnic v posledních staletích. Ačkoliv jde o prostý výčet a popis, jeho cílem je zejména zdůraznit, že trhy mají různé formy a tyto formy se v čase mění. Jsou trhy denní, trhy týdenní, trhy sváteční. Jsou trhy pouliční, jsou tržiště. To jsou vše pro naše úvahy relevantní témata.

Samotný vývoj pražských tržnic nelze tak jednoduše shrnout, aniž by došlo k podrobnějšímu popisu samotných tržišť a trhů. Tržnice je ryze novověkým nástrojem konsolidujícím a koncentrujícím potenciál tržiště pod jednu střechu v období souvisejícím výrazně s průmyslovou revolucí a možnostmi montování velkorozponových ocelových a litinových halových konstrukcí.

Fenomén tržnice je ve středoevropském kontextu prakticky výhradně záležitostí pozdního novověku, související s průmyslovou revolucí. Do té doby její funkci drží především klasické městské trhy, a to jak každodenní, tak týdenní, případně též speciální sváteční, spojené nejčastěji s poutěmi.

Středověký cechovní systém, fungující v převážné většině centrální Evropy od období vrcholného rozkvětu měst, které u nás nastává ve třináctém století, generoval specializované ulice či městské klastry, v rámci nichž byly provozovány určité živnosti, bezprostředně spojené s prodejem výrobků. Tento systém prodeje se vázal převážně na řemeslné výrobky a nikoliv na prodej potravin a masa a nebyl vázán na královské povolení.

Naopak právo k pořádání trhu bylo vázáno výhradně na královské povolení a odehrávalo se na předem jasně stanovených a vyhrazených místech. V Praze šlo především o staroměstskou stranu, od 18. století pak zejména Havelské město, neboť samotné Staroměstské náměstí přestalo tržnímu účelu sloužit po roce 1778. Každodenní trh se orientoval na běžný denní sortiment potravin, živých zvířat, sena, slámy či dřeva a uhlí. Nejrozsáhlejší tržní oblasti byly tzv. Kotce mezi Havelskou a Uhelným trhem. Další z oblastí byl Ovocný trh. Vedle této staroměstské oblasti se každodenní trhy dále odehrávaly na Koňském trhu a na druhé straně řeky zejména na Tržišti.

Atypickým byl prodej masa, jehož skladování pod širým nebem bylo z hygienických důvodů problematické a tak již od 14. století vznikají soustředěné masné krámy, jejichž obdoby nacházíme v mnoha českých městech. Typologicky šlo o jakési prototypy tržnic bazilikálního typu, s bočními loděmi rozdělenými pro jednotlivé řezníky. Na Starém Městě se nacházely masné krámy při sv. Jakubovi, na Novém Městě pak v Lazarské ulici. Oba objekty se zachovaly do konce 19. století. Dalším specifickým byly rybí trhy, ty se odehrávaly na Dobytčím trhu. Na denní, ale i týdenní trhy se vázal také prodej pokrmů, které měly zasycit jak prodejce, tak kupující.

Trh byl svou strukturou jednoduchou soustavou samostatných stánků a tento systém se udržuje prakticky do konce devatenáctého století. V tržním řádu z roku 1872 jsou jednak

vydefinována tržiště i mimo území Prahy – na Hradčanech, Vyšehradě, v Holešovicích a Bubnech, později též Karlíně, Smíchově, Žižkově a Vinohradech. Dále je zrušeno tržiště na Václavském náměstí a začíná koordinace výstavby společných celopražských jatek, umístěných v Holešovicích. Tato Pražská jatka jsou otevřena v roce 1895 a svůj účel plní takřka sto let. Vedle toho vzniká na rozsáhlé asanované parcele domů č.p. 405-408 na Starém Městě výstavba nové, moderní tržnice. Cílem je zajistit izolovaný prodej bez vlivu počasí, tak aby nedocházelo k narušování dojmu z velkoměstské ulice.

Tento trend pokračuje i v dalších, ku Praze přiléhajících částech: v roce 1987 - 76 vzniká tržnice na Smíchově, o dva roky později na Vinohradech. Nové tržnice znamenají úbytek pouličních prodejců, ti definitivně mizí od Nového roku 1901. Výjimku si udržují například Ovocný trh či Havelská ulice; v druhém jmenovaném funguje trh dodnes.

Dvacáté století ovšem znamená výrazný předěl v systému klasického trhovnictví. To je postupně nahrazováno koloniály a obchody specializovanými na jednotlivé potraviny. Definitivní ránu klasickému trhovnictví uštěďruje socialismus, neboť individuální prodej odporuje kolektivistickému myšlení. Stávající tržnice fungují ještě nějakou dobu dále, neprodávají zde však normální trhovci, veškerá distribuce prodeje je řízena v duchu jednotného socialistického hospodářství. Smíchovská tržnice se stává dokonce běžným nákupním střediskem, které je etalonem individuálního nakupování té doby, a i přes nástup tržního hospodářství jím zůstává dodnes. Holešovická jatka jsou na plnohodnotnou tržnici přeměněna v osmdesátých letech a i přes obměnu sortimentu slouží účelu dodnes.

Myšlenka prodeje vlastních produktů samotnými trhovci se vrací až v posledních dvou dekadách. Vzhledem k absenci relevantního tržního prostoru se tak vrací k původnímu uspořádání městského trhu, ovšem jakožto trh „farmářský.“ Mobilita zařízení umožňuje umístění prakticky na jakémkoliv širším veřejném prostranství. Lokálně jsou tak trhy týdenní, lokálně prakticky trvalé. Je zřejmé, že poptávka je v tomto směru neuspokojena, neboť sterilní charakter nákupních center zdaleka nepřináší sortiment ani prostředí, které by byl vlastní všem zákazníkům.

Naopak běžný trh (náplavky, náměstí apod.), stejně jako specifické food zóny (Florenc, Smíchov) přinášejí často kýžený výběr.

Vinohradská tržnice opětovně svému účelu slouží, ovšem soustředí se spíše na luxusní sortiment. Smíchovská tržnice byla transformována na Městskou knihovnu. Rekonstrukce Pražské i Staroměstské tržnice se plánují. Otázkou je, zda výsledek bude s to reflektovat svým zaměřením poptávku. I tak by však nabídka nebyla dostačující a podpora dalším objektem podobného typu je v centrální Praze nasnadě.

2.1.1 TRŽIŠTĚ HISTORICKÝCH MĚST PRAŽSKÝCH

STARÉ MĚSTO (CELÉ)

Staré Město bylo od vzniku Prahy nejživějším centrem každodenního pražského trhu. Ještě ve vrcholném středověku se pravidelně obchodovalo i na Staroměstském rynku, později již především v rozsáhlé obchodní čtvrti Havelského města, která si tuto svou funkci jistým způsobem uchovala dodnes, neboť zde zůstaly atributy trhu jak krytého (Staroměstská tržnice), tak

MALÁ STRANA

Malá Strana, vzhledem k své dílčí izolovanosti, byla tak trochu světem sama pro sebe, ačkoliv šlo o královské podhradí. Rozvoj Malé Strany od 13. století vymezil přesně území Malostranského náměstí, které bylo hlavním místem konání tržišť; část denních trhů se pak odehrávala v Josefské ulici. Denní trh se po roce 1870 přesunul do ulice Tržiště. V Letenské ulici (Senné) docházelo na malostranské straně k prodeji sena. Masné krámy se až do 19. století nacházely v Tomášské ulici.

LAZARSKÁ

V Lazarské ulici se nacházely hlavní masné krámy pro prakticky celé Nové Město. Výhodou této polohy jatek byla blízkost Dobytčího trhu, odkud se přivážela živá zvířata na porážku. Původní středověkou strukturu jatek nahradila v první třetině 19. století empírová stavba trojlodní baziliky s jednotlivými řeznickými kotci v bočních lodích. Ta byla zbořena v roce

PODSKALÍ A VÝTOŇ

Podskalí a Výtoňsko, oblasti připojené k Novému Městu záhy po jeho založení, byly především místem přejímky dřeva svezeného voraři po Vltavě do Prahy. V oblasti se nacházela významná celnice a vzhledem k obtížné dopravě dřeva též rovnou obchod. Na Výtoni se též v novověku odehrával týdenní trh zaměřený na luskoviny, obilí či krupařské zboží.

SENNÝ TRH (HAVLÍČKOVO, SENOVÁŽNÉ NÁMĚSTÍ)

Senovážné náměstí bylo jedním ve tří hlavních novoměstských náměstí. I přes užší výběr běžných potravin sloužila jeho krajní podélná východní část až do devatenáctého století k prodeji sena, slámy a píce. Stejně tak se do této oblasti v polovině devatenáctého století uchýlil prodej uhlí a palivového dřeva, neboť bylo v dobré poloze vůči nádražím. Náměstí bylo rozděleno výrazným špalíčkem (dnes Cukrovarnický dům), na západní straně od něj se pak odehrávaly

KOŇSKÝ TRH (VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ)

Na Koňském trhu se od samotného založení Nového Města odehrával prodej naprostě v ětšiny běžného zboží. Každodenní trh uspokojoval nabídku kompletně, výjimkou byl chleba a mouka, ty se směly prodávat pouze v rámci týdenních trhů, které zde též fungovaly. Trhy se odehrávaly jak v dolní, tak horní části náměstí. Hlavními prodejními dny bylo úterý a sobota, kdy přijížděli formani ku Koňské bráně a celou noc již předem čekali na vpuštění do města. Při týdenních trzích pak bylo Václavské náměstí pověstně pestrým výběrem chleba. Na náměstí se konala též řada výročních trhů (jarmarků), a to zejména spojených se svatováclavským kultem (od poloviny 18. století). V roce 1876 je rozhodnuto o vysázení stromořadí na náměstí. Je bourána Koňská brána, začíná se stavět Národní muzeum a je zřejmé, že trhové období na tomto nejdelším náměstí v Čechách je u konce.

DOBYTČÍ TRH (KARLOVO NÁMĚSTÍ)

Vůbec největší novoměstské náměstí bylo od začátku specializováno především na prodej živého dobytka, k němuž mělo jako jediné místo povolení. Dobytčí trh býval týdenní, později již každodenní. Trh fungoval až do vybudování společných městských jatek. Dále se na náměstí odehrával prodej obilí – ječmen pod Ječnou ulicí, žito pod Žitobranskou. Do osmdesátých let osmnáctého století se zde nacházel výrazný slanečkový trh; tj obchod mrtvými rybami, který byl naproti radnici. Mimo to v oblasti jižní, u Faustova domu, probíhal prodej uhlí a dřeva.

2.1.2 TRŽNÍ PROSTORY STARÉHO MĚSTA PRAŽSKÉHO DO KONCE 19. STOLETÍ

1. KOTCE

Kotce, dnes úzká ulička, byly původně souhrnným názvem pro celou oblast od Uhelného trhu po Rytířskou, respektive Havelskou, kde se nacházel hlavní staroměstský trh. Dnešní Kotce (úzká ulička mezi Rytířskou a Havelskou) se specializovala na prodej brambor a českého koření.

2. HAVELSKÁ

Dodnes existující Havelský trh si zde prakticky uchoval svou převažující funkci, jíž byl prodej zeleniny a zahradních rostlin, částečně též ovoce. Před samotným kostelem sv. Havla se odehrával též prodej živých ptáků a ptačí potravy. Trh nezahynul ani po vzniku Staroměstské tržnice a prakticky, i přes odchylující se sortiment, si zachovává podnes svou podobu včetně jednoduchých dřevěných bud krytých plachtovinou.

3. RYBNÁ

Okolo Rybné ulice, poblíž staroměstských jatek, se nacházel jediný pražský trh s živými rybami až do devatenáctého století, poté se přesunul obchod s rybami směrem k Vltavě.

4. JAKUBSKÁ

V Jakubské ulici se nacházela jediná staroměstská jatka spojená s prodejem zabitého dobytka, který se na denních trzích prodávat nesměl. Šlo zejména o hovězí, skopové a vepřové. Objekt přiléhá k areálu kláštera a byl částečně zbořen v průběhu devatenáctého století. Svou funkci plně ztratil po vzniku Pražských jatek v Holešovicích.

5. RYTÍŘSKÁ

Rytířská ulice byla historicky jakousi hlavní ulicí pro prodej živočišných produktů. V úseku od Uhelného trhu po Můstek se prodávaly zejména mléčné produkty – sýry, vejce, máslo. Dále směrem od Můstku po Havířskou se obchodovalo zejména s živou drůbeží – proto Husí trh. V Rytířské probíhal prakticky denní trh od rána do poledne, jako v jiných okolních ulicích. Souhrnně se nazývala ulice Vaječným trhem.

6. UHELNÝ TRH

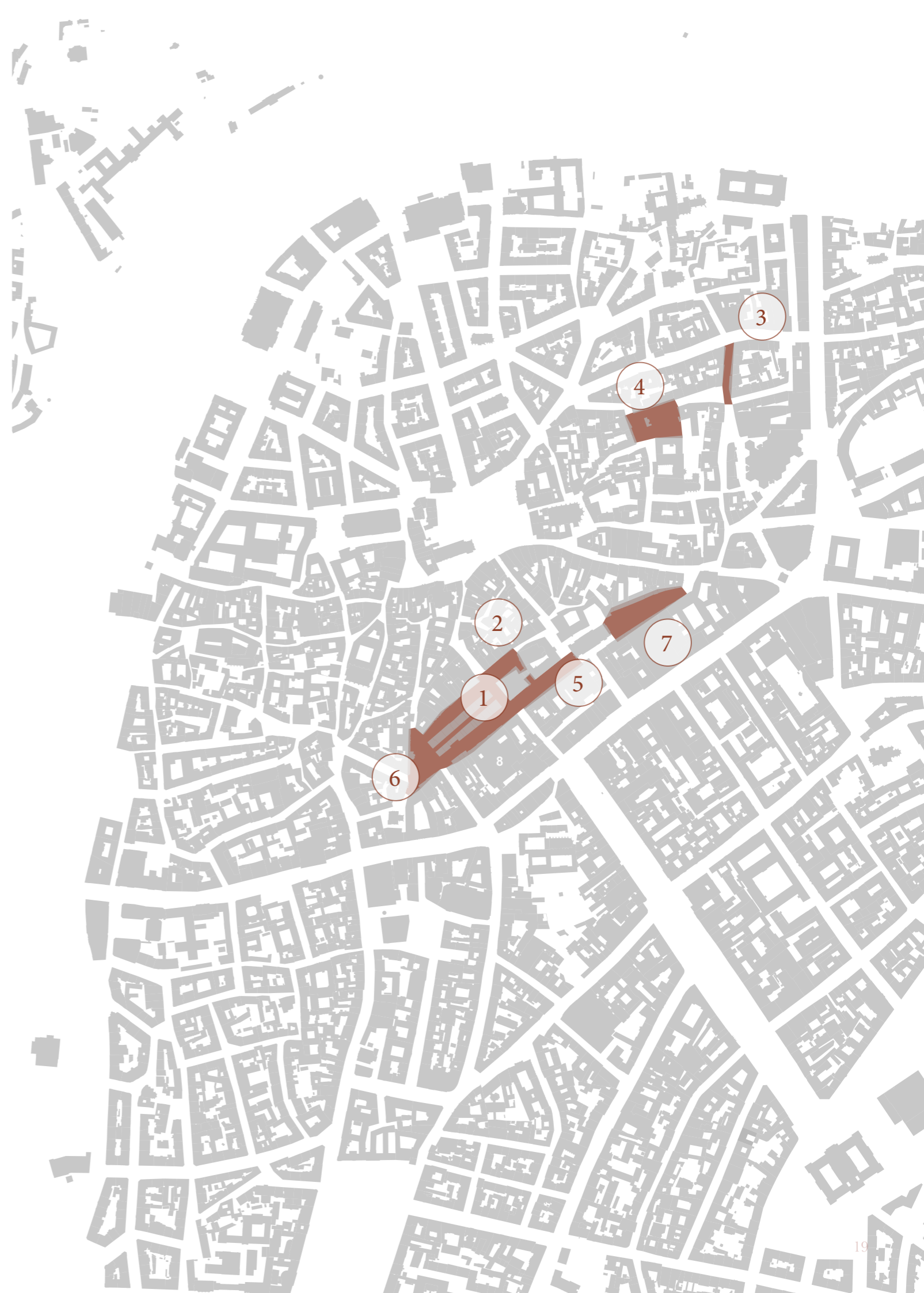
Uhelný trh sloužil historicky jak pro prodej běžných denních potravin, tak drobné zabitě drůbeže. Později byl v 19. století rozšířen i o běžné výrobky pro domácí potřebu. Specifikem Uhelného trhu hlavně v druhé polovině 19. století byl prodej květin.

7. OVOCNÝ TRH

Původně tzv. Královská třída se přejmenovala na Ovocný trh koncem 19. století právě proto, že se sem přesunul z Malého náměstí prodej ovoce, a také prodej zpěvného ptactva z Havelské ulice.

8. STAROMĚSTSKÁ TRŽNICE

Staroměstská tržnice od architekta Jindřicha Fialky vzniká mezi Rytířskou a dnešní ulicí 28. října v devadesátých letech 19. století. Tím prakticky zanikají denní i týdenní trhy na

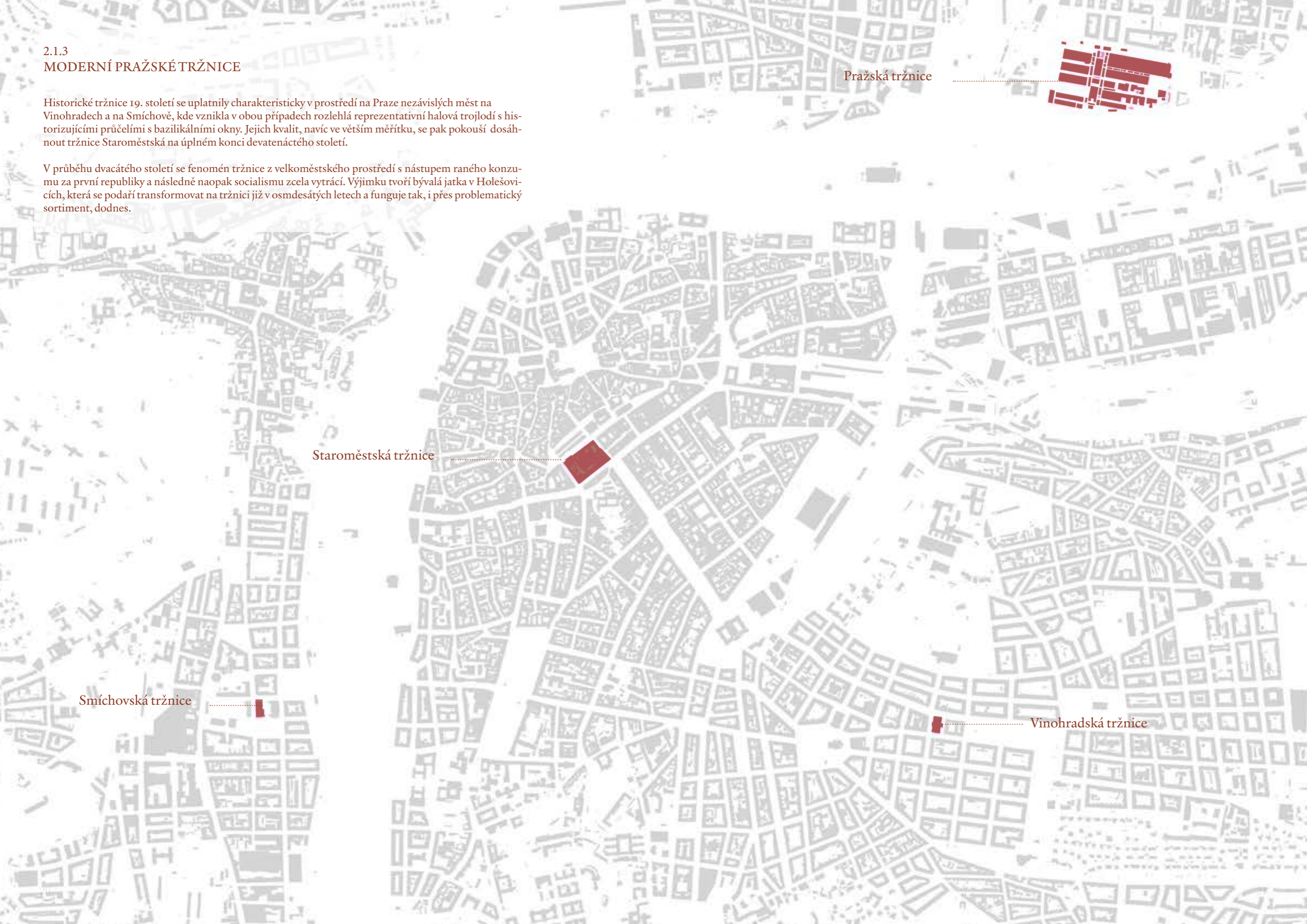

2.1.3

MODERNÍ PRAŽSKÉ TRŽNICE

Historické tržnice 19. století se uplatnily charakteristicky v prostředí na Praze nezávislých měst na Vinohradech a na Smíchově, kde vznikla v obou případech rozlehlá reprezentativní halová trojlodí s historizujícími průčelími s bazilikálními okny. Jejich kvalit, navíc ve větším měřítku, se pak pokouší dosáhnout tržnice Staroměstská na úplném konci devatenáctého století.

V průběhu dvacátého století se fenomén tržnice z velkoměstského prostředí s nástupem raného konzumu za první republiky a následně naopak socialismu zcela vytrácí. Výjimku tvoří bývalá jatka v Holešovicích, která se podaří transformovat na tržnici již v osmdesátých letech a funguje tak, i přes problematický sortiment, dodnes.

Pražská tržnice

Staroměstská tržnice

Smíchovská tržnice

Vinohradská tržnice

PRAŽSKÁ TRŽNICE

Výstavba jatek probíhala prakticky ve stejnou dobu jako výstavba Staroměstské tržnice. Záměr zbudování byl jediný - eliminovat v centru města zabíjení a bourání dobytka, které bylo z hygienických i estetických důvodů pro kulturu konce 19. století prakticky nepřijatelnou záležitostí.

Pro areál bylo vymezeno rozlehlé území mezi dnešní Argentinskou, Jateční, Komunardů a nábřežím, a to v době, kdy zde byla zástavba v okolí prakticky nulová. Játka tak byla absolutní periferií Prahy, v té době však již jakožto Holešovice součástí jejího katastru. Autorem celého návrhu areálu Ústředních jatek královského města Prahy byl Josef Srdínek. Cílem bylo vytvořit prostor natolik rozlehlý, aby nebylo nutné jej kapacitně rozšiřovat a aby pobral veškeré jateční úkony nejen v území Prahy, ale i okolních čtvrtí v perimetru 8 kilometrů, tedy včetně Smíchova, Vinohrad, Žižkova či Karlína.

Areál je členěn na tři části. V západní, kam vedly vlečky z nádraží v Bubnech, se nacházel prostor pro vykládku dobytka a zachlévnění, včetně prostor pro uskladnění krmiva. Haly zde jsou orientovány východo-západně. V centrální části, orientované severo-jihně, se nachází administrativní areál jatek a jateční burza. Umístěny zde byly také úřadovny Řeznicko-uzenařské banky, která zde za první republiky sídlila. Nejvýraznější východní část pak sloužila jako technologické zázemí a především prostor pro bourání dobytka a skladování masa.

Jako jatka areál fungoval do 80. let 20. století, kdy byl přeměněn právě na tržnici, která však sloužila výhradně jako velkoobchodní areál pro distribuci zboží. Tento status si udržoval areál i přes první polovinu 90. let, kdy byl následně pronajat společnosti Delta Center na období padesáti let. Do areálu se nastěhovali především vietnamští trhovci s laciným východním oblečením a prodejci veteše. Tento neutěšený stav se v tržnici udržoval do roku 2012, kdy Hlavní město Praha usoudilo, že jednak je provozování pod patronátem společnosti nedůstojné, a navíc mu údajně dluží až 200 milionů na nájemném. Spor byl urovnán až v nedávné době a v současnosti tak provozuje Pražskou tržnici samo město.

V přípravné fázi je projekt studie pro budoucí využití. Souběžně jsou některé haly využívány k obchodním (Alza) či kulturním (Játka 78) účelům. Celý areál je i přes žádost Prahy stále chráněn jako kulturní památka, stejně jako některé dílčí objekty, které mají taktéž svou vlastní ochranu.

VINOHRADSKÁ TRŽNICE

Vinohrady neměly na počátku svého rychlého rozvoje koncem devatenáctého století žádnou vlastní tržnici a tržiště fungovalo prakticky výhradně na Tylově náměstí. Až v poslední dekádě devatenáctého století se vinohradští radní dohodnou na zbudování vlastního tržního objektu. Ten vzniká transformací bývalé tovární haly pod vedením vinohradského architekta Antonína Turka.

Moderní litinová konstrukce s výrazným termálním oknem v průčelí s věžičkami nápadně se podobajícími Průmyslovému paláci sloužila bez výraznějších adaptací své funkci až do osmdesátých let, kdy ji zachvátil částečný požár a následující desetiletí objekt zel prázdnotou a chátral. Až v polovině devadesátých let je odkoupen soukromým investorem, který jej transformoval na prodejnu luxusního zboží. Ač zachráněný, objekt si tak nedrží inkuzivitu, klíčovou pro běžnou městskou tržnici.

SMÍCHOVSKÁ TRŽNICE

Smíchovská tržnice byla postavena jako Ústřední tržnice pro drobný prodej na pozemcích původních zahrad podle návrhu Aloise Čenského mezi lety 1905 až 1908. Budova byla součástí komplexnější územní úpravy, která zahrnuje vybudování parku (náměstí 14. října) a především výstavbu sousedního Národního domu.

Jednoduchá secesní budova je trojlodní bazilikou s převýšenou centrální lodí. Železná konstrukce od firmy Fanta a Jireš byla obemknuta vyzděnými částmi, v nichž se nacházela administrativa a zázemí. Secesní tvarosloví objektu se zachovalo i přes výraznou adaptaci v průběhu druhé poloviny dvacátého století, kdy byl objekt transformován na nákupní středisko. Drastická úprava vkládala do objektu železobetonový strop, obezdívala litinové sloupy a skrývala většinu detailů pod podhledem.

Tato úprava byla alespoň částečně napravena na přelomu tisíciletí, kdy byly prostory prvního patra adaptovány na městskou knihovnu. Zároveň došlo k úpravám i v přízemí a prostor tržnice se tak zpětně podařilo alespoň částečně akcentovat, ačkoliv je i nadále hrubě přepatrována.

STAROMĚSTSKÁ TRŽNICE

Staroměstská tržnice vznikla mezi lety 1893 a 1906 ze zmíněných důvodů na parcele domů č.p. 405-408. Došlo ke kompletní asanaci objektů a vybudování nového rozsáhlého úřednického domu do Rytířské. V něm měly být umístěny v přízemí mimo jiné kavárny a restaurace, nakonec se zde však nacházel pouze bufet pro trhovce. Samotná obchodní hala na půdorysu kříže s výraznou hexagonální kupolí nad středem se nachází za bytovým domem ve středu vnitrobloku. Výrazná litinová konstrukce od městského architekta Jindřicha Fialky, mimo jiné autora letenské vodárenské věže či několika pavilonů k Zemské jubilejní výstavě, se svým rozponem a detailem provedení takřka vyrovnávala Průmyslovému paláci a v určitých ohledech i předčila Pražská jatka v Holešovicích. Charakteristické byly též duté litinové sloupy haly, které odvětrávaly rozsáhlé prostory suterénů. Směrem do ulice 28. října se nachází pouze úzké, jednoosé průčelí, zajišťující přístup z této druhé významné tepny.

V dobách nejvyššího rozkvětu se v tržnici nacházelo až 300 stánků, a to i nadále v průběhu první republiky. Postupný úpadek přichází za socialismu a v osmdesátých letech je tržnice definitivně transformována na nákupní středisko a její monumentální hala je skryta utilitárním podhledem, který se zde nachází dodnes.

Posledních deset let dochází postupně k tendenci transformovat Staroměstskou tržnici zpět k původnímu účelu. Byly zpracovány dílčí studie ateliéry SGL a Edit! V současné době se o slovo hlásí iniciativa Ondřeje Kobzy a dalších osobností veřejného prostoru, jejichž záměrem je zaručit se za to, aby tržnice skutečně sloužila svému účelu: k prodeji potravin pro místní obyvatele a k jejich setkávání.

HLEDÁNÍ MÍSTA

Hledání místa pro novou pražskou tržnici v rámci předdiplomního projektu probíhalo neřízeně. Cíl byl jediný: nashromáždit co největší množství podkladů pro co největší množství prostranství, která by byla dobře vázána na dopravu, nacházela se v živém místě v centru města a byla schopna generovat další děje, aniž by muselo dojít například k zatížení automobilovou dopravou. Zároveň se sleduje potenciál služeb v okolí, vrstevnatost poptávky i historický kontext místa.

Na základě této analýzy (jež je součástí předdiplomního projektu) dochází k redukci uvažovaných míst. Třicet prostranství je eliminováno na pět, často ze zřejmých, často z méně zřejmých důvodů. Ve výsledku se tak uvažuje o prostorách mezi Washingtonovou a Wilsonovou, o Senovážném náměstí, o náměstí Republiky, o Klárově a o Tylově náměstí. Zatímco první a čtvrté jsou velkou rozlohou vhodnými pro výraznou například velkorozponovou halu, zbylé tři s ohledem na výrazně úzkou parcelu vybízejí spíše k jednoduché, subtilní konstrukci. Ovšem to není skrze analýzy zavazující. Těchto pět míst je analyzováno na následujících pěti stranách, již s ohledem na osobní výběr autora pro umístění stavby.

Seznam všech uvažovaných parcel:

1	Washingtonova
2	Senovážné náměstí - dnešní park
3	Senovážné náměstí - za Cukrovarnickým palácem
4	Náměstí Republiky
5	Staroměstské náměstí
6	Náměstí Miloše Formana
7	Dvořákovo nábřeží
8	Na Františku
9	Karlovo náměstí
10	Zítkovy sady
11	Nádraží Vyšehrad
12	Tylovo náměstí
13	ÚAN Florenc
14	Kasárna Karlín
15	Florenc
16	Rohanský ostrov
17	Holešovická tržnice
18	Ortenovo náměstí
19	Výstaviště
20	Letenské náměstí
21	Letná
22	Hradčanská
23	Lotyšská
24	Klárov - horní
25	Klárov - spodní u náplavky
26	Tyršův dům
27	Náměstí 14. října

TYLOVO NÁMĚSTÍ

Tylovo náměstí je jedinou z parcel, která je zvolena mimo historické hranice Prahy. Trhovnická tradice zde probíhá navíc prakticky od vytyčení náměstí, které vzniklo převážně v sedmdesátých letech 19. století. Urbanisticky je náměstí specifické, neboť vzniká prakticky pouze rozšířením dnešní Bělehradské ulice. To má jednoznačnou logiku, jíž je třeba si připustit:

Prostranství je a mělo by zůstat korzem, bulvárem. Nesporně k němu patří i trh. Takový trh je však ve své povaze trhem nedělním, který nepotřebuje významné stálé zázemí. Neboť nepotřebuje samostatnou krytou halu, a pokud, tak by stejně mělo jít o jednoduchou, soudobou dřevěnou konstrukci, jíž je možné velmi jednoduše demontovat a nahradit případně něčím novým. Tak, jak by měla fungovat většina jednoduchých tržnic.

Ostatně náměstí tak funguje i dnes. Je vybaveno praktickými stánky, které je možné ponechávat na místě a po sbalení trhu proměnit v lavičky. Více není potřeba.

I z toho důvodu není zcela dobře prostor Tylova náměstí aplikovatelný na úvahu o nadčasové „obálce“, v níž lze funkce jednoduše v čase proměňovat.

KLÁROV

Jednou z experimentálních parcel, která byla zvolena jako možná pro umístění tržnice je jižní část Klárova, slavná náplavka s labutěmi, která se nachází prakticky na každém panoramatu Pražského hradu. Výběr území je nesporně výzvou. Území je bez významné historické sedimentace: nábřeží nebylo nikdy regulováno a je zde prakticky zachováno v podobě, jakou mělo, když se na území vystupovalo z jednoho z hlavních pražských brodů.

Místo má vhodné vazby na MHD, Klárov samotný je prakticky uzlem, v němž se sbíhají trasy z Malé Strany, Dejvic, Letné i Starého Města. Vhodný bod. Poloha při řece je navíc příjemná. Evokuje moře, rybí trh, možná svým způsobem exotiku. Místo setkání lidí i kultur. Ovšem to je právě kamenem úrazu. Experimentovat na tak významném místě, které je tak zásadní pro pražské panorama, je možná až příliš velký hazard.

Navíc je prostranství poměrně daleko od jakékoliv obytné čtvrti, a je možné, že během dne se bude tržnice orientovat spíše na turisty a státní zaměstnance. Hrozí vyšší ceny, menší městotvornost i omezená inkluzivita.

To jsou všechno faktory, které odrazují od jakéhokoliv návrhového, byť jen experimentu, v území.

WASHINGTONOVA

Hledáme-li v Praze adekvátní místo pro novou tržnici, tak aby byla v centru dění, kde se uplatní po všech funkčních stránkách, obvykle se uchylujeme k živým náměstím či jejich apendixům. Převládá představa, že prostor trhu je v evropském myšlení zakonzervován jako hlavní místo setkávání, kde se mísí obchod, politika i občanská aktivita. Nesporně jsou však v Praze i místa, která neplní funkci veřejného prostranství naplněného ději, a přesto je v tomto ohledu jejich potenciál nezanedbatelný.

Jedním z takových míst je morfologicky členitá trojúhelníková parcela naproti bývalému Federálnímu shromáždění, dnes Nové budově Národního muzea. Území, na němž se rozkládala původně hradební kurtina barokního opevnění a pod níž dnes probíhá linka metra C, je doslova vnitřní periferií středu města. Jakožto nejjižnější cíp Vrchlického sadů prakticky neplní funkci parku, neboť na většině jeho území se nachází parkoviště provozované soukromou osobou. Blízkost dopravně exponované severojižní magistrály ve Wilsonově ulici pak nevytváří nijak příjemné, pobytově atraktivní prostředí.

Ale právě přítomnost výrazných atraktorů – Národní muzeum, Státní opera, Václavské náměstí samotné či nedaleké Hlavní nádraží vytváří v místě koncentrovaný potenciál pro takovou veřejnou stavbu, která bude celodenně svým provozem přitahovat lidi, a to at již na tržiště samotné, nebo za jinými účely, k nimž bude možné ji vzhledem morfologické i typologické univerzalitě využívat.

V rámci semestrálních návrhů i Washingtonova byla jednou z parcel, kde byla budova tržnice experimentálně navrhována. Základní premisou bylo, že prostor snese stavbu objemnou, ideálně velkorozponovou. Ta dodává území celistvost a jednotu.

Důvodem, proč nakonec byly úvahy nad parcelou přerušeny, byl především fakt, že prostor je úběžníkem komplexních problémů, které není možné vyřešit čistě v rámci lokální studie, která se váže na jednu parcelu. Otázkou je, jakým způsobem bude regulována doprava na severojižní magistrále, otázkou je, jak povede územím tramvaj (na jaře 2020 bylo rozhodnuto o vedení Washingtonovou ulicí). Navíc je otázkou, zda nemá být zastavěn stejně jako řešený trojúhelník i jižní apendix Vrchlického sadů, který s územím sousedí přes ulici Politických vězňů. Nejen tyto otázky ukazují, že problematika je spíše urbanistická a pro náš experiment se v danou chvíli nehodí, ačkoliv jde o parcelu, o níž, doufejme, v budoucnu ještě uslyšíme.

Huberův perspektivní plán Prahy, 1769

Regulační plán území, 1871

NÁMĚSTÍ REPUBLIKY.

Náměstí Republiky je historicky velmi exponované místo při východním cípu hradeb Starého Města a je jeho vnějších periferií. Výsledkem je, že prostor nikdy vlastně historickým náměstím nebyl. Vždy šlo o jakési prostranství na bývalých staroměstských hradbách a skutečný charakter náměstí dodalo až vybudování kasáren Jiřího z Poděbrad a otevření prostoru Celnice, která byla až do počátku dvacátého století neprostupným areálem.

Výsledkem je, že protínání cest, které směřují dostředně do Starého Města a radiálně kolem něj, z místa dělají frekventovanou křižovatku městských dějů. Náměstí je hlavním akumulačním prostorem na periferii Starého Města, který sbírá veškerý pohyb, který se sem soustředí z východní části Nového Města, tedy především Petřské čtvrti. Tato frekventovanost a živost, která je výsledkem historické vrstevnatosti, se promítá viditelně do současné podoby i fungování náměstí.

Náměstí Republiky představuje uzel, kde se setkává tramvajová doprava, prochází tudy linka metra B, automobilová doprava z Revoluční třídy a směrem na Václavské náměstí začíná klidnější území vymezené pěší zónou ulice Na Příkopě. Do toho z území východním směrem vybíhá nečitelná a v posledních dekádách značně převrstvená ulice V Celnici.

Nachází se zde množství atraktorů jako Obecní dům, dům U Hybernů (dříve kostel Neposkvrněného početí Panny Marie), Česká Národní Banka, obchodní domy Palladium a Kotva, tramvajová zastávka a stanice metra dále zhušťují pohyb, ať už je orientován přímo na náměstí nebo pokračuje do centra města.

Místo doplňuje řada významných atraktorů, ať jde o Obecní dům, OD Kotva Palladium či budovy bank na začátku Příkop. Ve výsledku vlastně není možné chápat místo jako náměstí soustředěné samo do sebe. Není totiž jasné, kde se nacházejí jeho hranice. Patří sem ještě předprostor Obecního domu a domu U Hybernů? Patří sem ještě záhyb ulice V Celnici? Místu dodnes, a možná dnes ještě více, chybí tvarová jasnost a ukázněnost.

Jak by zde tedy měla vypadat tržnice a kde by se měla nacházet? Prostor na počátku ulice V Celnici se nabízí. Ostatně i dnes se zde o víkendech konají pravidelně farmářské trhy. Ale nakonec není tento režim, podobně jako v případě Týlova náměstí, tím nejvhodnějším? Trh, který je mobilní, je možné jej odstranit a vrátit prostranství fluktuaci lidí i dějů. Nakonec i pokud by se zde odehrávala skutečná budova tržnice, měla by být odlehčená. Troufneme si říci: mobilní. Tržnice, která je nestálá a je možné ji za deset let nahradit jinou. Mobilní stánky, mobilní konstrukce. V tomto duchu se ostatně nesl i návrh zpracovaný v průběhu semestru. Ale jinak je i toto místo po stránce hledání vhodné parcely pro nadčasovou stavbu tržnice nevhodným. v

Huberův perspektivní plán Prahy, 1769

Stabilní katastr 1:720, 1856

2.3.

SENOVÁŽNÉ NÁMĚSTÍ

Některé parcely v centru Prahy jsou zdánlivě vyřešené. Je nepředstavitelné uvažovat o jejich zastavitelnosti. Jsou malé, jsou na první pohled urbanisticky vyřešené a jakákoliv další výzumná intervence by jim mohla uškodit. Z hlediska charakteru místa, představ o historickém rázu prostředí či zvýšenou kumulací dějů a dopravy, které by působily spíše komplikace pro místní obyvatele.

Jsou taková místa. Ale pro některá z nich výše uvedená tvrzení nepatří. Senovážné náměstí není náměstím. Není jím již od poloviny devatenáctého století, kdy se začal rozšiřovat historický špalíček přimykající se k Jindřišské věži. Jediné velkoryse založené náměstí, jehož uliční čáry jsou definovány prakticky od čtrnáctého století, neexistuje již prakticky sto padesát let.

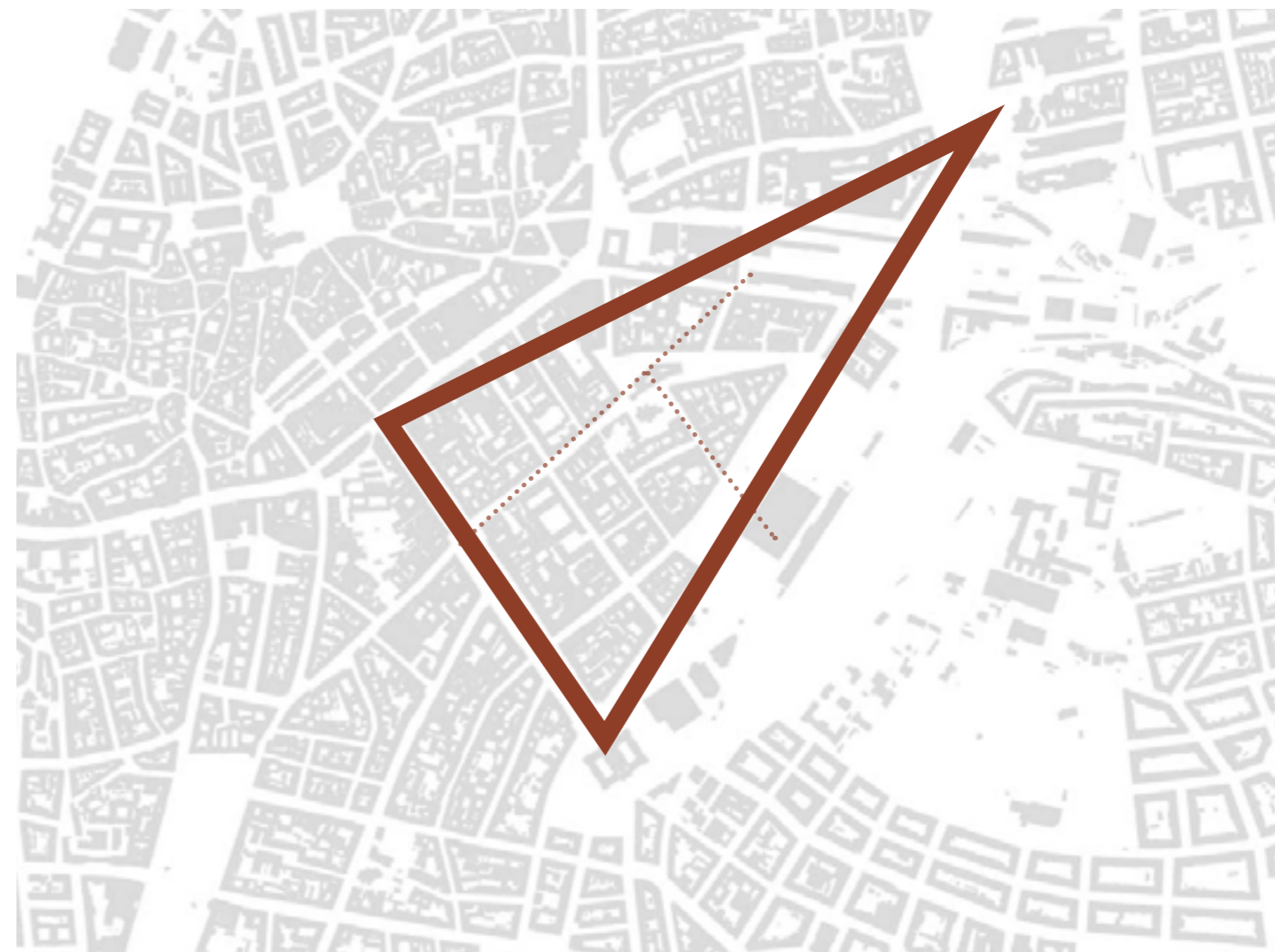
Náměstí je rozděleno na dvě zcela odlišné části. Východní část je novodobým parkem (nikoliv náměstím, nikoliv ulicí). A západní část je vakátem. Bílou plochou na mapě současného města. Ve dvacátém století se zde nacházela vodní nádrž a později trh, obojí zaniklo. Prostor je navíc dnes v soukromých rukou a prakticky neexistuje nástroj, jak vlastníka donutit k jeho kultivaci. A tak se zde mezitím nachází zázemí staveniště pro rekonstrukci sousedního Cukrovarnického paláce, vůbec jedné z vůbec nejopulentnějších eklektických staveb z počátku dvacátého století.

Otázka je tudíž postavena zcela jasně: není právě toto prostor pro uskutečnění tak troufalého pokusu o umístění nové tržnice pro Prahu?

Vazby na okolí jsou optimální: bezprostřední blízkost tramvajové zastávky Jindřišská. Snadná pěší dostupnost. Dobrá zásobovatelnost. Blízkost dvou hlavních pražských nádraží. Parcela je prakticky těžištěm trojúhelníku sevřeného pražskými linkami metra. Chce se říct: nový středobod Prahy.

A přitom nevýrazný plácek. Nenáměstí. Historický palimpsest, z něhož jsou však starší vrstvy prakticky odmazány. Trhovnická minulost zapomenuta. Parter nevýznamný. A olbřímí přestavba bývalého domu Cukrovarníků na luxusní hotel.

Senovážné náměstí se možná zdá být dotvořeným. Ovšem není. Jestli na nějakém veřejném prostranství ve středu města má stát objekt, aby jej dotvořil, pak je to právě zde. Raději zastavení veřejnou a prostupnou budovou, než vytvoření polosoukromého areálu s parkovištěm.

Senovážné náměstí jako střed.
Střed mezi linkami metra.
Nutný přestupní uzel dvou hlavních nádraží.
Klíčová vazba na tramvaj.

HISTORICKÁ POLOHA MÍSTA

Náměstí vzniká jako jedno ze tří hlavních náměstí novoměstských. Svůj význam si udržuje do dvacátého století: vždy je podstatným městským trhem, zejména se senem, obilninami a dřevem. Jeho význam umocňuje příjezd železnice do Prahy, neboť nádraží je v jeho v bezprostřední blízkosti. Jistý úpadek pak lze přisuzovat vývoji dvacátého století: trhy se detašují stranou centra města a blízkost dvou nádraží vytváří z náměstí spíše křižovatku bez dějů, bez výrazného epicentra. Výraz veřejného prostranství dokumentuje dobře Huberův perspektivní plán Prahy.

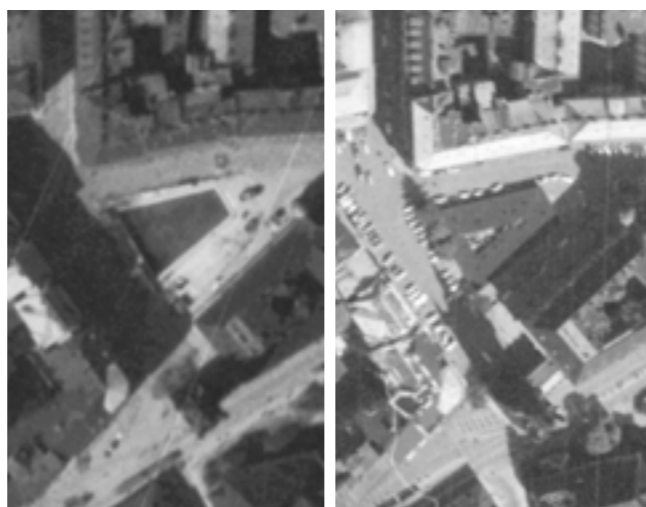
PŘIPOJOVÁNÍ PŘEDMĚSTÍ

Se zbouráním hradeb se dostává náměstí paradoxně na přechodovou periferii hranice Nového Města a Žižkova. Omezení pouličních trhů vede ke ztrátě jedné z hlavních funkcí náměstí, kterou se dodnes nepodařilo nahradit. To dokazují parčík a zejména parkoviště, jejichž hodnota v centru Prahy je u tak potenciálně exponovaného místa spíše negativní. To dobře dokumentuje i Výškopisný plán hlavního města Prahy z roku 1920.

DVACÁTÉ STOLETÍ

Přelom devatenáctého a dvacátého století se výrazně propisuje do architektonické podoby náměstí. Většina nízké historické zástavby je nahrazena moderními činžovními domy po obvodu a špalíček je nahrazen Cukrovarnickým palácem napojeným na Jindřišskou věž. Tyto výrazné objekty dramaticky mění proporci náměstí. Parcela ve středu se stává pláckem, který střídá funkce. Tu se zde nachází vodní nádrž (třicátá až padesátá léta), tu trh (šedesátá až osmdesátá léta), tu parkoviště. A svou funkci, která by byla dostatečným atraktorem, epicentrem dějů, postrádá dostud.

JINDŘIŠSKÁ VĚŽ A PŘILEHLÝ ŠPALÍČEK

Jindřišská věž zůstává, i přes novostavbu Cukrovarnického paláce, nejvýraznějším historickým elementem náměstí. Svou současnou novogotickou podobu, která je výsledkem adaptace Josefa Mockera z předposlední čtvrtiny 19. století, vrátila do náměstí, na němž se jinak nacházely zejména klasicistní objekty, puristický středověký vzhled. Historický špalíček ve středu náměstí se vyvíjel až do vrcholné klasicistní podoby okolo poloviny 19. století a vždy přiléhal úzkým krčkem ke zvonici samotné.

CUKROVARNICKÝ PALÁC

Nejdramatičtější proměna náměstí se váže na výstavbu Cukrovarnického paláce od Josefa Záscheho mezi lety 1912 až 1916. Tehdejší Cukrovarnický spolek, který byl vzájemnou pojišťovnou více než dvou set rakouských cukrovarů, se rozhodl zbudovat pražskou filiálku právě na do té doby zejména trhovnickým provozem exponované místě.

Záscheho radikální vklad je originálním příspěvkem pražskému eklekticismu počátku dvacátého století, v němž se mísí prvky secese, klasicistního řádového tvarosloví i v té době se rodícího kubismu. I přes tyto nesporné kvality rozetíná objekt navždy náměstí na dvě části. Současná přestavba na hotel pak exkluzivitu objektu v rámci významného veřejného prostranství jedině umocní.

PLODINOVÁ BURZA A DALŠÍ OBJEKTY

Dům bývalé Plodinové burzy byl vystavěn v novorenesančním slohu v letech 1893 – 1895 podle projektu architekta Bedřicha Ohmanna. Jeho součástí je i přístavba z let 1928-1929, autorem projektu byl Bohumil Hypšman. V současné době je v objektu veřejně přístupná odborná knihovna, studovny, přednáškové sály, 314 místností, osm bytů a kongresový sál. V letech 1997-2000 proběhla náročná a zdařilá rekonstrukce.

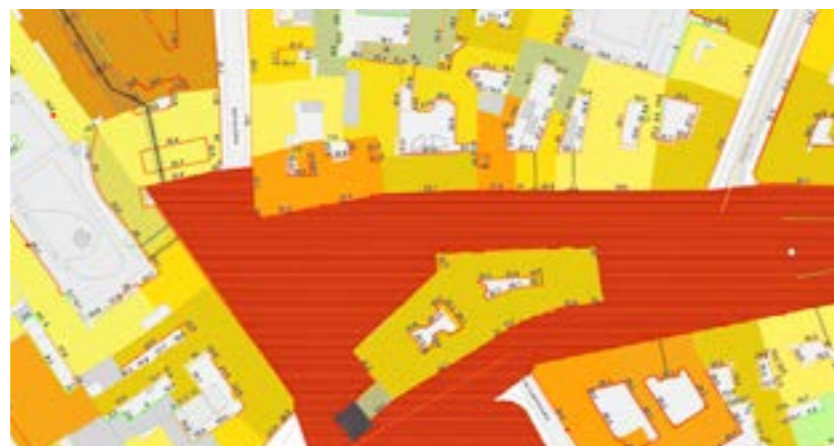
Zbývající zástavbě v blízkosti vytyčené parcely vévodí neo-renesanční bývalá Plodinová burza Friedricha Ohmanna z počátku devadesátých let devatenáctého století. Okolní zástavba je z podobné doby a jde o typickou historizující novoměstskou zástavbu. Narozdíl od jiných částí Nového Města však většina domů prošla více či méně výraznou puristickou adaptací fasád, a to zejména za první republiky. Tím se tvář náměstí definitivně ustálila v dnešní podobě.

MORFOLOGIE TERÉNU A ZÁSTAVBY

Výhodou Senovážného náměstí oproti oběma zbylým novověkým náměstím je fakt, že se nachází prakticky v rovině, což je pro novou výstavbu zejména tržního prostoru žádoucí, tak aby zůstalo území dostatečně prostupným.

Zástavba v okolí dosahuje výrazných výšek, římsy okolních staveb až 23 metrů. To říká jediné: ani nová stavba se nemusí nezbytně uskomňovat, ale naopak se může snažit o kompaktní včlenění výraznějším než přízemním vstupem.

OCHRANA ÚZEMÍ

Senovážné náměstí je součástí Pražské památkové rezervace. Tento fakt je závazkem. Chráněno je celé území, řada objektů pak má dílčí status NKP.

To, jak dalece však bude či nebude případný návrh respektovat individuální požadavky památkové péče, je záležitostí, která ne zcela spadá pod tuto otázku.

FUNKČNÍ VYUŽITÍ

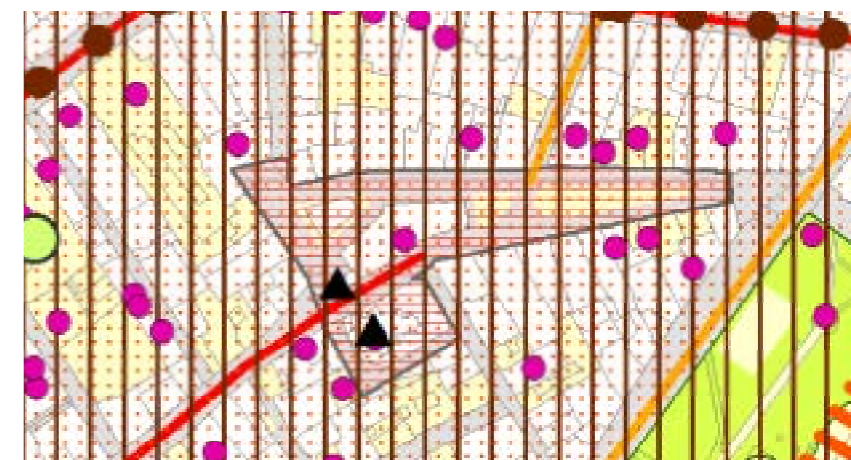
Samotná parcela je v dnešní době v soukromém vlastnictví majitele Cukrovarnického paláce, který zde provozuje parkoviště. Aspekt veřejného prostranství se tak ztrácí. Okolní budovy mísí administrativu a bytovou funkci. Naopak běžná občanská vybavenost je v parteru náměstí poměrně omezena, a to mimo jiné velkým počtem vjezdů a obecně parterem, který je často spíše uzavřen ulicí, jako v případě Cukrovarnického paláce.

Parkové řešení východní části vybízí k navázání, vytvoření alespoň částečné kontinuity a sjednocení dnes rozpolceného území.

HODNOTY

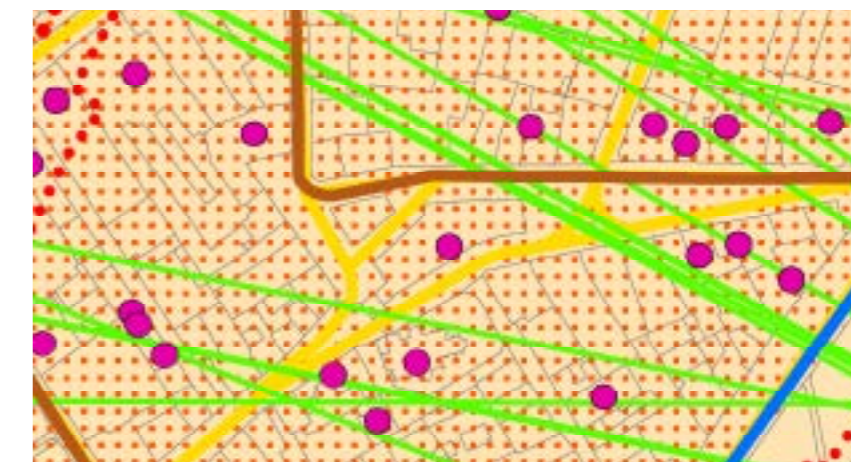
Senovážné náměstí je z hlediska hodnot územním palimpsestem. Naprostá většina budov je z konce devatenáctého a počátku dvacátého století, mnohé z nichž však vykazují výrazné památkové hodnoty a je naprosto žádoucí se k nim stavět čelem. Celé prostranství je zároveň vnímáno jako historicky významná veřejná plocha a případná zástavba by tento charakter neměla omezit.

LIMITY

Za základní limitu (odmyslíme-li nemožnost zástavby dle ÚP) lze chápat dopravní vytíženost prostoru. Komunikace na severní straně náměstí, jež se stáčí do Senovážné ulice, je výrazně exponovaná. S tím souvisí velká zátěž tranzitem a tuto limitu je třeba brát vážně.

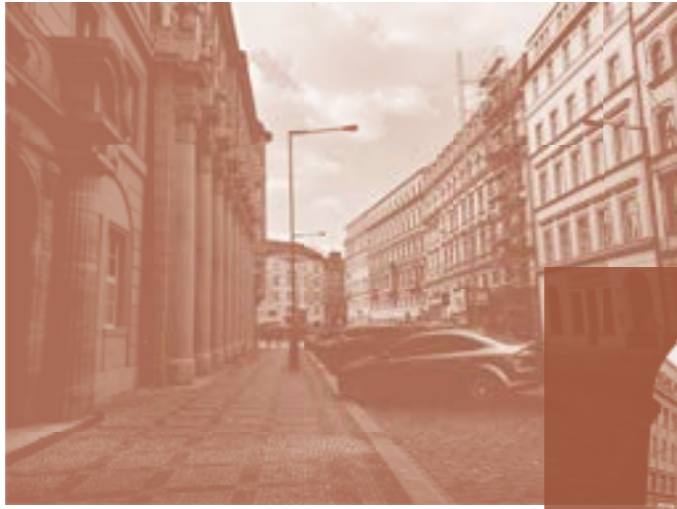
Veškeré další limity souvisí především s linií ochrany, která se však do návrhu nepromítne.

PROBLÉMY

Z hlediska problémovosti je asi ústředním tématem (ne nutně z hlediska ÚAP) dopravní obslužnost a vytížení dopravou, a to jak dopravou v pohybu, tak dopravou v klidu. Prakticky celé území je dnes rozsáhlým parkovištěm a případnou zástavbu je nutné s ohledem na tento problém řešit. Vzhledem k tomu, že však nedochází k výstavbě bytů, nenarůstá výrazně počet nezbytných parkovacích míst. Navíc budoucí rozvoj okolo Florence umožní dobré vmístění parkovacích prostor pro zásobování.

3. Logický obraz architektonického objektu je jeho návrh.

KONCEPT NÁVRHU

3.

Ve větě 3.001 Wittgenstein říká: „Věta ‚Určitý stav věci je myslitelný,‘ znamená: můžeme si o něm udělat obraz.“ Na každé místo je tak v principu možný jakýkoliv architektonický návrh. Představě tržnice byl uložen jediný postulát: že musí jít o pevnou a trvalou architekturu. Vitruviánské poučky jsou sice školometské, ale přece významuplné. Dílo architektury, architektonický objekt, musí uvádět v soulad tři základní charakteristiky: firmitas, venustas utilitasque. Tuto triádu doplňuje atribut věčnosti, který ovšem všechny tyto tři prvky sjednocuje. Základní kompoziční schéma musí být nutně praktické, již předem se v něm však musí odhalovat, jak na základě něj bude stavba vystavěna, a v jakém souladu musí být tyto jednotlivé prvky pospojovány. Postup je tak vždy souběžný. V současné době na to, bohužel, zapomínáme. Funkcionalita a v těsném závěsu konstrukční efektivita ve většině případů potlačují možnost architektury jako uměleckého díla. Přitom trvalá architektura je sochařstvím, jen v trochu jiném měřítku. A ničím jiným.

Základní kompozice budovy v jejím umístění na Senovázném náměstí je tudíž interpretována ze všech tří úhlů pohledu. A to jak z hlediska celkového hmotového řešení, tak z hlediska členění půdorysného i z hlediska vertikálního uplatnění řádu. Tato analýza tak postupně tesá a zpřesňuje výraz hmoty, až dojde ke konečnému upřesnění tvaru.

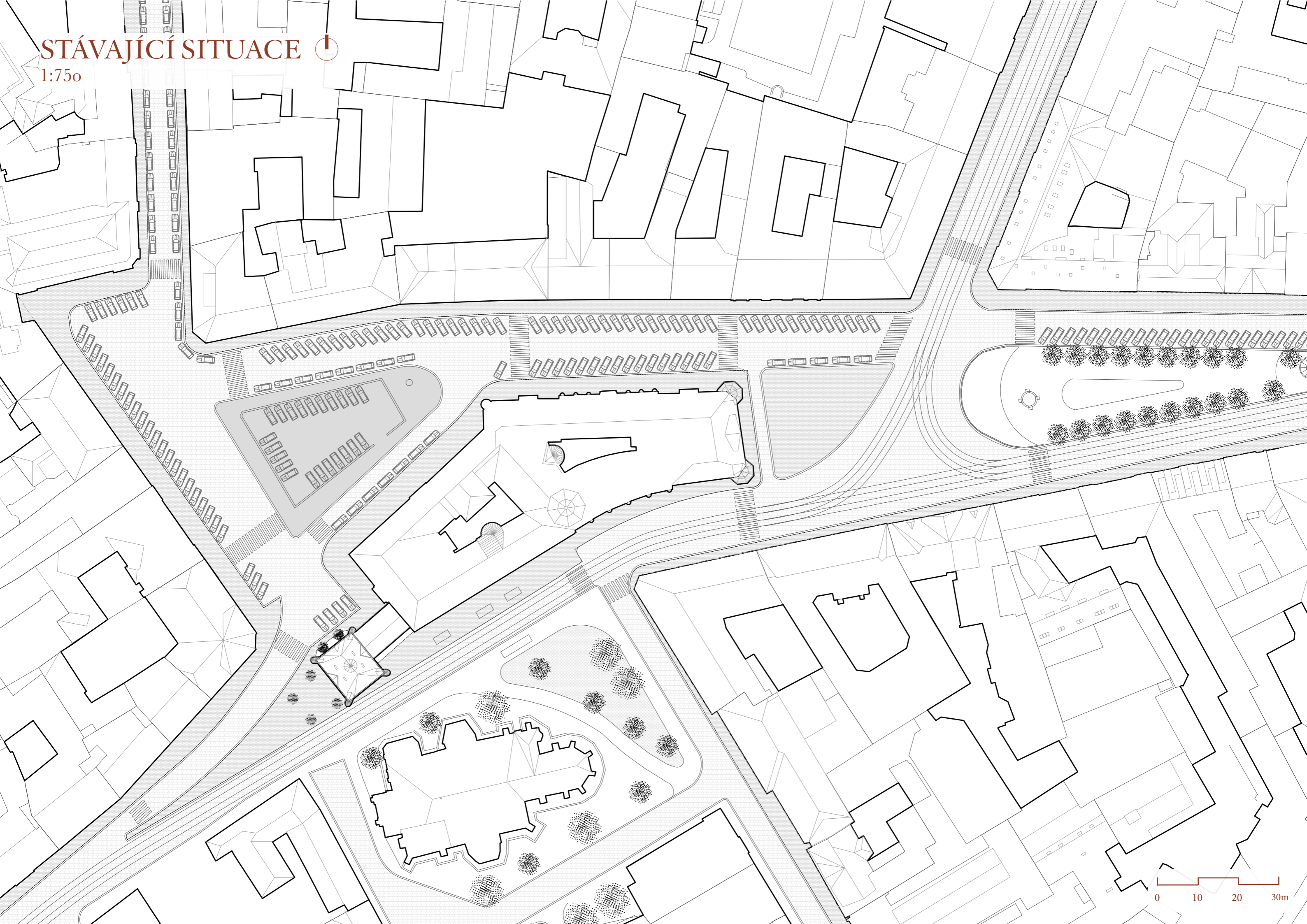
Ve své podstatě je však objekt složen ze zcela elementárních prvků. Vertikálními prvky jsou sloupy, horizontálními prvky jsou desky. Ty pak spojuje jediné: schodiště a jádra s výtahy. Veškeré výrazové prvky, které by bylo možné nazvat výrazem výtvarného souladu, pak vždy vycházejí z tektonického řešení. Tvary sloupů, kleneb, římsy, zábradlí i podlaj jsou pevně zakotveny v charakteru technického provedení, jako tomu bylo v klasické architektuře. To jim však nebrání projevit se výtvarně.

Kapitola začíná půdorysným a objemovým vymezením objektu, které bezprostředně vychází z charakteru parcely. Následuje základní konstrukční, výtvarné a funkční vymezení, a to včetně základní obhajoby podsklepení částí objektu i ukotvení stavby v samotném prostoru náměstí. Cílem je v chronologické posloupnosti představit jednotlivé atributy stavby, tak jak o nich bylo uvažováno při samotné kompozici návrhu.

Toto navrhování probíhalo u všech tří vitruviánských atributů vždy souběžně, jejich chronologie (konstrukce, výraz a funkcionalita) jsou zde zvoleny pouze za cílem zpřehlednění jednotlivých úvah autora.

STÁVAJÍCÍ SITUACE

1:750

3.1. PROSTOROVÉ ŘEŠENÍ

Zascheho vpád Cukrovarnickým palácem (který lze dnes nepochybně považovat za slohově jeden z nejatypičtějších projektů české moderny) dramaticky mění prostorovou situaci Senovážného náměstí. Zatímco nízká, převážně barokně-klasicistní zástavba původního špalíčku netříštila jednotu celého prostranství od dnešního konce Opletalovy ulice (tehdy Nové brány) až po Jindřišskou věž, Cukrovarnický palác rozděluje náměstí na dvě prostranství, která nemohou vzájemně interagovat, zvláště s ohledem na to, že východní část je v současné době řešena jako park, zatímco západní prakticky výhradně jako parkoviště.

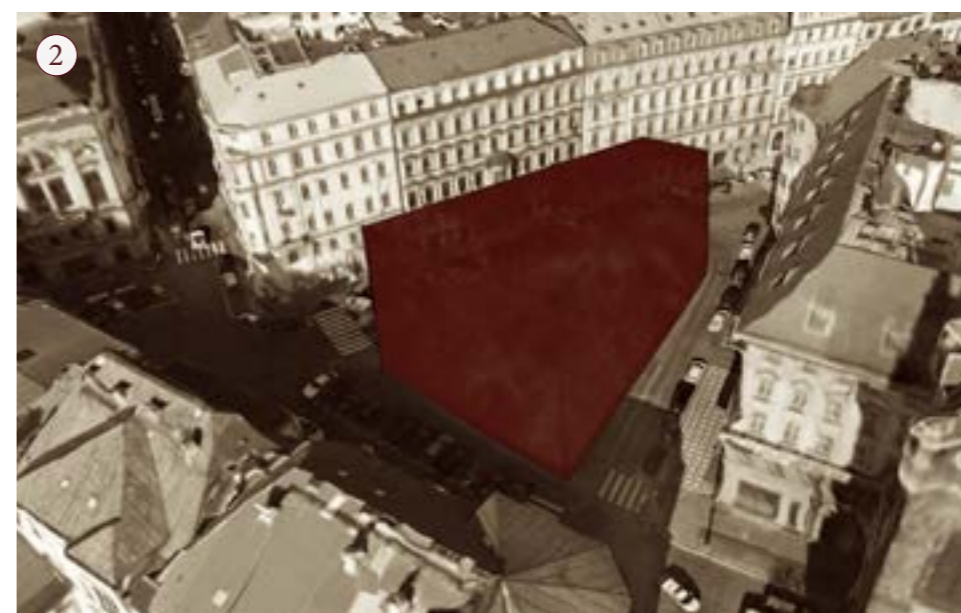
Možností, jakým směrem se vydat, je řada. Jistě je možné (1) na náměstí umístit solitérní, jednoduchý objekt, který bude ve své podstatě prvkem městského mobiliáře.

Opačným přístupem je radikální kompoziční odvození hmoty (2), které vychází z nutné představy chápat místo jako náměstí, jemuž však s výstavbou nového objektu nebude tato role veřejného prostranství upřena.

Pak je celá kompozice jen otázkou správného hmotového ustoupení. Vícepatrové náměstí nesmí působit agresivně a monoliticky. Naopak musí ustupovat smysluplně a vytvořit jistou kaskádu, která okolo Jindřišské věže nevyblokuje důležité průhledy a zároveň si uchová patřičnou vážnost.

Ve výsledku tak budou vytvořeny jednotlivé ustupující bloky (3), jejichž vrchol bude protipólním akcentem věži. Tento akcent však bude respektovat prostor náměstí i okolní zástavby, neboť ani vrchol pomyslné věže nebude převyšovat římsy okolních objektů.

Tato dynamika bude zjemněna hmotovým odlehčením. Otevřená stavba bude přirozeně vynesena sloupovím, které ji učiní vzdušnější a udrží pohledovou prostupnost. Každá úroveň navíc umožní různorodé využití, a to včetně sklepních prostor, kde bude umístěno spíše fixní zázemí, jímž není žádoucí zanášet otevřené náměstí.

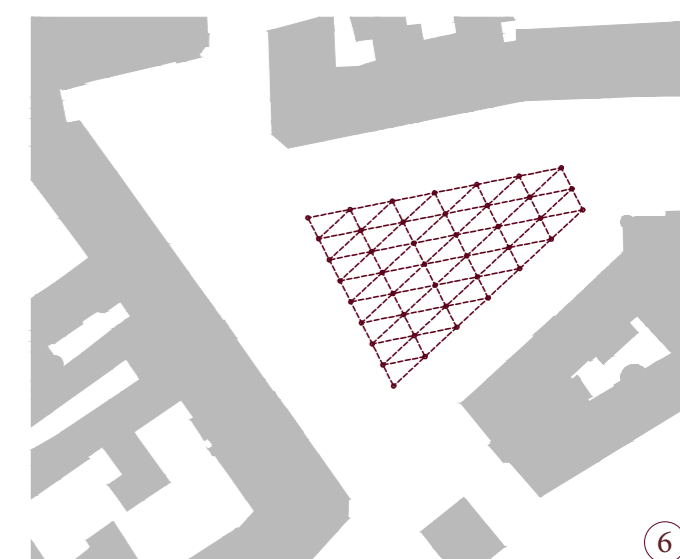
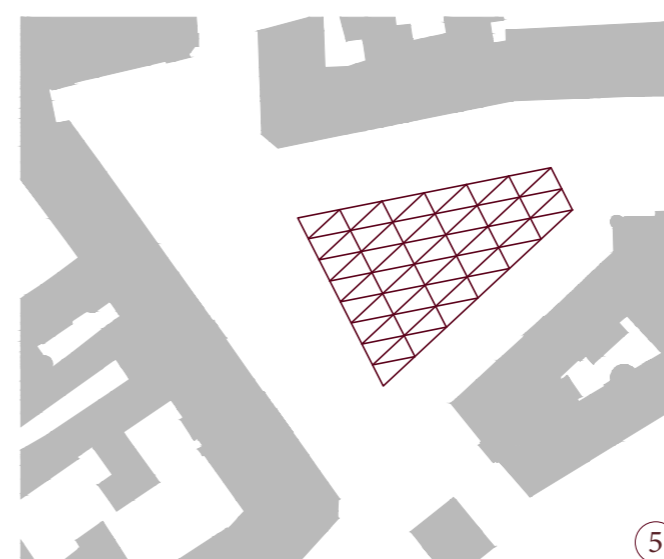
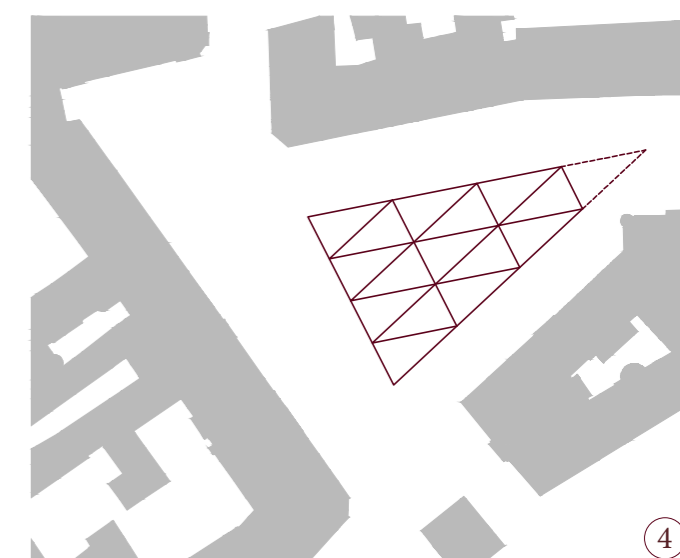
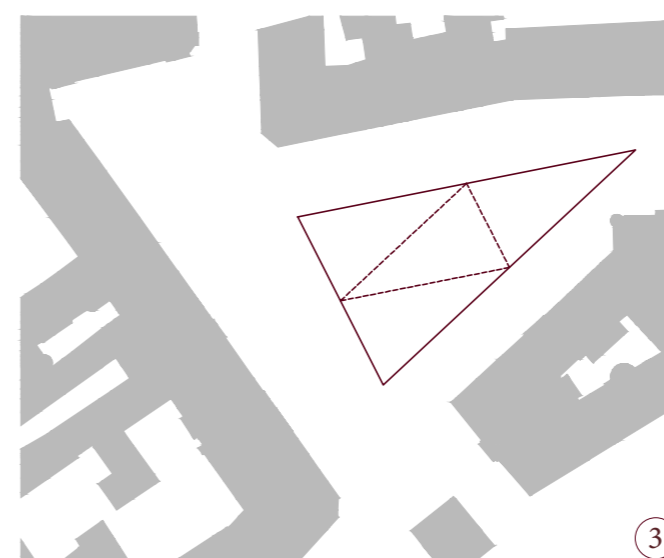
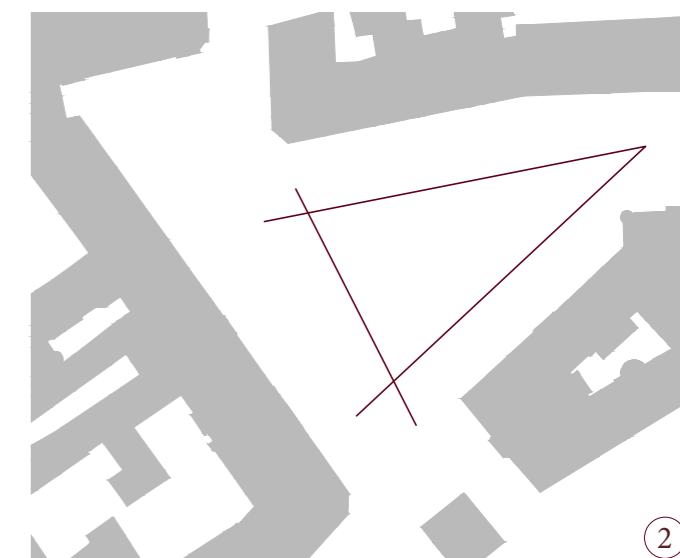
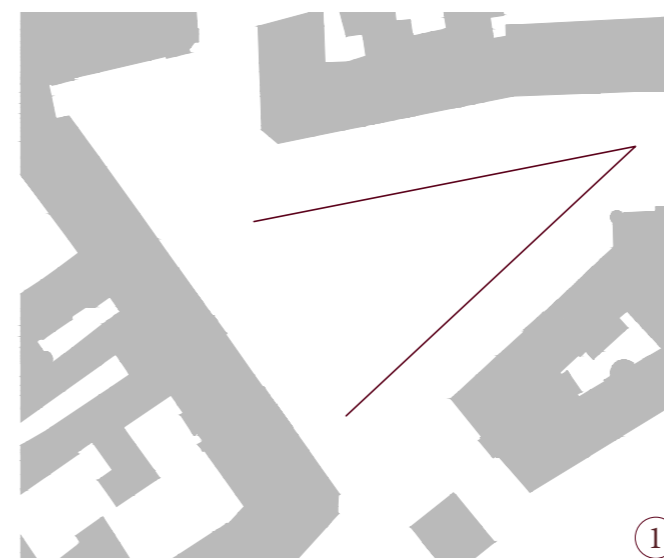
3.2. LUDUS GEOMETRICO

Wittgensteinův motiv hry se prokresluje i v radikálním zpřesnění půdorysné stopy. Jak bylo naznačeno na předchozí straně, praktický zánik náměstí daný vybudováním Zascheho Cukrovarnického paláce vytváří nutnost precizně vydefinovat stavební parcelu, na níž se bude objekt nacházet.

Z hlediska obslužnosti lze očekávat, že zásobování prostor bude probíhat od severní strany náměstí, kde je i v dnešní době průjezdná ulice. Doprava pokračuje plynule na sever do Senovážné ulice. S ohledem na dnešní i budoucí provoz lze očekávat, že toto dopravní schéma bude dlouhodobě zachováno.

Naopak prostor na sever od Jindřišské věže lze považovat za jediné prostranství, kde lze při smysluplné změně dopravního řešení očekávat otevřené prostředí s volným pohybem osob. Podobně je tomu pak i v případě nové ulice, která by vznikla při Cukrovarnickém paláci.

1.
Jsou vyznačeny dvě hlavní uliční čáry, na severní straně širší, na jižní užší.
2.
Uliční čáry jsou uzavřeny linií kolmou na osu vzájemně svíraného úhlu. Linie je uzavřena v takovém místě, aby bylo při průchodu pod spojovacím krčkem Cukrovarnického paláce a věže možné rovnou vstupovat do objektu tržnice.
3.
Linie tak svírají rovnoramenný trojúhelník. Tomuto trojúhelníku je následně možné podle středních příček vepsat trojúhelník menší. Tento systém se stává základním systémem pro geometrické založení půdorysného systému.
4.
Odvěsny jsou rozděleny na čtyři symetrické části. Sama špička je pak odečtena v půdoryse od hlavní hmoty. Tyto části jsou dále pospojovány adekvátně trojúhelníky vepsanými do trojúhelníků větších.
5.
Tento rastr lze dále dělit prakticky do nekonečna. Smysluplný rastr, který uchová rytmus a proporci pro budoucí nosný systém, je při rozdělení na šest řad.
6.
Do míst, kde se sbíhá vždy šest trojúhelníků, je možné vepsat jednotlivé nosné prvky. Je tak vytvořen hustý rastr sloupů, který navíc pro svou asymetrii vyvolává dojem permanentního lesa.

3.3. FIRMITAS AEDIFICII

Ačkoliv posuzujeme každou architekturu z perspektivy všech tří vitruviánských principů rovnoměrně, konstrukční řešení objektu je tím, u něž se zastavujeme u hotového návrhu nejprve. Zajímá nás, co zajišťuje konstrukční stabilitu tak velkého objektu.

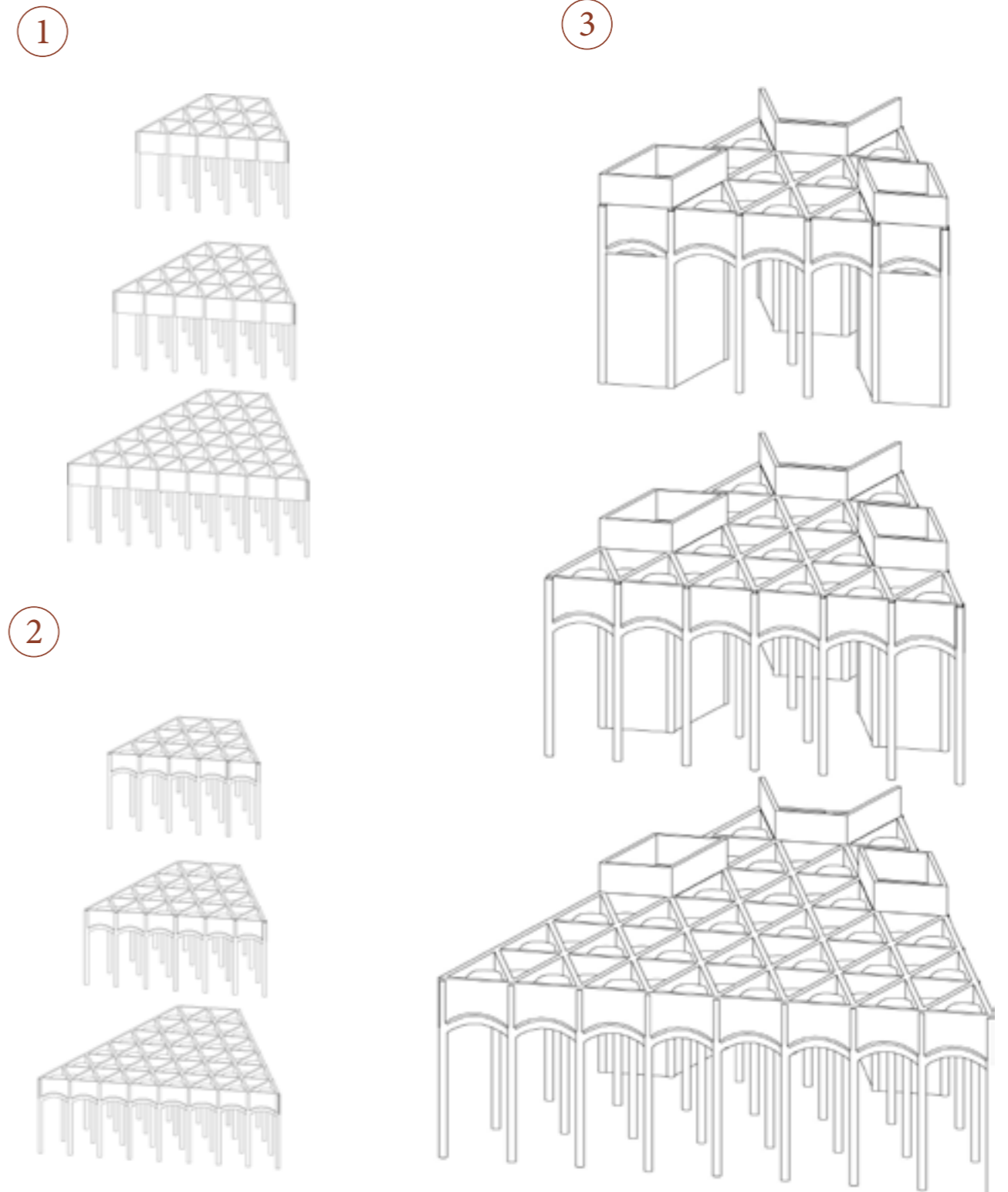
Tržnice postuluje vzdušnost a otevřenost. Ačkoliv má velké množství evropských tržnic stěny, které je obemykají, tento případ je jiný. Stále se pokoušíme vystavět krytou agoru. V souladu s požadavkem vícepatrové, postupně gradující hmoty tak přichází nelehký úkol: jak zajistit stabilitu takové konstrukce, zvláště při tak geometricky komplikovaném řešení, kdy se u jednoho sloupu nesbíhají čtyři nosníky, nýbrž rovnou šest.

V první (1) fázi se nabízí možnost klasického nosíkového řešení. Zatížení tak působí kolmo a ze statického hlediska tak konstrukce bude v úrovni desek mezi jednotlivými patry tuhá. Meziprostory vazníků jsou pak prázdnými, vysokými trojúhelníkovými hmotami, které lze vyplnit falešnými zavěšenými prvky klenby. Tak aby nevznikal špinavý prostor, v němž by hnízdilo prach a který by nebylo prakticky možné čistit. Pokud si však chce stavba hrát na tektonicky pravdivou, je sotva možné zavěšovat ji v podhledu falešné skořepiny. Navíc, na delší rozpon, který je více než 8,5 metru, se při hrubém přepočtu ukazuje, že nosníky musí být více než 1,5 metru vysoké, neboť ve středu je nejvyšší ohybové namáhání. To by devalvovalo prostorový zážitek z interiéru stavby. Navíc aby měly klenební mezivrstvy prostorovou působivost, ukazuje se, že by měly být plackovými, nikoliv prostě třísměrně valenými.

Jako druhé řešení (2) se ukazuje umístění skutečných klenbových polí. Jde o konstrukčně velmi atypické řešení, které je známé v evropské architektonické tradici nanejvýš z halových gotických kostelů zejména patnáctého století kombinací štíhlého sloupu a klenby. Estetická působivost i relativní odlehčení stavby při tloušťce klenby jsou však výhodou. Soustavu skořepinek je navíc možné odlévat monoliticky, což zamezí problematickému vzájemnému propojování panelů.

Aby však byl systém staticky účinný, je třeba nahradit původní trámy nosnými žebry, které vzájemně jako konzoly vetknuté do sloupů spolupůsobí proti sobě. Nejvyšší ohybový moment se pak posouvá směrem ke svislé podpoře, což je pro podobnou konstrukci klíčové. Po obvodu objektu se pak musí nacházet vykonzolovaná římsa, která vyrovnává účinky žebel v krajních polích.

Pro zajištění dostatečné tuhosti je stavba doplněna stěnovými konstrukcemi (3), jež vytvářejí tubusy, v nichž se nacházejí vertikální komunikace. Na severovýchodní straně objektu je to masivní vřeteno, na nějž je zavěšeno točité schodiště, a vedle něj tubus hlavního technologického jádra. Tato sestava je doplněna dvěma jádry ve středních polích podélné fasády. V nich jsou umístěny další evakuační schodišťové komunikace a výtahy sloužící jak pro dopravu osob, tak dopravu materiálu.

3.4. VENUSTAS AEDIFICII

Jedním z dědictví modernismu je, zjednodušeně řečeno, apel na formálně konstrukční vzhled objektu. Stavbu by měl traktovat výhradně nosný systém a veškeré další doplňky jsou v zásadě měšťanskou manýrou. Dějiny architektury vnitřní Prahy však traktují především gotika, baroko a historizující architektura konce 19. století. Zejména poslední dva, každý na základě mírně odlišného sémantického systému, se neobávají hýřit formální zdobností, která dostává v konkrétním dobovém myšlení adekvátní reprezentativní význam.

Nejistota, jak se k této problematice postavit v případě novostavby na takto významném místě, je tak o to výraznější. Záscheho Cukrovarnický palác se neobává hýřit sémanticky rozlišnými mechanismy, v nichž spojuje motivy klasického řádového tvarosloví, secese, ale i řady kubistických prvků. Výsledkem je eklektická fasáda, která ovšem plně reprezentuje ducha doby. A takový jednoznačný sémantický systém dnes nemáme. A to právě proto, že si neseme dědictví modernismu a v bytostném přesvědčení si zakazujeme římsy, patky a hlavice a vůbec jakékoliv prvky, které by odkazovaly ke klasickému řádovému tvarosloví.

Navrhnout třípatrový objekt, kde budou dórské, ionské a korintské sloupy s římsami adekvátních řádů je v současné době asi neopodstatnitelné. Ovšem najít smysluplný dekor a výraz, který bude vycházet z konstrukčního řešení a bude se snažit být typologicky nadčasový, je na snadě. Nedekoratивní architektura už začíná nudit. Nejde ani tak o to, že „málo je nuda“. Jde o to, že málo je málo. Pro orientaci v tak výrazné a objemné architektuře je třeba najít linie a dynamiku, která ji učiní čitelnější. A to nemusí být nutně voluty na hlavicích nebo dórské kyma. Dynamika a ornament mohou být odrazem konstrukce, čistou tektonikou.

Jako je konstrukčně stavba odkazem na gotickou katedrálu, je ryze morfologicky odkazem k českému baroku i pražskému kubismu. Tato forma se nakonec projevuje na sloupech i římsě. Vinuté schodiště na severovýchodní straně je pak určitou dramatickou šroubovicí, která doplňuje a dynamizuje tuto zadní fasádu a je protipólem výraznému nárožnímu rizalitu Cukrovarnického paláce.

Z hlediska vizuálního je beton probarvovaný tmavým okrem, který patří výrazově k pražskému prostředí, tak aby bylo zamezeno přehnané výstřednosti. Různé povrchové úpravy betonu (zejména u zábradlí schodiště) zjemňují výrazivost jednotlivých partií objektu.

Celkově lze říci, že se neuchylujeme k modernismu. Využíváme známé prvky tak, jak dávají tektonicky smysl v soudobé architektuře. A činí objekt krásnějším a čitelnějším. Neboť jedině tak lze v architektuře nalézt uspokojení. Tak jako to činila gotika, tak jako to činilo baroko.

VYSOKÝ ŘÁD PRŮČELÍ

3.5. UTILITAS AEDIFICII

Jak bylo naznačeno již několikrát v úvodních kapitolách této práce, cílem je hledat aktualizovanou formu načasové architektury pro dnešní dobu (hledat, nikoliv najít). Přiznat si, že jde o experiment a pak se tázat, jak uspořádat prostory, aby mohly fungovat pro různé provozy jak se budou měnit v čase. Neboť velkým tématem dneška bude více a více časově omezená výstavba a polyfunkčnost. První z premis zde vypouštíme a naopak se pokoušíme o zhojnění množství variant pro užívání trvalého objektu.

Mobiliářem tak nejsou jen stolky k posezení a prodejní stoly, ale i třeba stánky s občerstvením. Všechny tyto prvky mohou být prakticky v každodenním horizontu mobilní, demontovatelné, přemístitelné či rozšiřitelné. Tak, aby prostor mohl nabývat různých funkcí v čase.

Základním schématem tržnice je každodenní provoz. V ranních hodinách prodejci přiváží především potraviny a ty pak prodávají během dne, dokud jim zpravidla nedojdou a poté odjíždějí. Toto schéma se liší během zimy, kdy se tržnice kvůli chladu i světelným podmínkám může otevírat až v pozdějších hodinách. V patře v ideálním případě funguje především stravování. V nejvyšším podlaží se nachází kavárna s barem, která může fungovat od ranních do večerních hodin, a to především za dobrých povětrnostních podmínek. Veškeré provozy jsou napojeny na instalace nacházející se v podlaze. V suterénu se nachází rozsáhlé zázemí, odděleně jsou to sklady pro prodejce, technologie a zázemí budovy a veřejné WC.

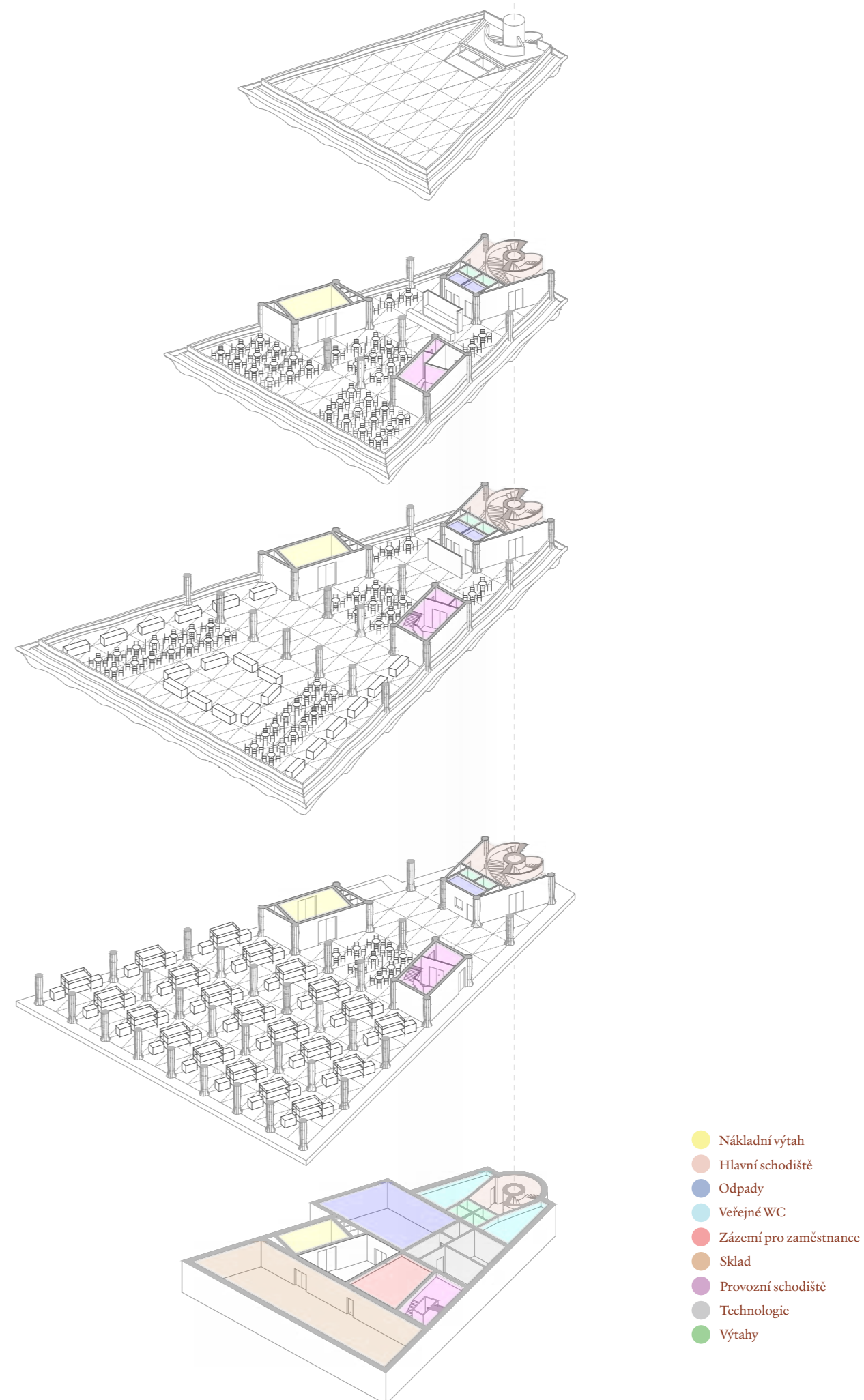
Střih: v přízemí se neprodává. Prodejní stánky jsou složeny v suterénu. Odehrává se kulturní program: performance, tance, hudba: to může nastávat prakticky každý den v podvečer. Náměstí je, přece jen, krytou agorou.

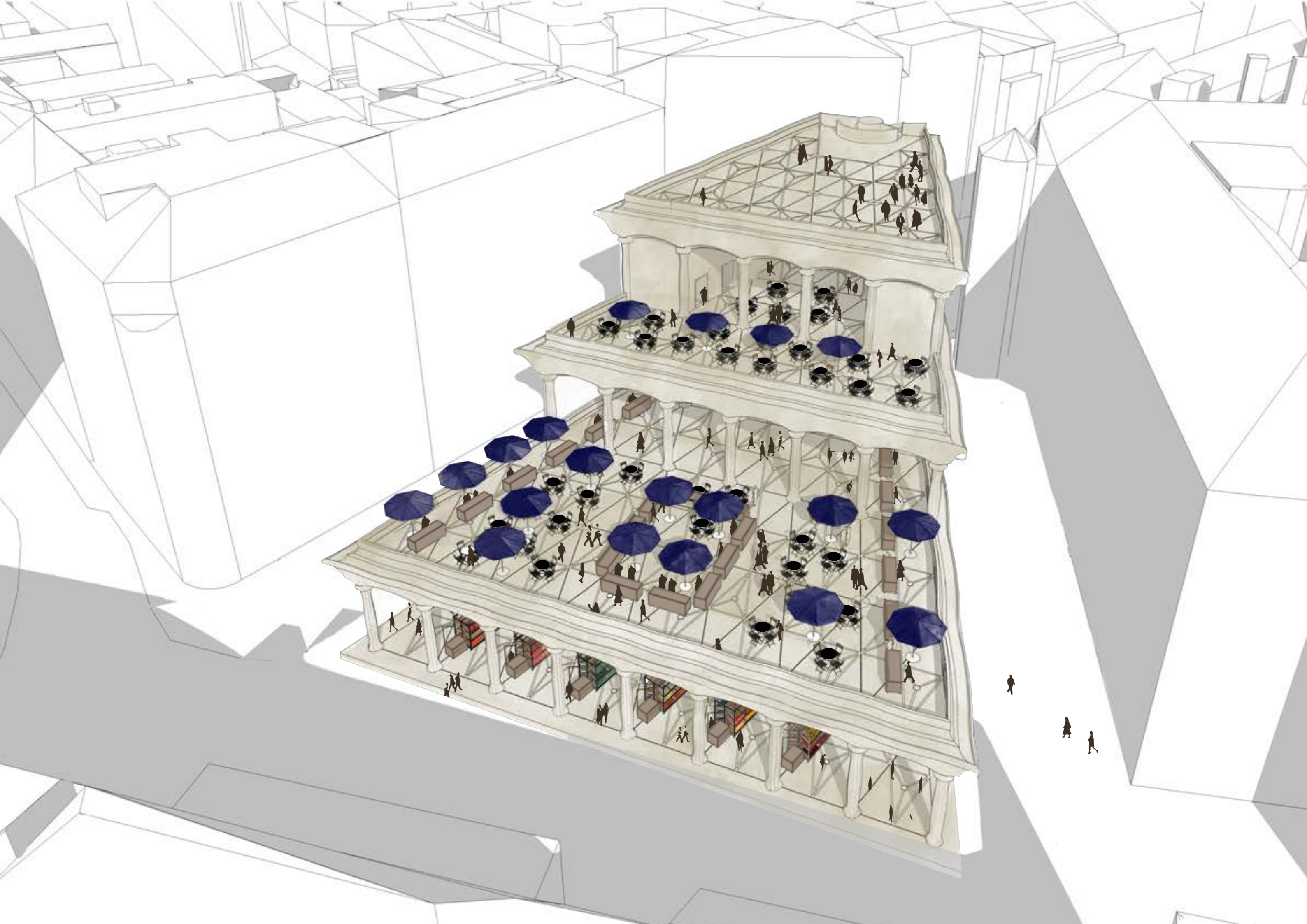
Střih: v celém objektu se odehrává jedna významná kulturní akce: veletrh, výstava v exteriéru, promítání filmu na otevřené terase. Je možné využít klasický přenosný mobiliář, nebo vlastní související výhradně s událostí, který bude dovezen.

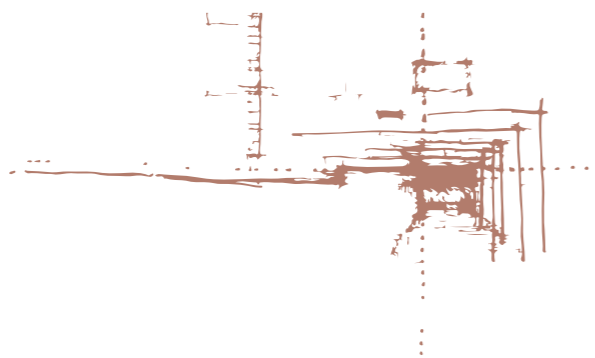
Střih: kvůli zimě lze obalit objekt lehkým obvodovým pláštěm. Nově rozmístěná vzduchotechnika. Vytápění. Celoroční každodenní provoz. Nepředstavitelné, ale možné.

Střih: nedostatek parkovacích míst. V přízemí je možné parkovat. Na jednu se mezi sloupy zajíždí automobily. Nevejde se jich příliš, ale přec alespoň něco. I to je v krajní situaci při dobudování rampy možné.

Poslední varianty jsou hypotetickými schématy, které by si objekt podobného typu jistě nezasloužil. Ale je důležité o nich uvažovat, pokoušíme-li se navrhovat sice sochu, ale natolik adaptabilní, aby poskytovala i při překotném tempu, s jakým se nároky doby mění, stále dostatečné a univerzální kapacity.

4. Návrh je soubor smysluplných výkresů.

VÝKRESY

Wittgenstein říká, že „Myšlenka je smysluplná věta.“ Podobně pro architektonický návrh platí, že myšlenka návrhu je reprezentována výkresem. Lze namítat, že axonometrie na předchozí dvoustraně je také výkresem. Jistě. Ovšem ten byl pokusem o nejizolovanější vyjádření myšlenky vůbec. Měl syntetizovaně odhalit povahu návrhu jakožto aktu mysli, který je ve své podstatě nereprezentovatelný. Ovšem standardním způsobem reprezentace jsou pak výkresy. V tradičním formátu studie, jak jej zná i naše legislativa, jsou to situační výkresy, půdorysy, řezy a pohledy.

Jde o statické způsoby reprezentace, jejichž význam nám nemusí být na první pohled zcela zřejmý. Ostatně jak říká Wittgenstein: „4.001 Věta je model skutečnosti, jak si ji myslíme. Je to právě až architektonický jazyk, který umožňuje společné čtení konkrétních vět, tedy výkresů.“

Věta může nést informace významné a trvalé, i významy přechodné, které pro kontext věty nejsou v daném jazyce potřebné. Technicky vzato také jednotlivé výkresy mohou nést různé stupně významu. V tomto případě jde o jejich jednotlivou konkrétní náplň. Trvalá náplň je tím, co zůstává ve výkrese pevně usazeno. Je to konstrukční systém včetně svého výrazu a funkcionální variability. To, co může být ve větě vnímáno jako výplň, je v návrhu řešení aktuálních systémů prodeje, případně jiného funkčního využití. Jsou to slova, kterými věty naplňujeme. K ilustraci těchto principů pak slouží vizualizace na konci kapitoly. Ty mají vyjadřovat v patričné perspektivě děje, které stavba a její okolí pojmají.

Tržnice je umístěna do kontextu náměstí. Většina parkovacích míst je zrušena, neboť by bránila plynulosti provozu,

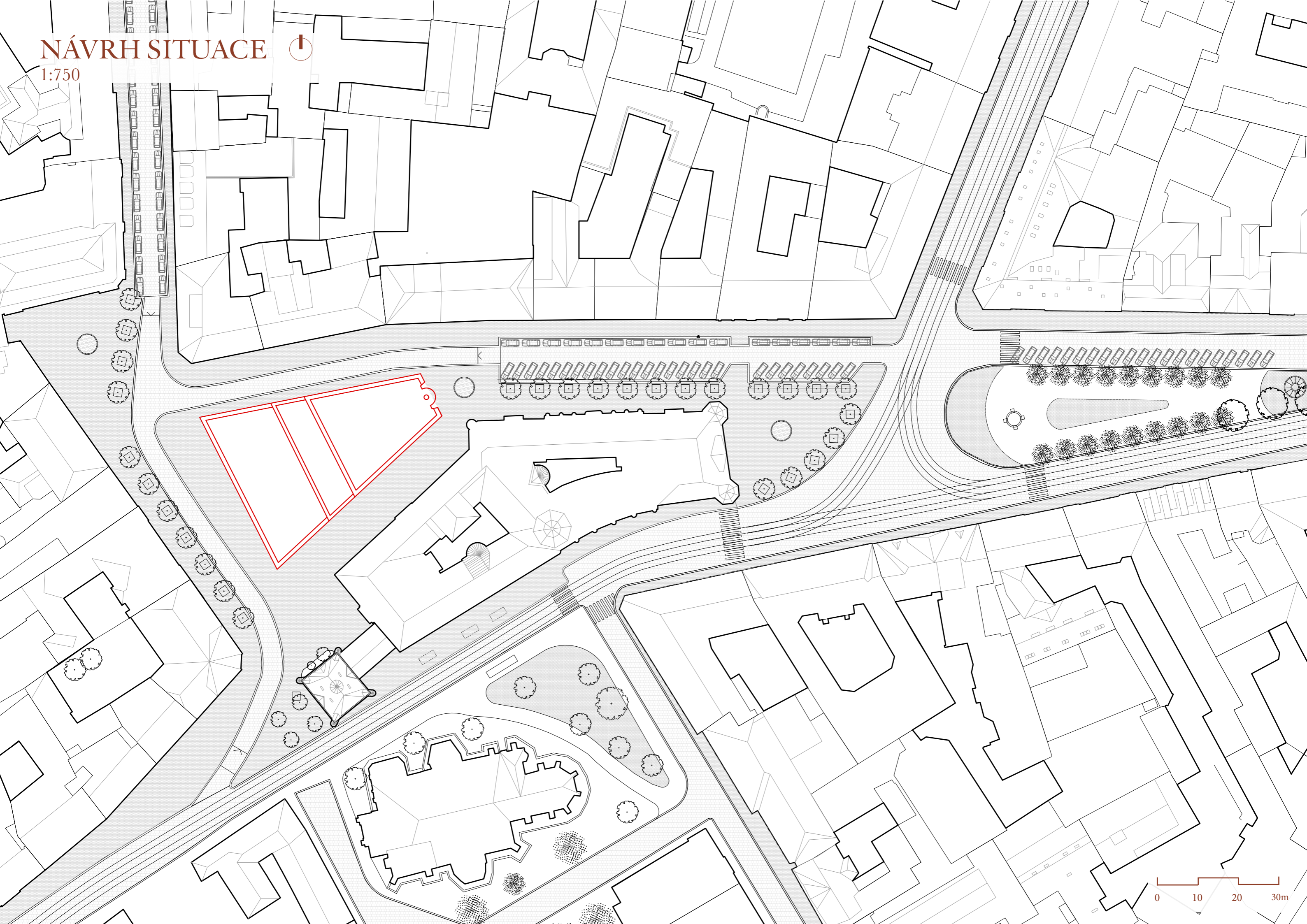
především zásobování. Průjezd je umožněn, celý prostor je ovšem definován jako obytná zóna a parkování je umožněno pouze právě zásobování, a to na minimálně omezený čas k vložení zboží. Prostor doplňují stromy a pro městské prostředí v dnešní době klíčové vodní prvky, které jsou umištěny v linii, jež doplňuje již načatou kompozici druhé části náměstí.

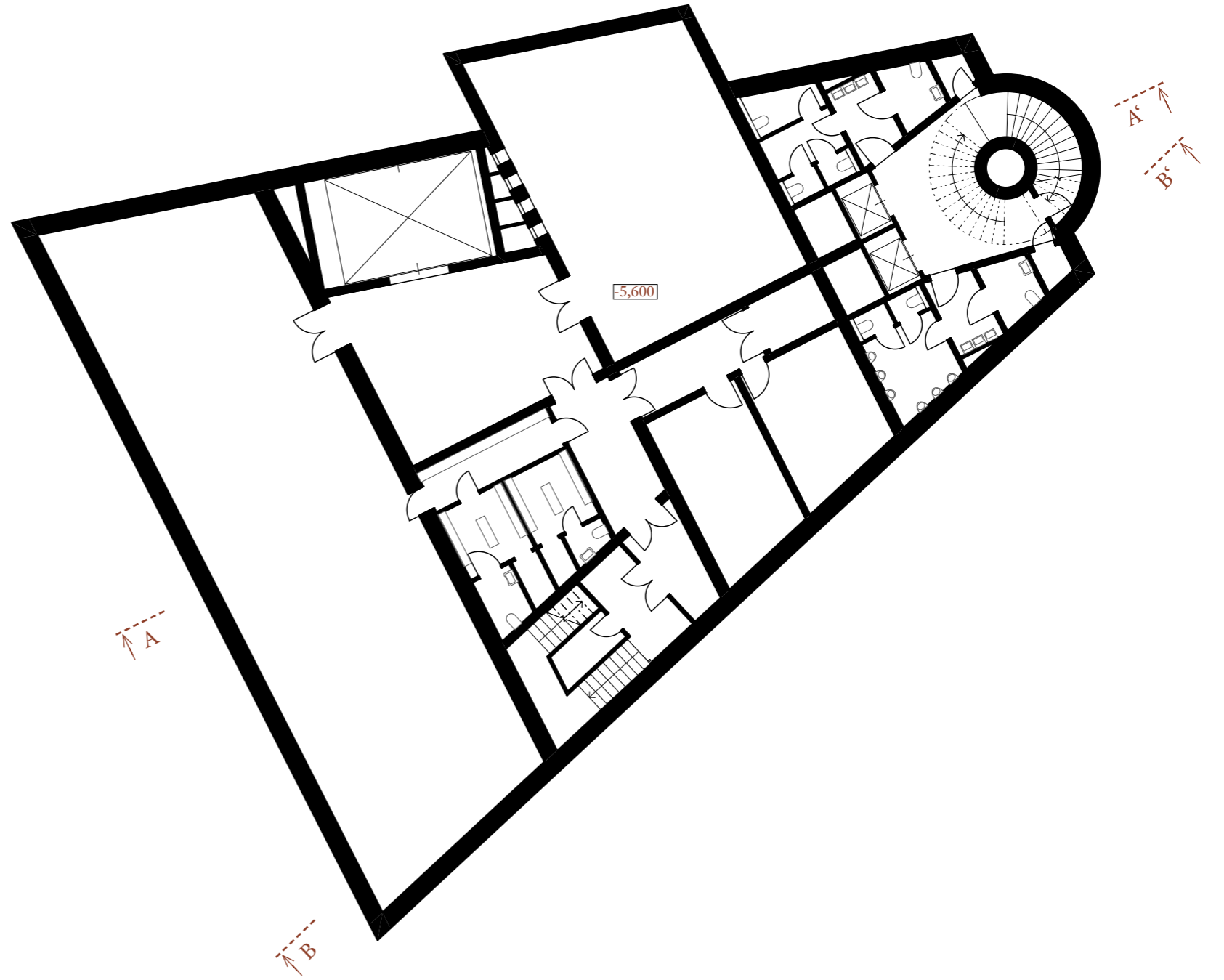
Prizemí tržnice je zastřešeným náměstím. Zastřešeným náměstím, které lze využívat nejen k prodeji, ale i ke kulturnímu a společenskému dění. Vše je jen záležitostí koordinace. Náměstím prostě jen procházím po cestě z práce. Při té příležitosti mohu koupit mrkev či banán. Výstup do patra pak principiálně může znamenat výstup k věčnosti. První patro je prvním místem zastavení. Navštěvuji jej záměrně, když potřebuji. Vystupuji po točitém schodišti k uspokojení potřeb tělesných. Na rozlehlé terase se mohu nasytit, ať již v průběhu nákupu ve spodním patře, nebo sem mohu zamířit záměrně, oddat se kulinářskému zážitku. Stravování sice probíhá napůl v exteriéru a zimní chlad může limitovat. Jak však ukazuje zkušenost, lidé si pro zážitek rádi dojdou i za cenu mírného diskomfortu. Ten lze nakonec dnes eliminovat v zimě například infraotopnými tělesy. Do druhého patra pak míří jen ten, kdo překonává výšku k ještě vyššímu druhu zážitku. Katarzi přináší galerie pod širým nebem, již je terasa, as kavárnou na nejvyšší z podest. V letních měsících je možné na terase spočívat s výhledem do paty náměstí. Smyslem není nutně ekonomická výtěžitelnost. Architektura má vytvářet zážitek z prostoru. Který v dnešní době tolik postrádáme.

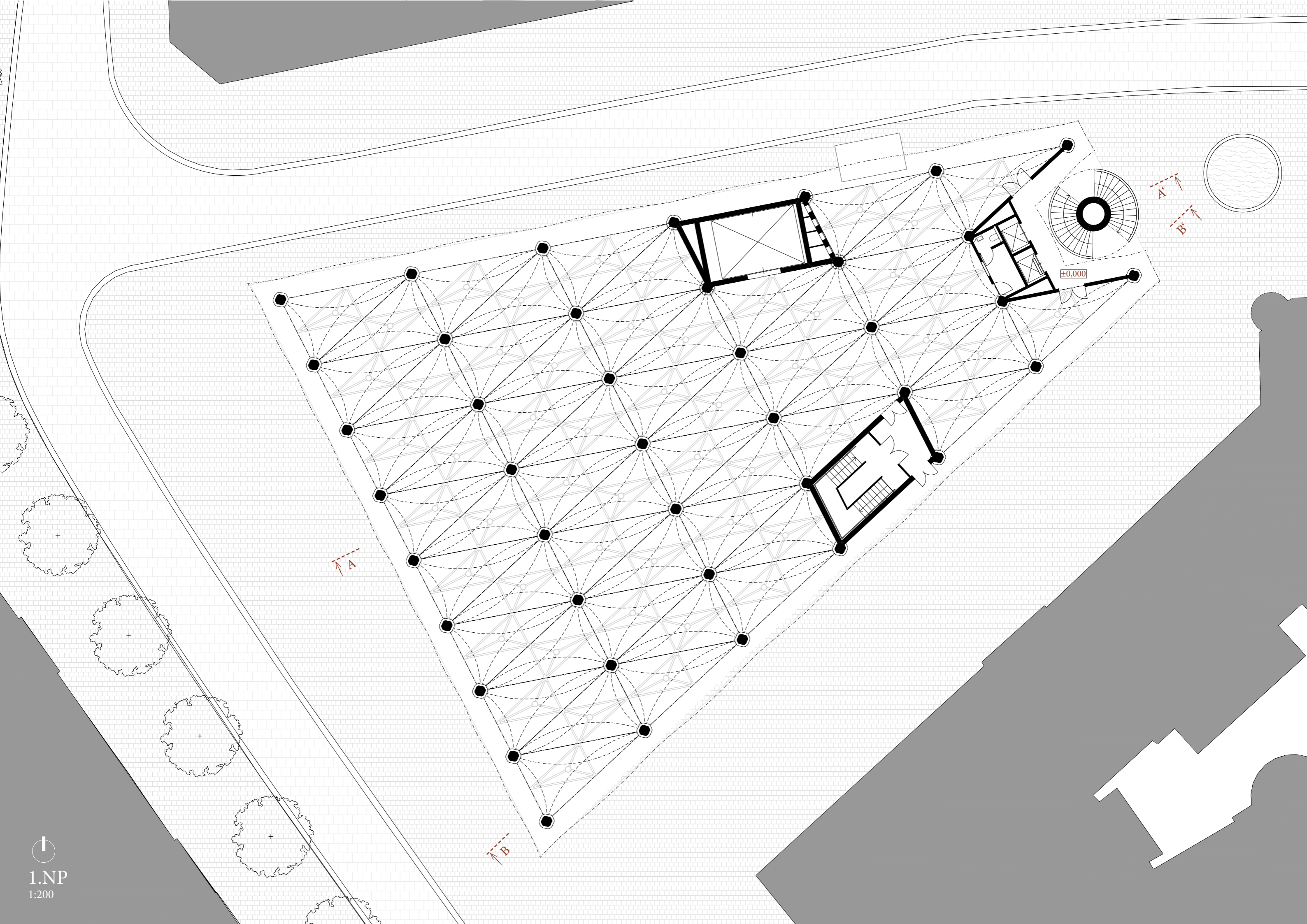
NÁVRH SITUACE

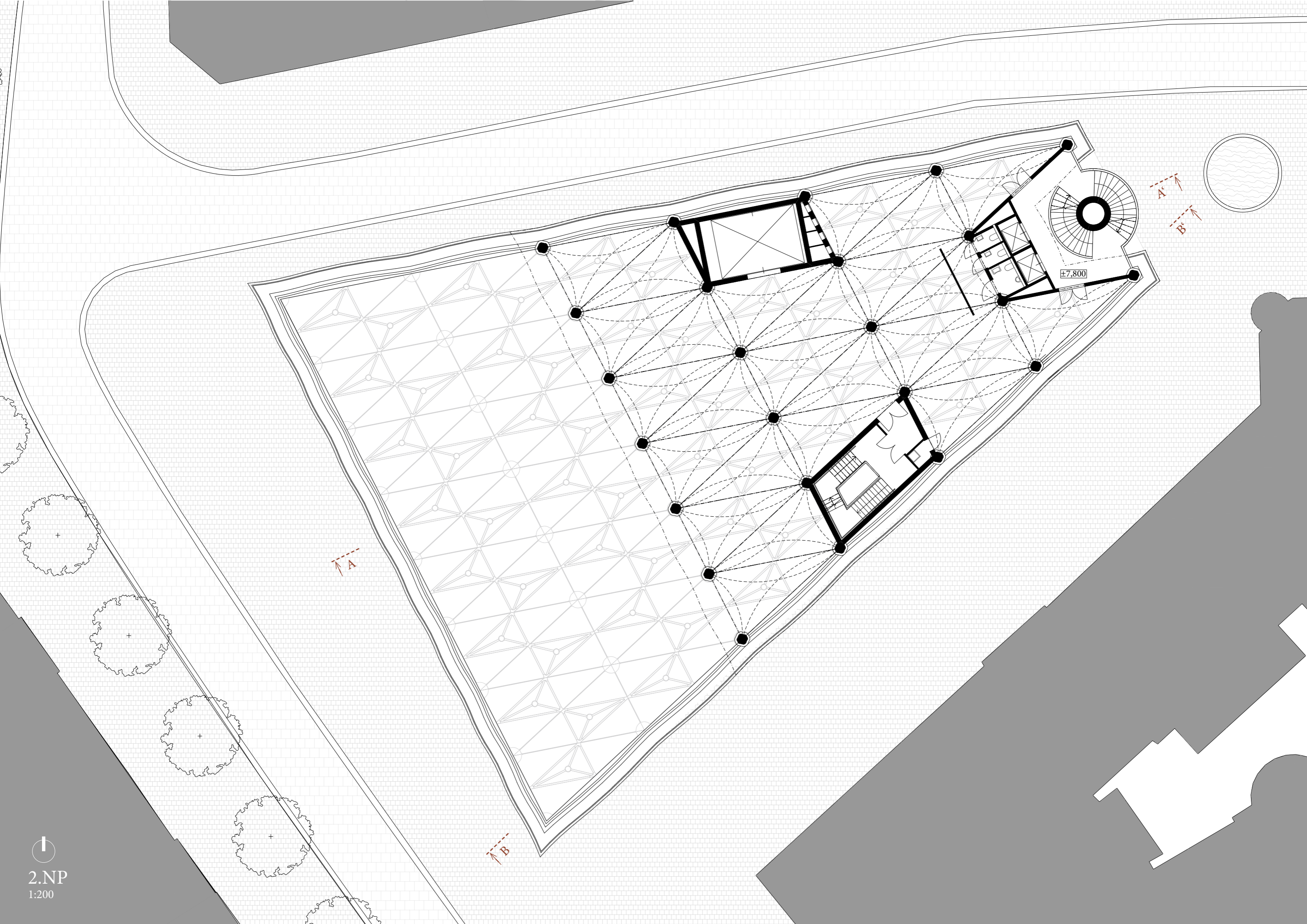

1:750

±7,800

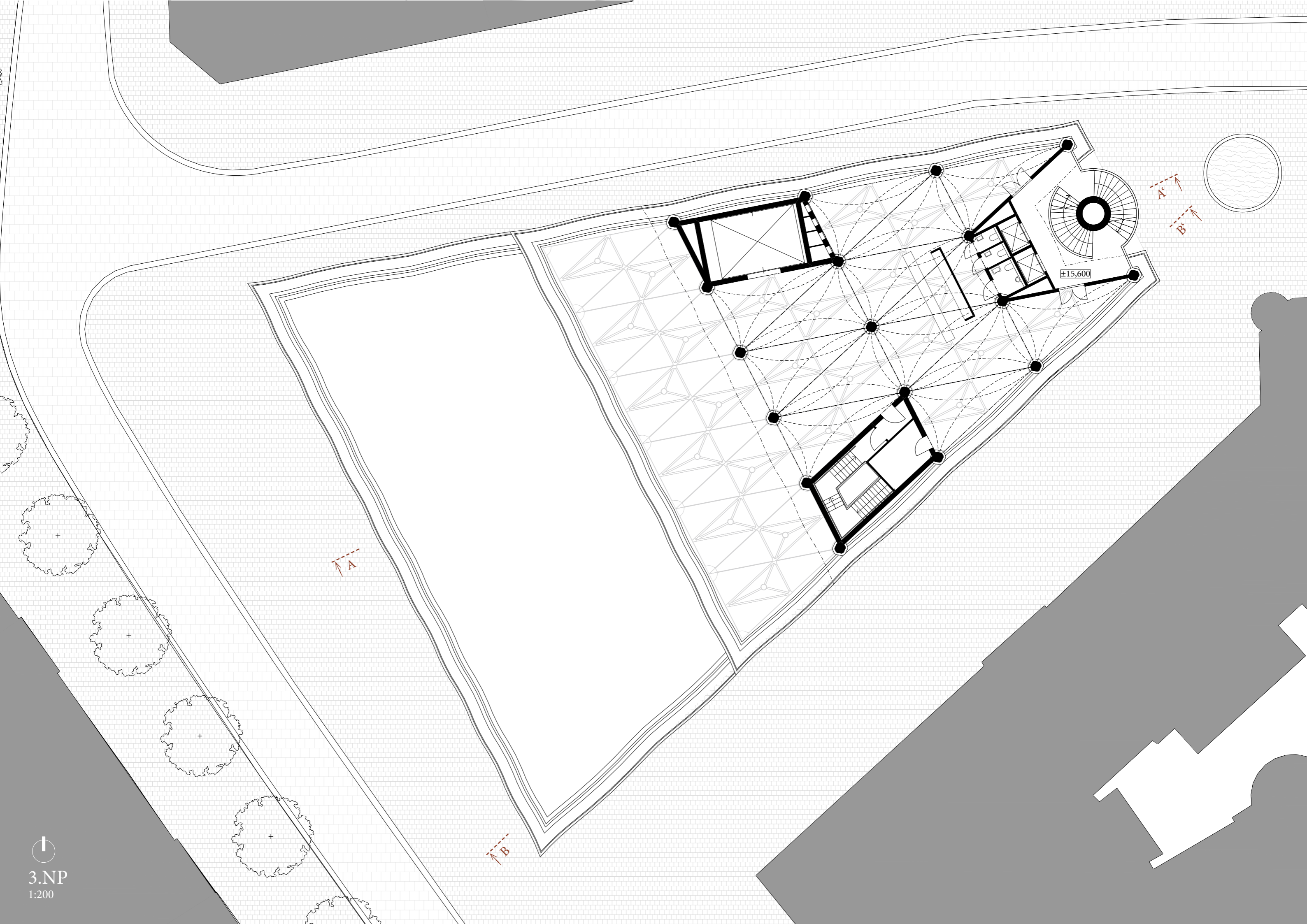
A-A

B-B

A'-A'

B'-B'

↑
2.NP
1:200

±15,600

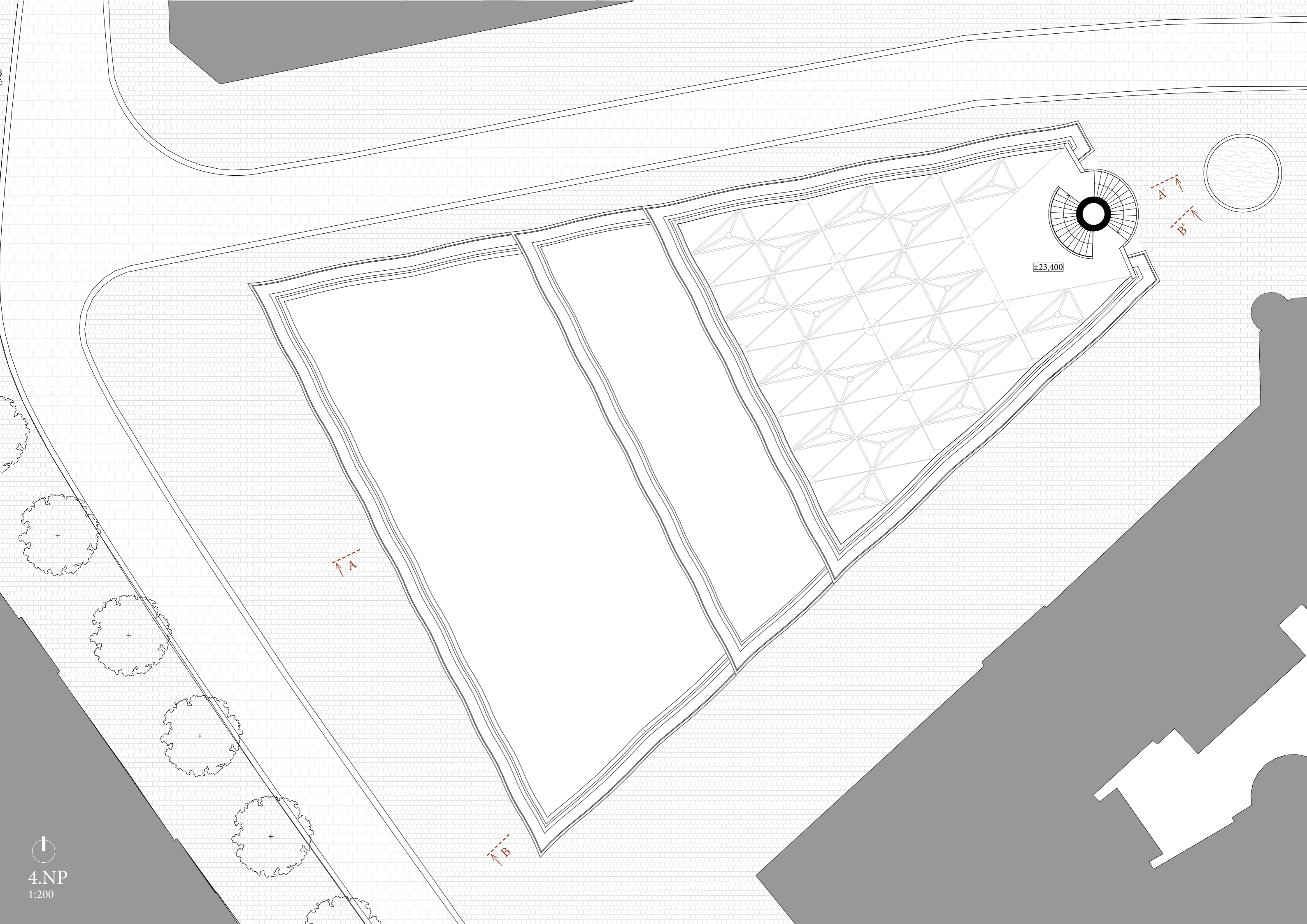
A

B

A'

B'

↑
3.NP
1:200

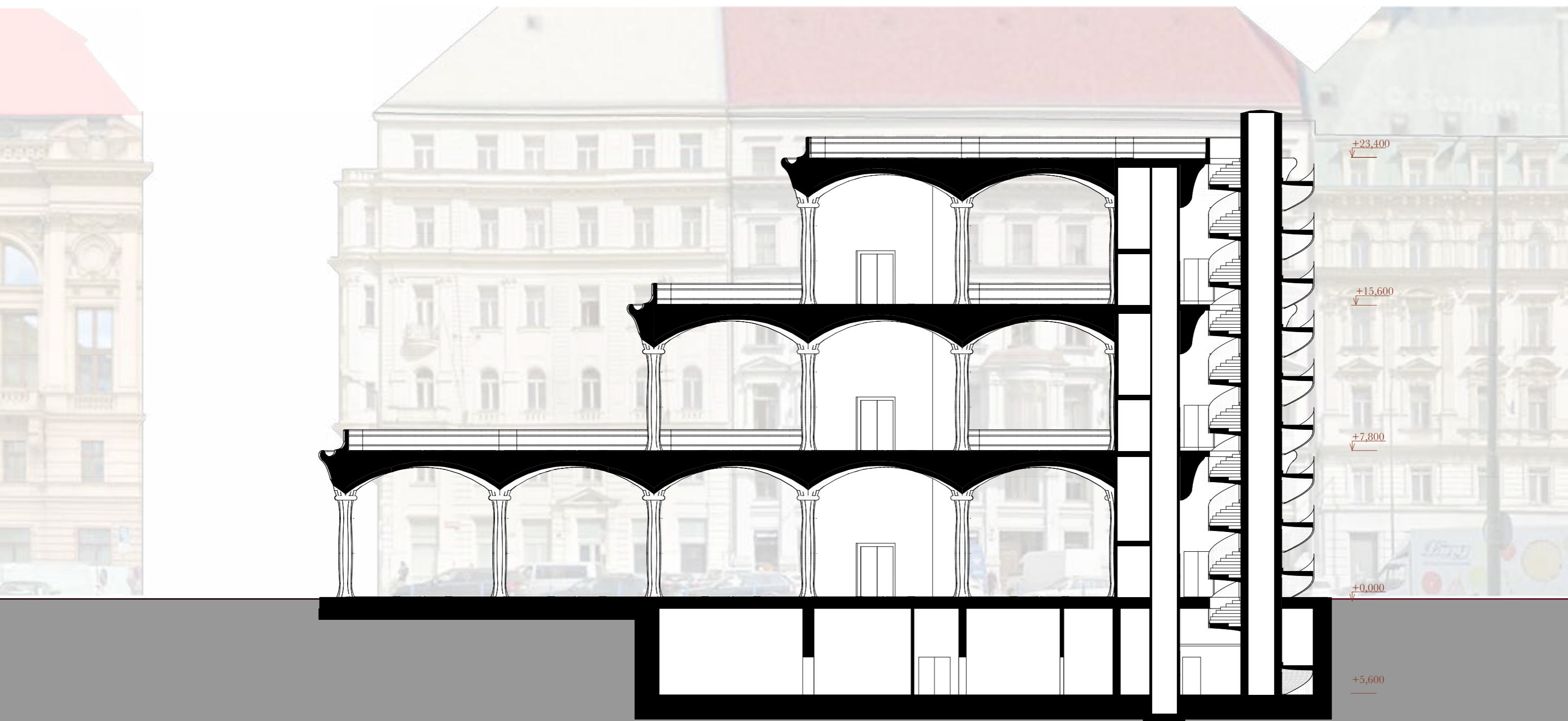
±23,400

A-A

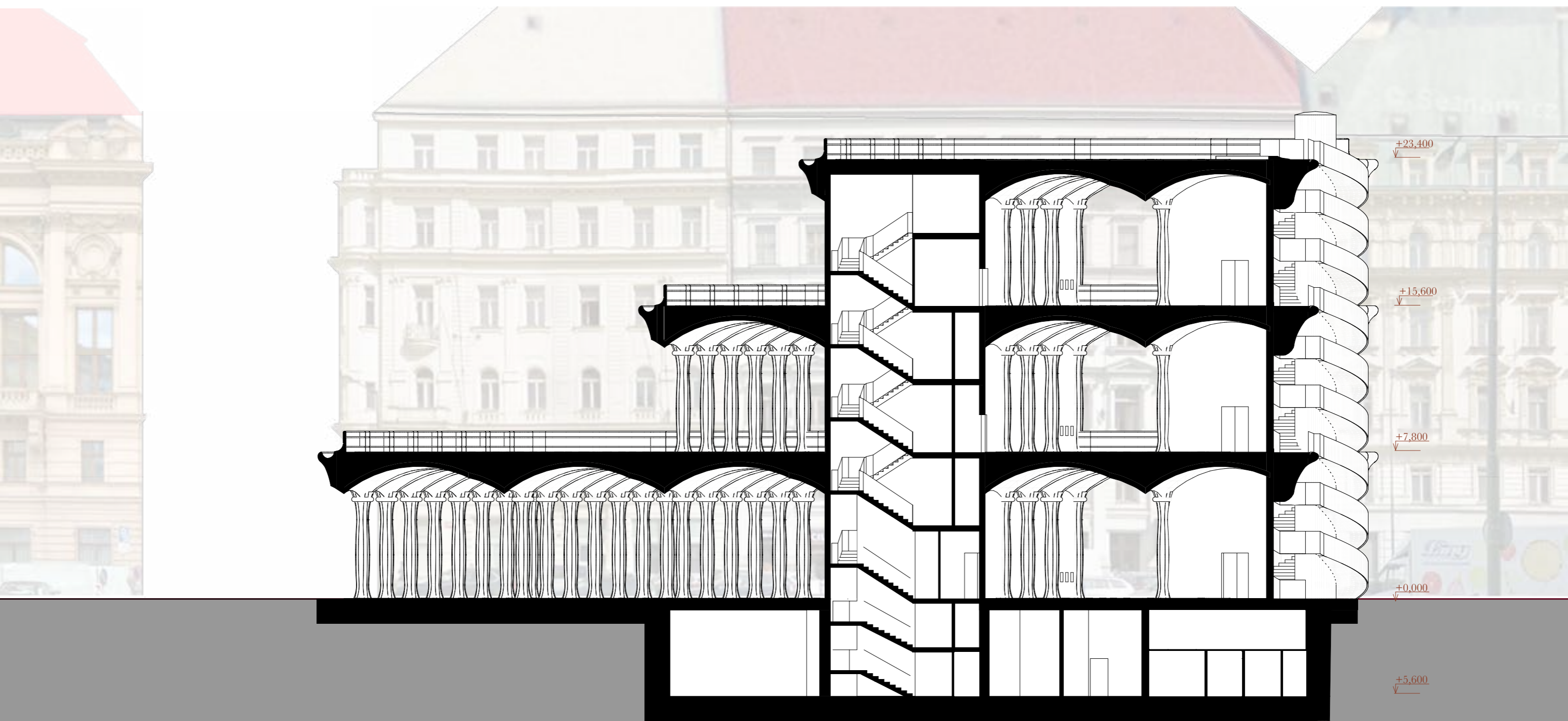
A-A

B-B

B-B

ŘEZ A - A'
1:200

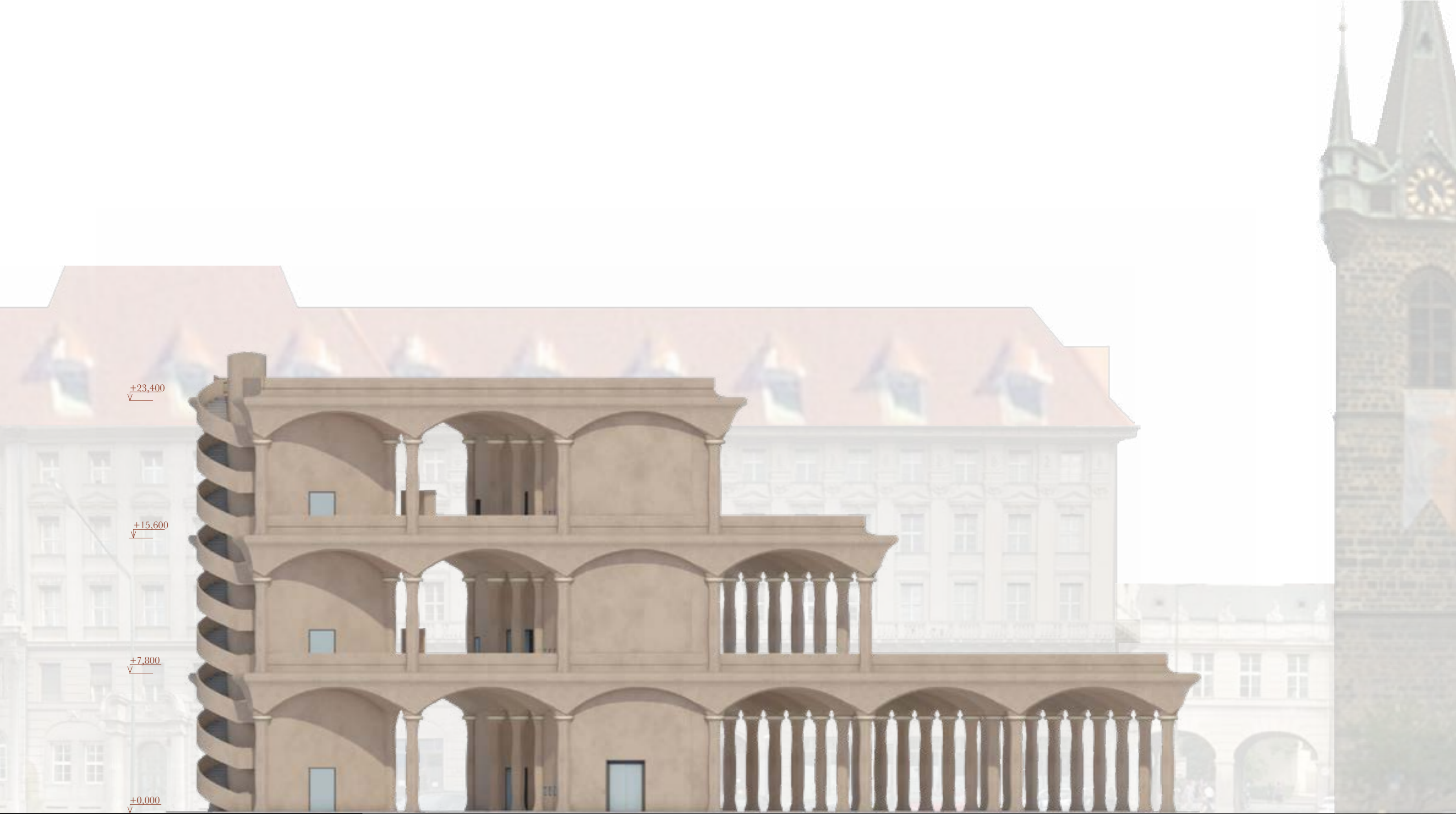
+23,400
√

+15,600
√

+7,800
√

+0,000
√

+5,600
√

SEVEROZÁPADNÍ FASÁDA
1:200

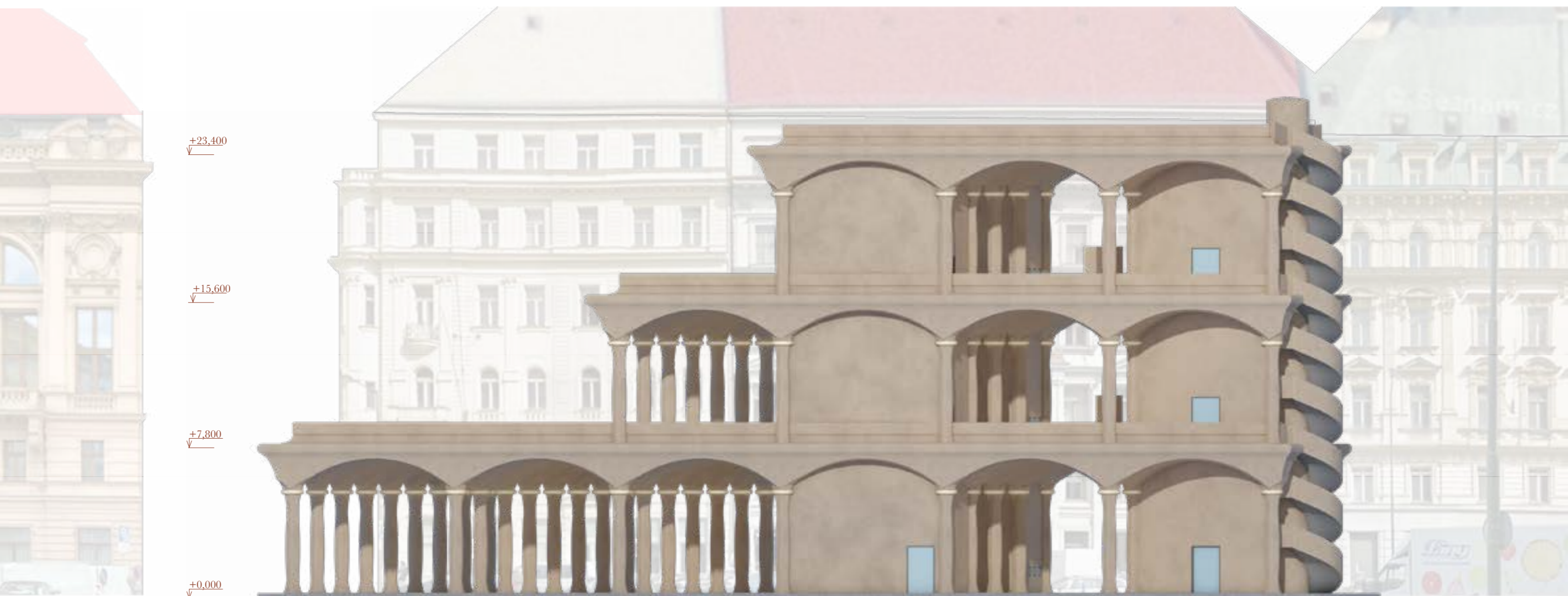
+23,400
√

+15,600
√

+7,800
√

+0,000
√

JIHOVÝCHODNÍ FASÁDA
1:200

+23,400
√

+15,600
√

+7,800
√

+0,000
√

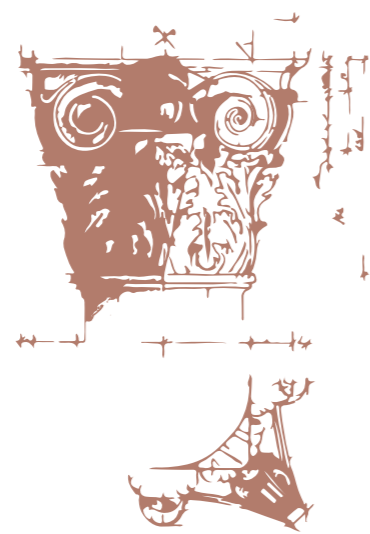

5. Každý výkres je pravdivostní funkcí základních architektonických principů.

DETAIL

5.

Jak již bylo několikrát naznačeno, základní stavební principy jsou vzhled, funkcionalita a konstrukce. Všechny tyto funkce se snoubí v nejelementárnější podobě v detailu. Může jít o detail primárně konstrukční, primárně funkční i primárně estetický. Ale vše je opět jedním. Tyto detaily však teprve skutečně utvářejí celek stavby. Bez nich by nebyla tím, čím jest.

Detaily pak lze, opět především pracovně, členit na detaily trvalé, a detaily dočasné. Trvalé detaily vychází v pevného konstrukčního řešení, které musí být promyšlené v souvislosti se základními potřebami objektu. A do toho musí nést nepochybně atributy krásy. Vhodný detail totiž nemůže být jen konstrukčně správný, byt by měl být sebetrvalejší.

Dočasné detaily se řídí naprosto stejnými pravidly. Jen jsou od počátku konstruovány s vědomím dočasnosti. Jde především o mobiliář a vybavení objektu. To se mění rovnoměrně s intenzitou užívání i proměnou funkce samotné. V současném návrhu tak vychází především ze současných trendů, které se ovšem mění natolik rychle, že je možné, že za deset let budou zcela odlišné. Budou se užívat jiná média pro vedení sítí, bude se prodávat odlišnějším způsobem. Budou jiné výtahy. Dobová estetika změní nároky

na to, jak má vypadat detail stánku, který prodává zeleninu nebo hamburgery. Budou vhodnější materiály.

Trvalé detaily jsou pevnou součástí stavby. V principu jde o již výše naznačené tři elementární konstrukční prvky: vertikální konstrukce (sloup), horizontální konstrukce (klenba, deska a římsa se zábradlím) a jejich spojení (schodišťová tělesa). Následující strany je ukáží každý zvlášť, a každý v podrobnosti, která u nich analyzuje všechny tři základní stavební principy: konstrukci, užitnost i výraz.

Detaily dočasné pak budou představeny v podobné míře: u všech bude prezentováno konstrukční rozložení, funkční členění i estetický výraz samotné jednotky. Takto jsou představeny především prodejní stánky a další partie mobiliáře.

Mezi těmito dvěma pasážemi se pak nachází představení systému základních řešení pro rozvody TZB a požární zabezpečení objektu, které je na pomezí mezi kategoriemi: médium jsou detaily trvalé, sítě jsou však adekvátně vyměnitelné čistě na základě potřeby a trvalé médium poskytuje dostatečnou kapacitu pro toto řešení.

5.1.1. SLOUP

Jak bylo naznačeno v pasáži 3.3, základními stavebními prvky objektu jsou sloupy, klenby, deska a vertikální spojovací prvky.

Prvním vztyčeným (po konstrukci suterénu) je sloup. Prefabrikované sloupové konstrukce jsou zakládány na patkách v nepodsklepené části a na stěnách v části podsklepené. Tento systém je ve vyšších patrech nahrazen systémem proti sobě působících žebér fungujících jako konzoly vetknuté ve sloupy v úrovni nad klenbami. Systém tak nevyžaduje doplnění o další táhla pro vyrovnání sil v krajních polích. Zde je nahrazen konzolou římsy působící proti žebřům.

Sloupové konstrukce by mohly být řešeny jak monoliticky, tak prefabrikovaně. Prefabrikované řešení je zvoleno vzhledem ke složitému tvaru sloupu.

Z hlediska postupu stavební činnosti jsou nejprve vztyčovány prefabrikované části sloupů po patky kleneb. Zde vzniká první pracovní spára, k níž je umístěno spodní bednění pro samotné klenby. Klenba je vyztužena, je nad ní umístěno horní bednění a dojde k jejímu zabetonování. V prostoru styku kleneb nad sloupem probíhá jeho výztuž a vzniká zde druhá pracovní spára. Nad klenby je následně vyarmována a vybetonována skrytá část sloupu a samotná žebra. Po odbednění jsou meziprostory kleneb zality lehčeným betonem. V poslední fázi je vybetonována železobetonová deska podlahy, která opět celý systém horizontálně stáhne, a dochází k napojení dalšího patra prefabrikovaných sloupů.

Z hlediska estetického vychází půdorysné řešení sloupu z průniku jednotlivých kleneb tak, aby se přirozeně napojovaly na hlavici sloupu. Tvar pak působí organicko-ornamentálně.

V řezu je sloup doplněn o entazi, která neupomíná jen ke klasické architektuře. Křivka, která sloup utváří, odkazuje jistým způsobem ke kubismu a hraje dekorativní hru s protilehlým Cukrovarnickým palácem. Zároveň však jde o čisté tektonické řešení, které není v žádném ohledu formalismem.

Namísto klasických kymat a oblounových profilů typických pro hlavice antických sloupů zde podobnou hru hrají ty prvky, z nichž původně klasické tvarosloví skutečně vzniklo: sloup jako by objímala táhla. Tento prstenec však namísto nich utváří výrazný prstenec světla. Nejde tak o pouhý formální prvek: detail utváří technologické řešení.

PŮDORYSNÁ KONSTRUKCE SLOUPU

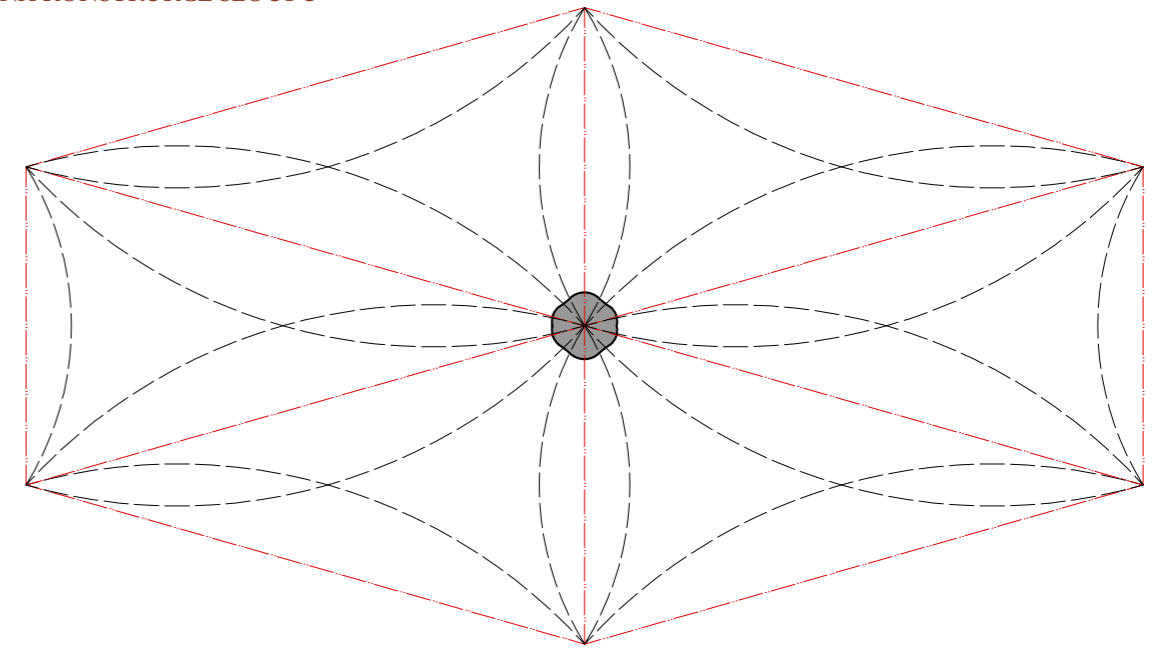
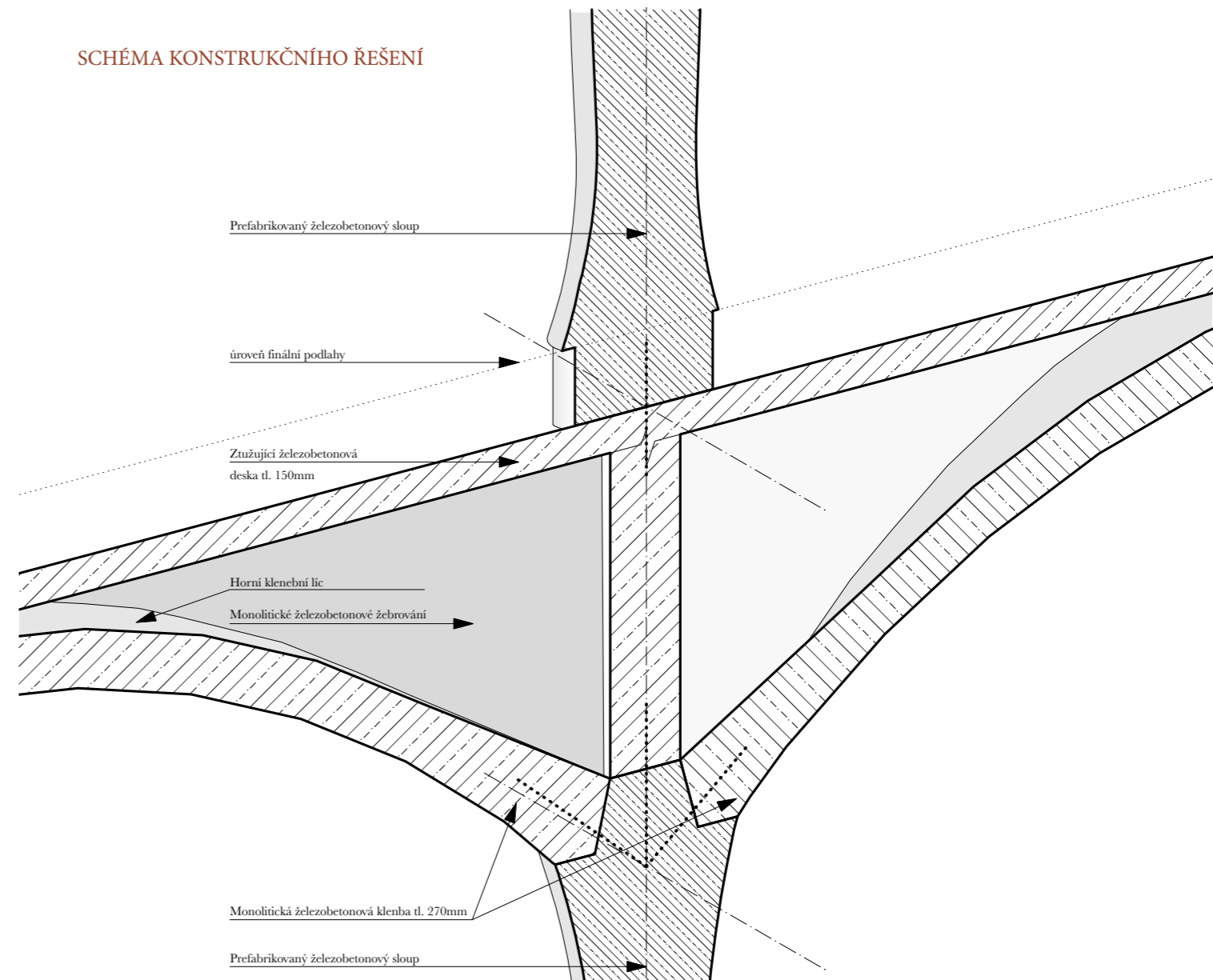

SCHÉMA KONSTRUKČNÍHO ŘEŠENÍ

5.1.2.1.

HORIZONTÁLNÍ KONSTRUKCE - KLENBA

Horizontální konstrukce objektu je utvářena několika prvky. Na spodní straně je to nosná klenba uložená ve třech bodech základního konstrukčního trojúhelníku. Po jejím nabetonování jsou nad její rub nabetonována žebra, která jsou vetknuta do sloupů v rovině konstrukce a vytváří vzájemně spolupůsobící systém. Rub klenby je ve zbylém prostoru zalit lehčeným betonem až pod úroveň železobetonové desky. V té se následně nachází hlavní infrastrukturní systém kanálek rozmístěný v podlaže, v němž vedou veškeré sítě, na níž se lze na různých místech podlaží napojit.

Placková klenba je vykroužena jako výseč kulové plochy. Střed této koule se v půdoryse nachází pod průniky kolmic nad středy trojúhelníku. Samotný poloměr koule se pak rovná právě půdorysné vzdálenosti daného středu od středu nacházejícího se v následujícím poli. Toto ideální geometrické vykroužení má ve finále navíc jedny z nejlepších statických vlastností (ačkoliv jiná, nematematicky vymezená plocha se stejnými poloměry kružnic v kratších i delších polích by byla konstrukčně efektivnější). Výšková vzdálenost uložení klenby od jejího vrcholu je tak 1,7 metru. V tomto meziprostoru se pak až po její horní úroveň nacházejí samotná žebra prováděná v druhé fázi.

Jednotlivé skořepiny jsou betonovány najednou v jednotlivých řadách a jsou armovány vzhledem ke komplikované zakřivené ploše běžnou výztuží. Podobně jsou pak armována konzolově působící žebra.

Rub klenby je zalit lehčeným betonem. Nad vrcholem klenby se nachází samotná železobetonová deska. Až nad ní je umístěno hydroizolační souvrství a povrchová úprava z exteriérového teraca, které na podlaže vytváří vzorce, které jsou průmětem kleneb vykružujících samotné klenby.

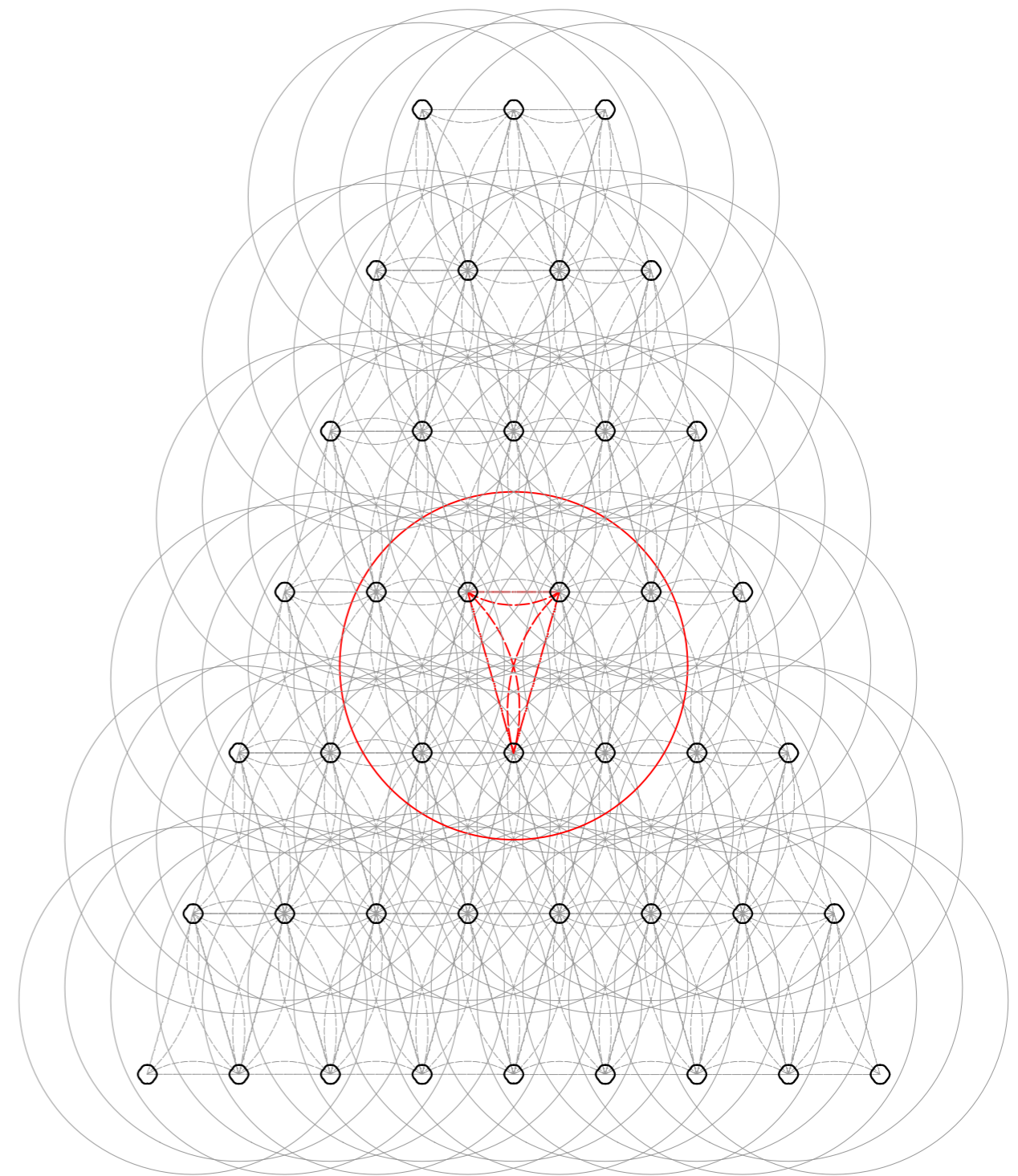

SCHÉMA VYKROUŽENÍ KLENEB

5.1.2.2

HORIZONTÁLNÍ KONSTRUKCE PODLAHA

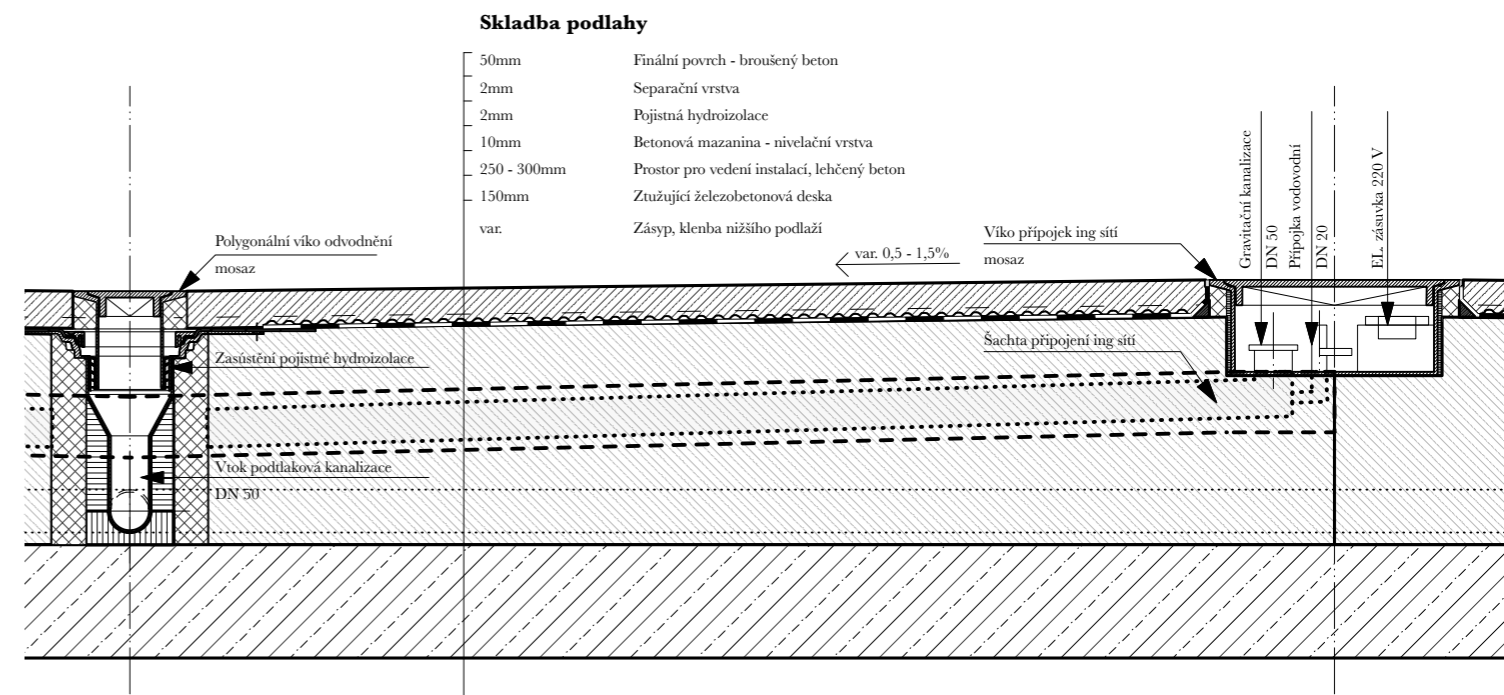
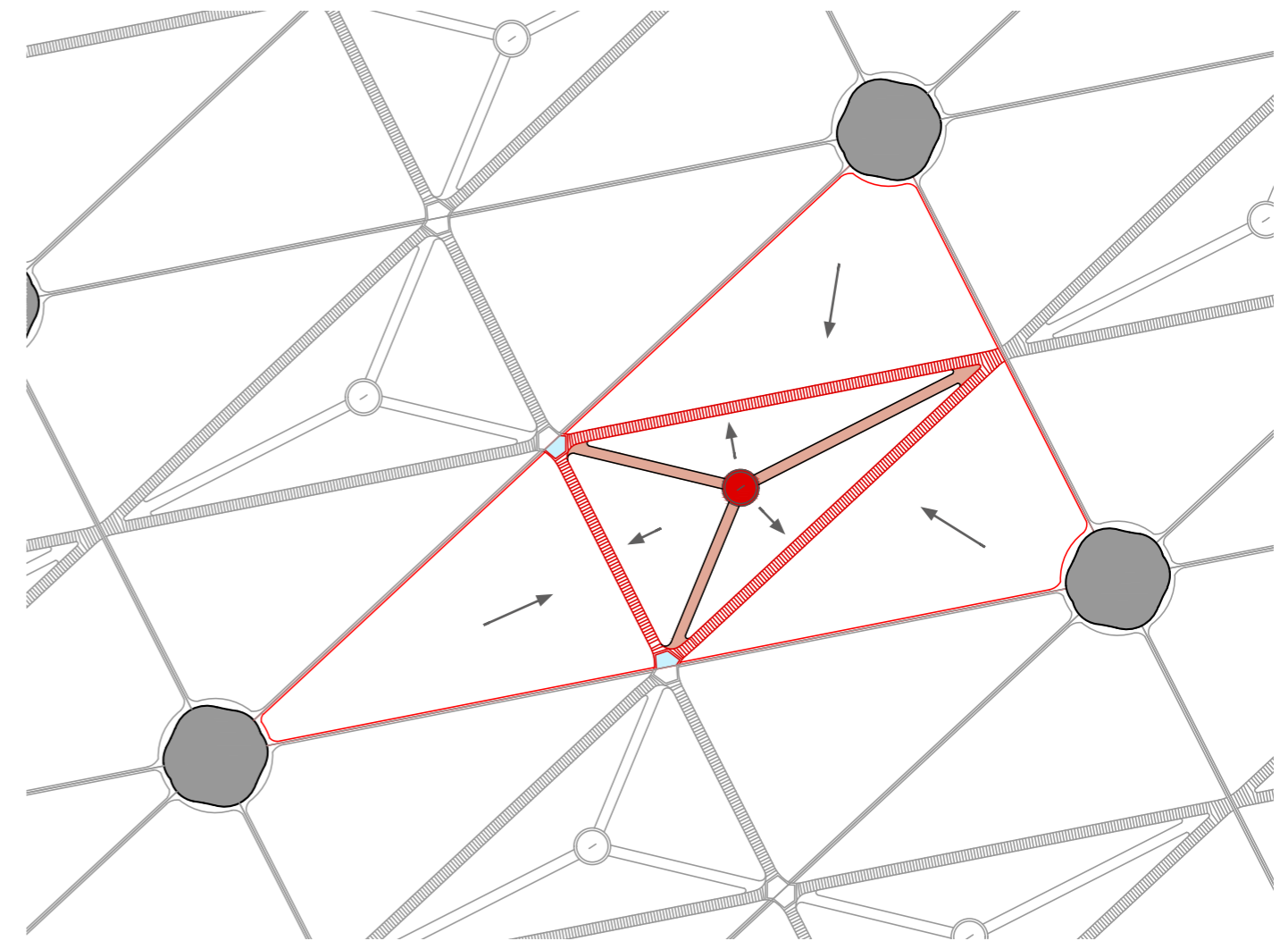
Nad železobetonovou deskou se nachází instalační podlaha, která je pro provoz objektu naprosto klíčovou. Směry, jimiž jsou vedeny jednotlivé instalace, pak určují její celkové výtvarné řešení.

Pro provoz zejména vyšších pater je zásadní odvodnění střechy. To není řešeno prostým spádováním, nýbrž odvodem vody podtlakovou kanalizací. Do jednotlivých kanálků, které vedou mimo rastr sloupů, je voda z této minimálně spádované plochy svedena, a to jak dešťová, tak voda z případného sprchování podlahy apod. V souběžích jednotlivých kanálků se nacházejí vpusti do podlahové kanalizace, odkud voda směřuje do vertikálních jader.

V mimoběžných kanálkách se nachází ostatní instalace: voda (doplněná odporovým drátem), elektroinstalace a splašková kanalizace. Tyto instalace se sbíhají v kruhových uzlových bodech, na něž je možné napojit instalační stanice pro jednotlivé stánky či pítka. Tyto kanálky jsou kryty natvrdo deskami podlahy, ovšem v dilatované vrstvě, tak aby bylo možné v případě poruchy danou část opravit a nebude nutné porušit celou podlahu. V místech křížení s podtlakovou kanalizací se na ni napojuje podlahová splašková. Systém by bylo možné teoreticky řešit i dvěma nezávislými podtlakovými sítěmi.

Cílem je navrhnout podlahu tak, aby byla v maximální míře co nejvariabilnější. Aby bylo možné se na ni lokálně napojovat a aby bylo zároveň možné s postupem času technologie nahrazovat a doplňovat.

Povrchová úprava ploch mezi kanálky je řešena jakobroušený beton, prováděný v minimálním možném spádu, který umožní odtok vody do kanálků. V souvrství se nachází tepelná rohož proti namrzání plochy. Jednotlivé části jsou pak řešeny v různých odstínech.

5.1.3.

VERTIKÁLNÍ KOMUNIKACE

Vertikální spojení napříč objektem zajišťuje několik cest. Jen jedna z nich je však skutečným schodištěm. Takovým, které umožňuje skutečný zážitek z cesty, a to i přestože je možné objektem stoupat prostřednictvím výtahů.

Vřetenové schodiště se nachází ve slepé fasádě na severovýchodě objektu a z této strany Senovážného náměstí (které je zde spíše ulicí) tak vytváří jednoznačnou vertikální dominantu. Ta se pohledově uplatňuje hned vedle výrazného polygonálního rizalitu Cukrovarnického paláce, s nímž tvoří kompozičně dvojici.

Římsa objektu se schodišti nikoliv vyhýbá, nýbrž jej podchází a vytváří zaklenutí samotného prostoru podest. Naopak zábradlí celého objektu se volně napojuje na zábradlí schodiště. Vřetenové schodiště je dvoušroubovici otáčející se okolo jednoho ze sloupů pravidelného rástru celého skeletu. Tím je zajištěna tektonická celistvost a schodiště se nezjevuje na nahodilém místě. Střední tubus vřetene je posílen a proveden ve vnějším poloměru 2,2 metru. Procházka okolo schodiště tak vytváří neustálý moment očekávání, co se děje za „rohem“. Pravidelné řešení dvoušroubovice umožňuje nástup v prvním podlaží na jedné z podest a přes dvě mezipodesty výstup na straně opačné. Při putování celým objektem je tak zaručena dostatečná dramaturgie výstupu. Výšková blízkost schodiště sice může působit stísněně, podchozí výška zde však vychází dostatečných 2,4 metru a navíc je eliminován dopad dešťové vody a zejména sněhu na schodnice.

Kotvení jednotlivých stupňů probíhá do samotného tubusu. V úrovni podest je pak konstrukce tubusu zpřažena s monolitickou deskou. Tím je podpořena celková vertikální stabilita objektu. Samotný tubus je pak dutý a je jím vyvedena vzduchotechnika ze suterénu na úroveň střechy. Naopak nasávání probíhá v úrovni přízemí taktéž do stěny jádra, v místě, které je kryto dobíhajícími rameny schodiště.

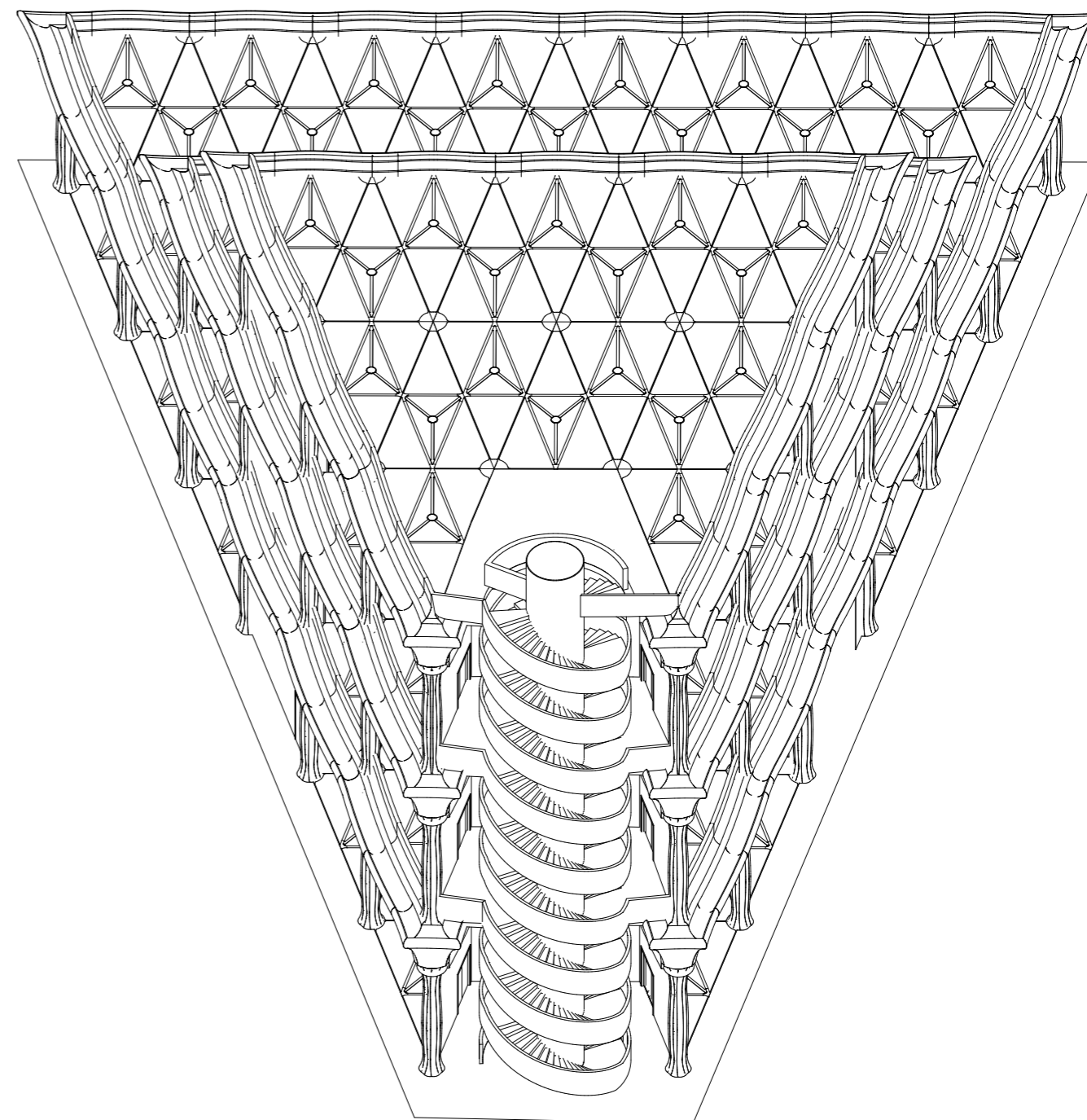
Samotná podesta schodiště je v rámci objektu opláštěna železobetonovými stěnami, které zajišťují jednak prostorovou tuhost objektu a jednak umožňují schodiště klasifikovat jako oddělenou, vnější chráněnou únikovou cestu. V rámci modulu obemknutého stěnou pak vzniká navíc prostor o ploše asi 20 m², v rámci něhož se na každém patře nachází dva evakuační výtahy a nejnútější zázemí (WC v patrech či kancelář v přízemí), nad kterým jsou pak umístěny nádrže na sprinklerové jednotky. Jedno z ramen pokračuje do suterénu na veřejné WC.

Kromě hlavního schodiště zajišťují vstup objektem další komunikace. Těmi jsou dvě pole vložená do podélné fasády, v nichž se nacházejí schodiště, výtahy a instalační jádra. Slepá část fasády je běžným tektonickým řešením arkád v klasické architektuře, které narušením pravidelného rytmu vytváří srozumitelné měřítko.

Obě vertikální jádra mají půdorys kosodélníku o dvou klenbách polích, která zde tudíž chybějí a boční roztlaky jsou přeneseny do vertikál stěn. Ty jsou provedeny jako zbytek stavby v probarvovaném železobetonu a pole jsou až na vstupy prázdnými holými stěnami, kolem nichž pouze obíhají římsy. Tím je zaručena tektonická úplnost konstrukce. Jde o zřetelný a zamýšlený objekt, který není druhotný „průrazem klenby“, nýbrž předem zvažným zásahem, který si však udržuje dostatečnou univerzalitu.

Jižní jádro sestává výhradně ze schodiště, které je vetknuto po obvodu do železobetonové stěny. Jde o druhou evakuační cestu (které musejí být dle ČSN 73 0831 Shromažďovací prostory v objektu minimálně dvě) a ústí přímo na volné prostranství mezi budovu tržnice a Cukrovarnický palác. Schodišťové stupně mají šířku 1200 mm a v prostřed tak vzniká zrcadlo, které ze střechy celý jinak tmavý prostor prosvěcuje. Ústřední úvahou je, že jde skutečně o schodiště podružné a běžný uživatel do vyšších pater stoupá po vřetenovém schodišti průčelním.

V druhém tělese se nachází velký nákladní výtah, sloužící především k přepravě materiálu a zboží do suterénních skladů a do vyšších pater. Po bocích výtahové šachty se pak nachází v tělese samostatná jádra pro instalaci shozů na odpad. Problematika odpadů je u takto velkých objektů dosti klíčovou a ačkoliv se trendy v této oblasti pozvolna mění, není jednoduché odhadnout, jak bude svoz odpadu vypadat za 20 let a stejně tak jak to v téže době bude s tříděním. Toto téma lze jen odhadovat a proto je objekt vybaven univerzálními jádry pro instalaci vertikálních shozů. Tyto shozy směřují do suterénu do prostoru, kde se odpad shromažďuje k odvozu. Tak je zajištěna možnost rychlého odvozu kdykoliv v případě nutnosti, což v případě aktivního užívání takového objektu může být i několikrát denně. Na druhé straně vedle výtahu se nachází případné pohotovostní jádro pro rozšíření této funkce.

5.1.5.

ZÁBRADLÍ A ŘÍMSA

Ačkoliv hlavními konstrukčními prvky objektu jsou pouze sloupy, desky a vertikální spojení, přesto je objekt doplněn ještě o dva morfologicky klíčové prvky, a těmi jsou zábradlí a římsa. Jen díky nim je stálá tvář objektu kompletní.

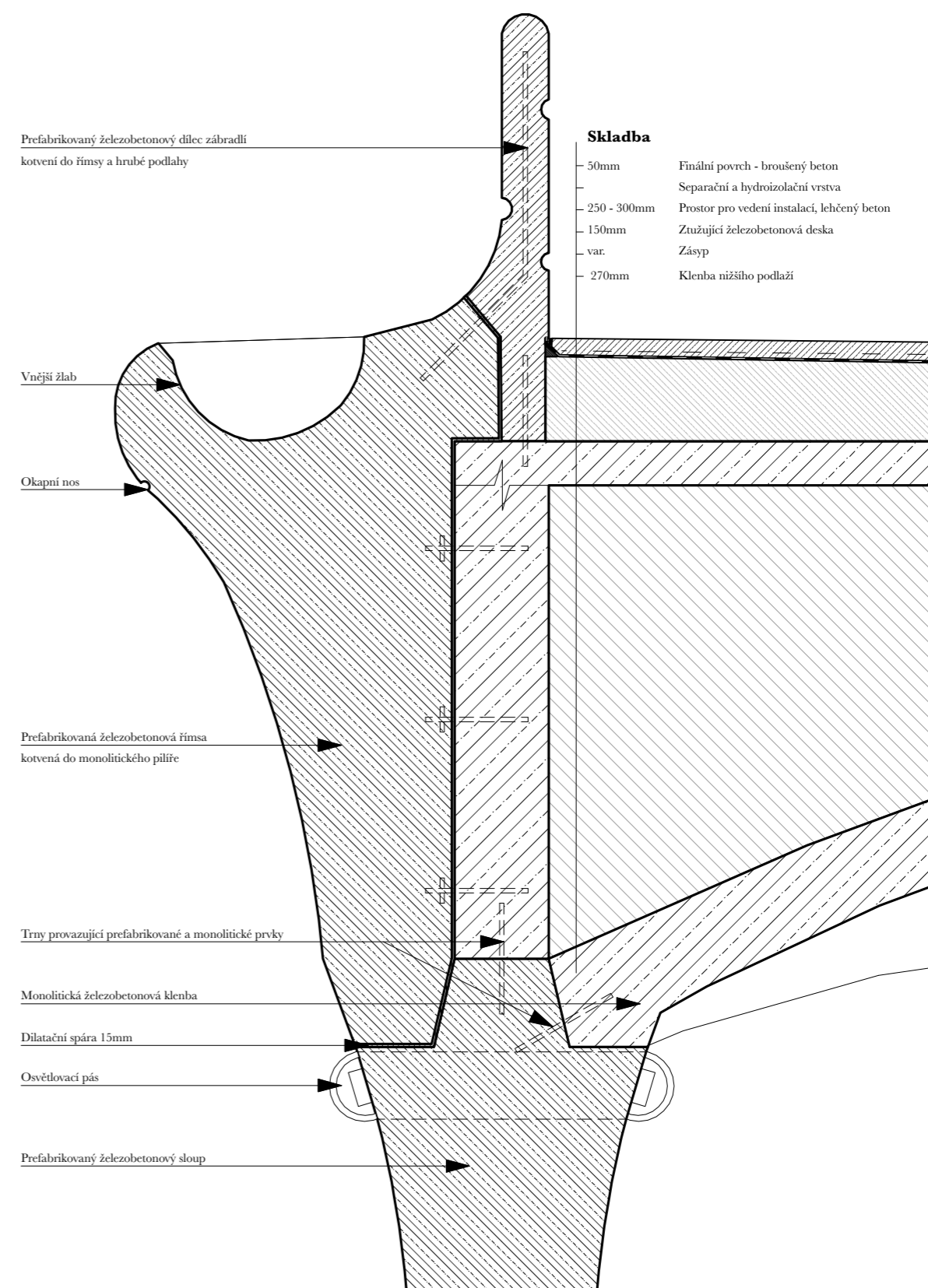
Římsa je prostým pokračováním kleneb, které vyrovnává jejich statický účinek. Jako by jednotlivé kápě vybíhaly dále z objektu. Akorát se velmi rychle zalamují a podle zjednodušeného kymatu se vrací zpět k objektu. V úrovni nad klenbou se pak křivka stává opět konvexní a vytváří symu - žlab pro svod vody. Ačkoliv je většina vody ze střech objektu svedena žlábkem v desce směrem do vertikálních jader, ze samotného zábradlí svod nevede, a proto se zde nachází žlab pro svedení tohoto minima vody do jader v objektu. Římsa se ve svém horizontálním průběhu přirozeně vlní, a to z jediného důvodu: vytváří zjemňující dynamiku, která opět vychází z charakteru klenebných polí: u sloupů se římsa přimyká, v pomyslných středech pokračujících klenebných polí se naopak uvolňuje směrem ven do prostoru.

Nad žlabem by římsa mohla de facto končit. Tak by byl objekt úplný. Neboť na architekturu podobně manifestně deklarované řádovosti zkrátka zábradlí nad římsu nepatří. S ohledem na bezpečnost uživatelů a normy, které je nezbytné brát vážně i při akademické úloze tohoto typu je úvaha následující: jak provést zábradlí, aby bylo tektonicky součástí objektu?

Je možné celou situaci obejít a nainstalovat jednoduché ocelové zábradlí z pásoviny. I to se dá nápaditě architektonizovat. Leč! Objekt nebude objektem.

A proto je nezbytné jediné: vyjít ze samotné klenby a tu zazrcadlit nad římsu. Nová křivka náhle probíhá skrze sloupy vyšších podlaží a vrací se jako zábradlí v rovině po obvodu objektu. Tvaroslovně vůbec nejnáročnější prvek celého objektu. Nakonec končí v rovině, bez výraznějších zalomení, a probíhá dokola.

Konstrukčně je narozdíl od kleneb a desek prováděna římsa stejně jako sloupy prefabrikovaně. Kotví se do celého konstrukčního systému ve fázi, kdy jsou nabetonovány klenby a po obvodu se na sloupech nacházejí styčné plochy, kde je římsa uložena. Její výztuž je pak kotvena ve výšce podél skryté vnitřní strany sloupu v úrovni desky. Samotný panel zábradlí je pak kotven do římsy a podlahové desky.

5.2.1. TECHNICKÉ ZAŘÍZENÍ OBJEKTU

Chceme-li vytvořit dostatečně univerzální prostor, který bude umět obměňovat své funkce dle potřeby, je nezbytné mít vhodně vyřešenou vnitřní infrastrukturu objektu, která umožní dostatečnou variabilitu při užívání. V současné době je tento systém obvykle řešen instalačními podhledy, případně instalačními podlahami. Vzhledem k tomu, že v úrovni stropů je pohledově uplatněna klenba, nezbyvá než umísťovat veškeré technologie do podlahy.

Nad klenebními žebry se nachází dostatečná prostorová rezerva, která umožňuje vytvořit v železobetonové desce kanálky, jimiž povedou jednotlivé instalace, bude možné je operativně měnit a v případě potřeby se na ně v patřičných místech napojovat.

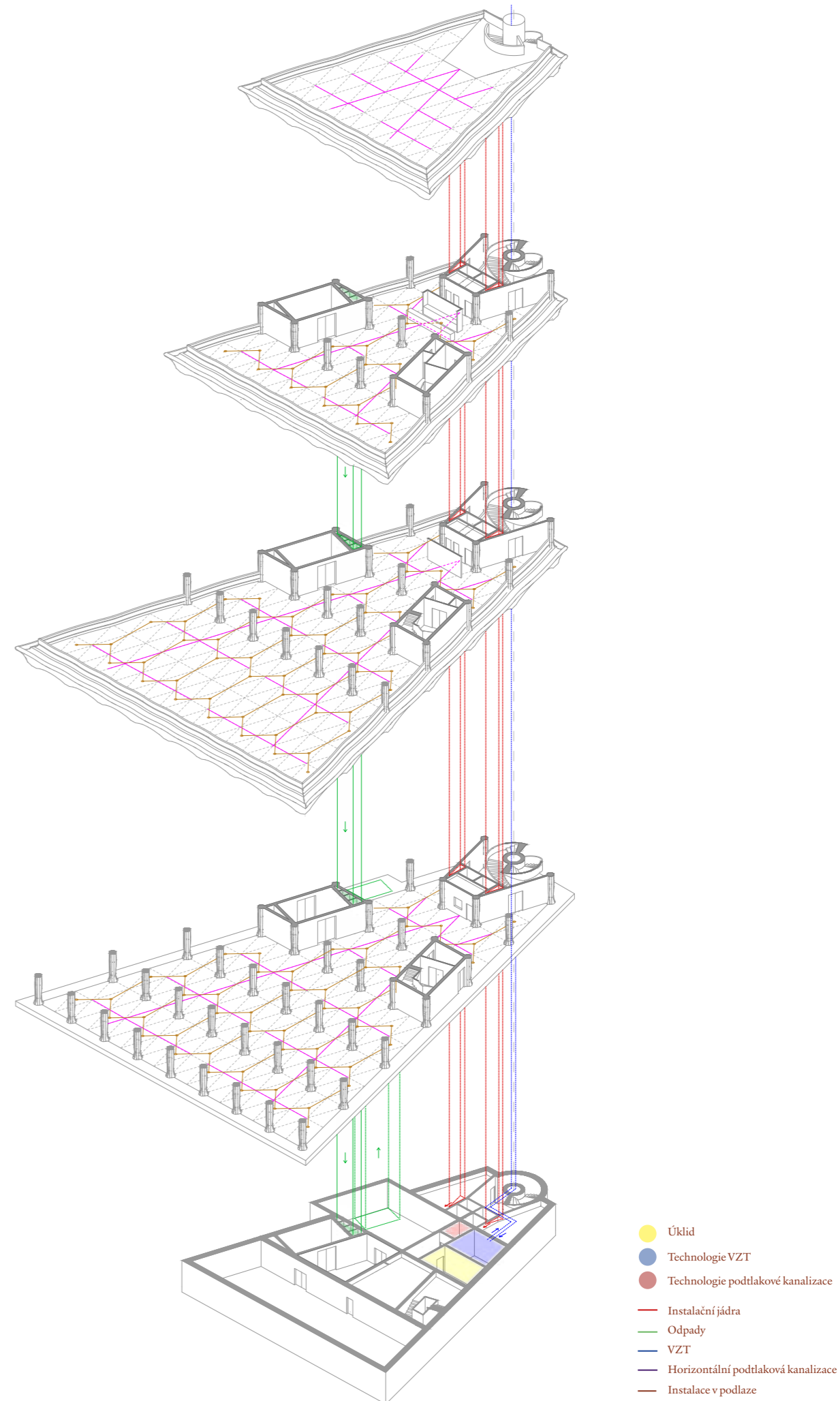
Vzhledem k hustotě sloupů jsou kanálky vedeny nezávisle na samotném trojúhelníkovém rastru, rovnoběžně s ním.

Základními jsou odvodňovací kanálky pro dešťovou vodu, v nichž se nacházejí vpustě podtlakové dešťové kanalizace, které páteřními svody ústí do hlavního jádra. Mimoběžně s nimi vede izolovaný kanál, v němž se odděleně nachází voda, elektrina a splašková kanalizace pro případné napojování výlevků a pítek. Tyto kanálky vedou k hlavnímu napojovacímu uzlům, u nichž je možné napojit pítka a další zdroje.

Kromě tohoto standardního systému je klíčový odpad: v jádru při nákladním výtahu se nacházejí čtyři shozy na odpady. Těmy odpady propadávají do suterénu, kde jsou umístěny kontejnery, které dle potřeby správa objektu vyměňuje. Vyváženy jsou na povrch plošinou, která ústí na uliční úroveň. Odtud je odpad svážen popeláři.

Zázemí veškerých dalších technologií se nachází taktéž v suterénu, kde jsou vyhrazeny prostory pro TZB: zejména vzduchotechniku, čerpadla podtlakové kanalizace a dále uzávěry vody či hlavní jističe.

Suterén je doplněn o veřejné WC přístupné z ulice a o drobné zázemí pro prodejce, kde je možné si odložit do skříňky osobní věci či se osprchovat.

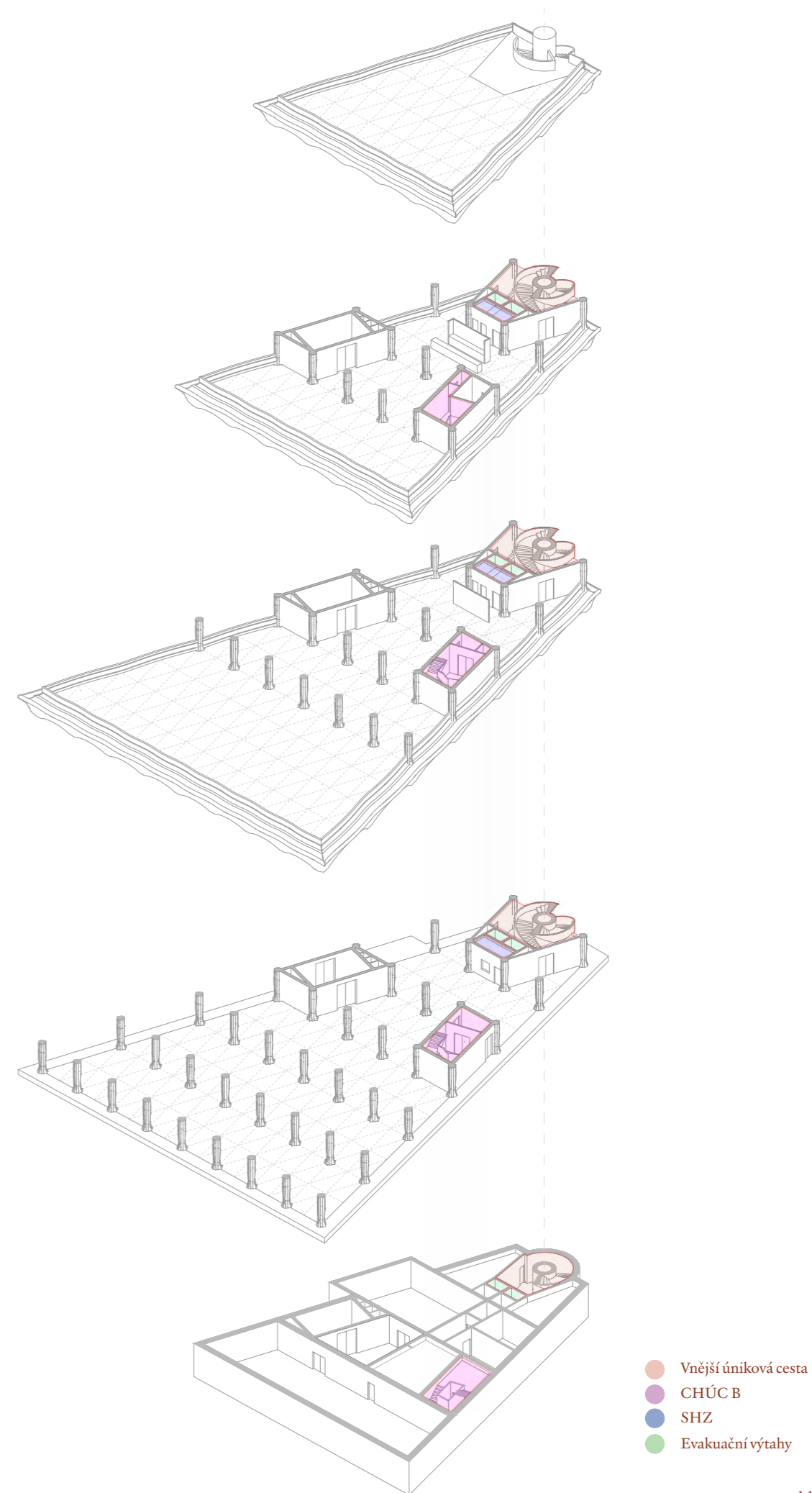
5.2.3. POŽÁRNÍ ŘEŠENÍ

Druhou komplexní problematikou objektu je jeho požární řešení. To totiž, stejně jako tomu bylo v historii vždy, částečně předurčuje prostorové řešení celé stavby tržiště. Vzhledem ke snaze o univerzální typologické řešení je potřeba počítat s výskytem velkého počtu osob v budově. To při její vertikalitě automaticky postuluje větší množství evakuačních cest. Tyto hodnoty nelze vyvodit jinak než výpočtově pomocí norem ČSN 73 0810 PB Společná ustanovení, ČSN 73 0818 PB Obsazení objektů osobami a ČSN 73 0831 PB Shromažďovací prostory.

Objekt je i přes blízkost ostatních staveb až na únikové cesty zcela otevřený. To umožňuje při vzniku požáru z přízemí unikat bezprostředně všemi směry ven na ulici. Z vyšších pater je ovšem třeba uvažovat o úniku chráněnými cestami, v případě, že by začlo hořet v nižších podlažích. Otevřenost umožňuje objekt klasifikovat dle normy jako Venkovní otevřený prostor. Při počtu do 3 SP (1500 osob) je dle ČSN 73 0810 poté nutné umístit alespoň 2 únikové cesty. Tyto mohou být buď otevřené (ovšem s omezenou výškou), nebo chráněné, zcela uzavřené. Zde je zvolena kombinace jednoho zcela krytého schodiště, větraného na podestách, které odpovídá parametrům CHÚC B, a poté otevřeného schodiště na zadní straně fasády, do něhož nezasahuje žádný požární nebezpečný prostor objektu a je možné unikat v úrovni přízemí přímo ven. Zde se též nacházejí dva evakuační výtahy.

Poměrně velká blízkost ostatních objektů však znemožňuje objekt řešit bez stabilního hasicího zařízení, které se v případě detekce kouře aktivuje, aby začalo hasit možný vznikající požár v prostorách. Otevření objektu však zároveň znemožňuje užívat SHZ mokré soustavy, neboť by v zimě hrozil kolaps systému a zamrznutí vody v trubkách.

Jediným možným řešením je dle ČSN 73 0810 umístění SHZ suché soustavy, kdy je v objektu pod klenbami umístěno pouze tlakované zavzdušené potrubí, do něhož se voda dostává pouze v případě, že dojde k porušení jedné z hlavic požárního zařízení. V tomto případě do soustavy začne proudit voda z nádrže, která se nachází na každém z pater objektu nad provozním zázemím u hlavního schodiště.

5.3.1.

MOBILIÁŘ - STÁNKY

Snaha navrhnout objekt co možná nejvariabilněji vede i ke snaze v co nejvariabilnějších sestavách kombinovat základní mobiliář, kterým jsou stánky a prodejní plochy.

Takový mobiliář může za dvacet let vypadat naprosto odlišně, proto se vychází v současném řešení v maximální možné míře ze soudobých trendů. Stánky jsou řešeny v jednoduchém půdorysném modulu 1300 x 800, tak aby byly snadno transportovatelné. Jde o opláštěné krabice, do nichž je možné uschovat veškeré nepotřebné doplňky, aby prostorově nezanášely prostředí tržnice. Konstrukce je provedena ze svařovaných jeklů, opláštěných překližkou. Stánky jsou doplněny o kolečka, aby mohlo být jednoduše možné je transportovat jak do suterénních skladů, tak pro případný odvoz automobilem.

Základní modul 1300 x 800 mm je jednoduchou prodejní deskou, na níž je možné vystavit drobné zboží a slouží především k odbavení zákazníka - umístění váhy či pokladny.

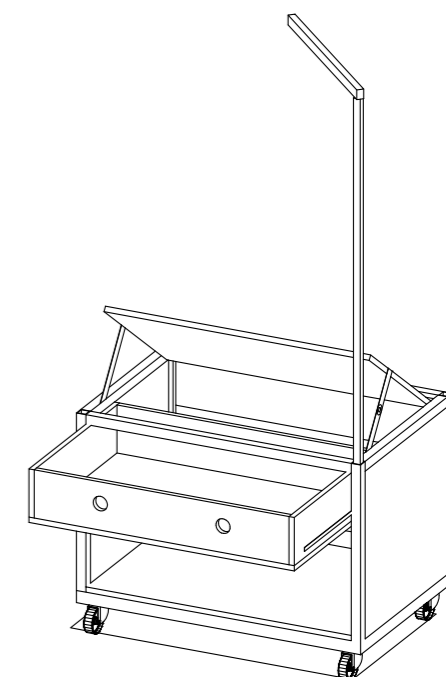
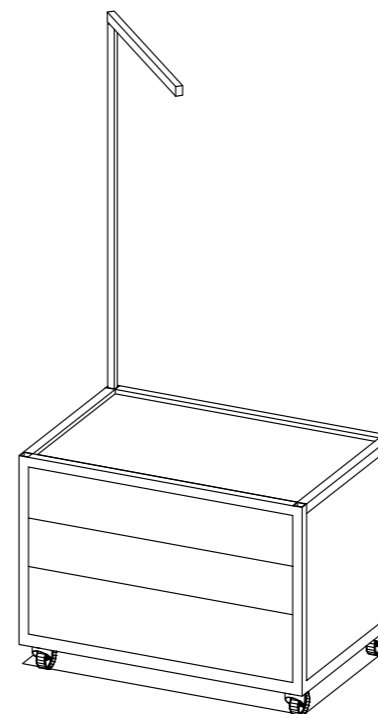
Rozšířený modul 2600 x 800 mm obsahuje doplňující rošt, na němž je možné vyložit bedýnky se zbožím.

Třetí základní variantou je sestava taktéž o rozměru 2600 x 800 mm, která je vertikální a bez opláštění. Na jeklový rošt se tak umísťují pouze bedýnky, a to z obou stran.

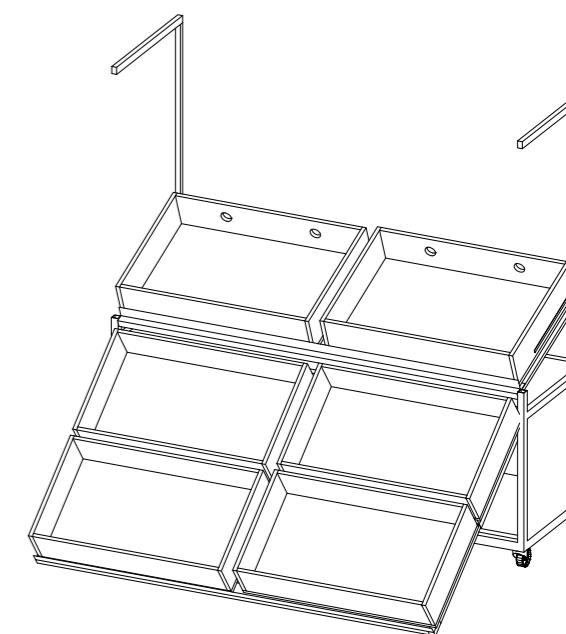
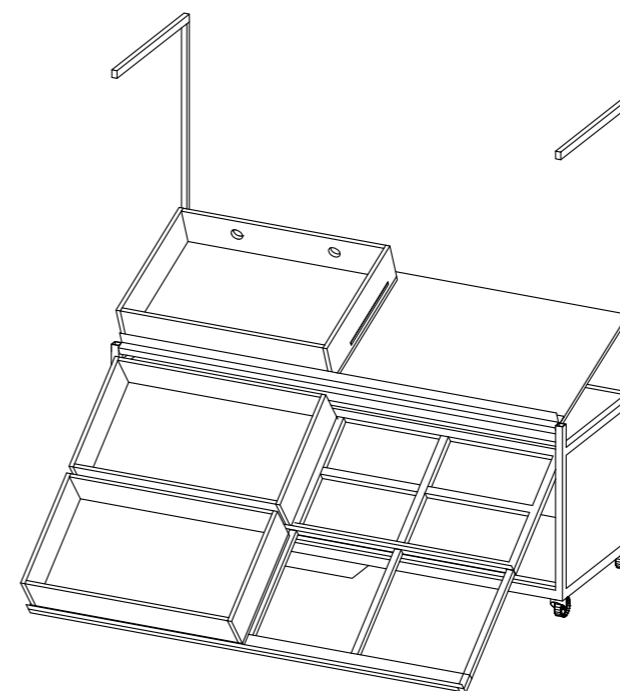
Další variantou jsou moduly 2600 x 800, které jsou plné a bez doplňujícího roštu. Ty, v různých povrchových úpravách pracovní plochy, mohou sloužit k ohřevu a servírování jednoduchých potravin, k čemuž slouží zejména první patro tržnice.

Všechny stánky mohou být doplněny osvětlením na přídatných ocelových profilech.

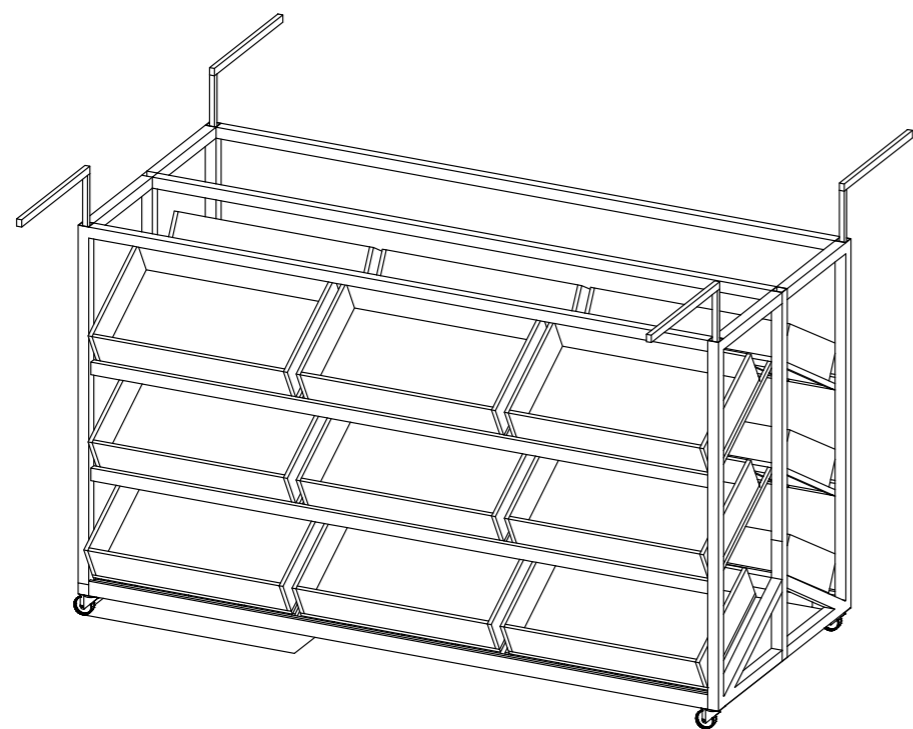
Další mobiliář je uvažován již ryze variantně. Zatímco totiž zodpovědnost za jednotlivé stánky mají trhovci, za židle či stoly nese zodpovědnost správa tržnice. To předpokládá jejich mobilitu i odolnost. Nakolik jde o zcela současný mobiliář, uvažují se v návrhu právě židle, stoly či lavičky poskytované v současnosti Institutem plánování a rozvoje HMP. Cílem je ukázat, že objekt snese tyto nejobvyčejnější formy mobiliáře a nepromítne se to výrazně do jeho vzezření.

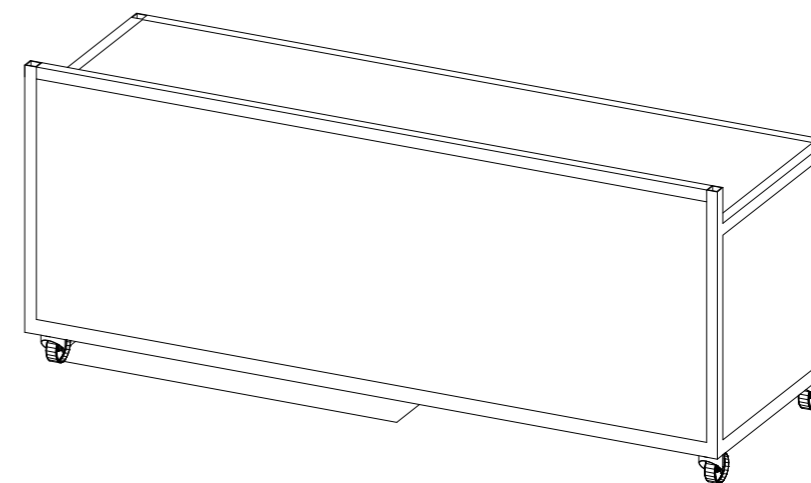
ZÁKLADNÍ MODUL 1300 X 800

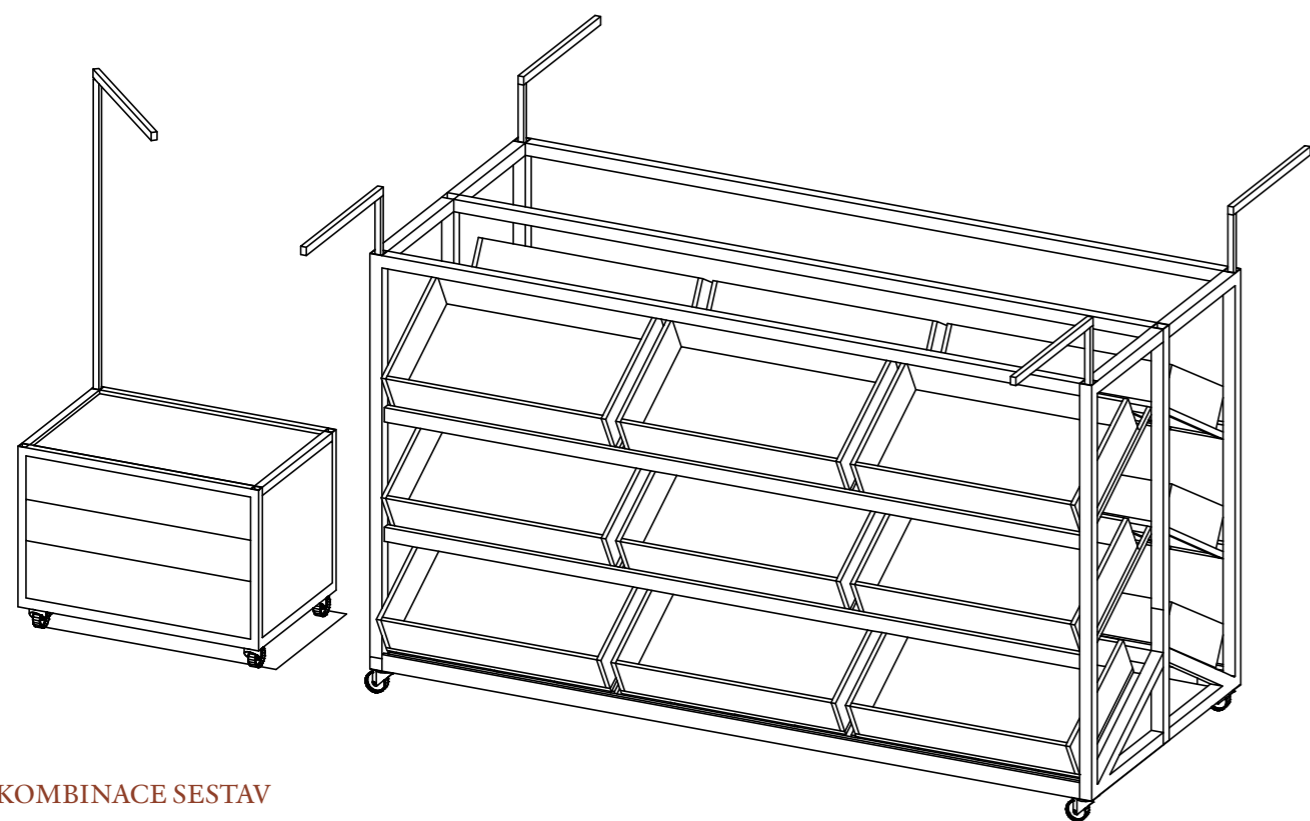
ROZŠÍŘENÝ MODUL 2600 X 800

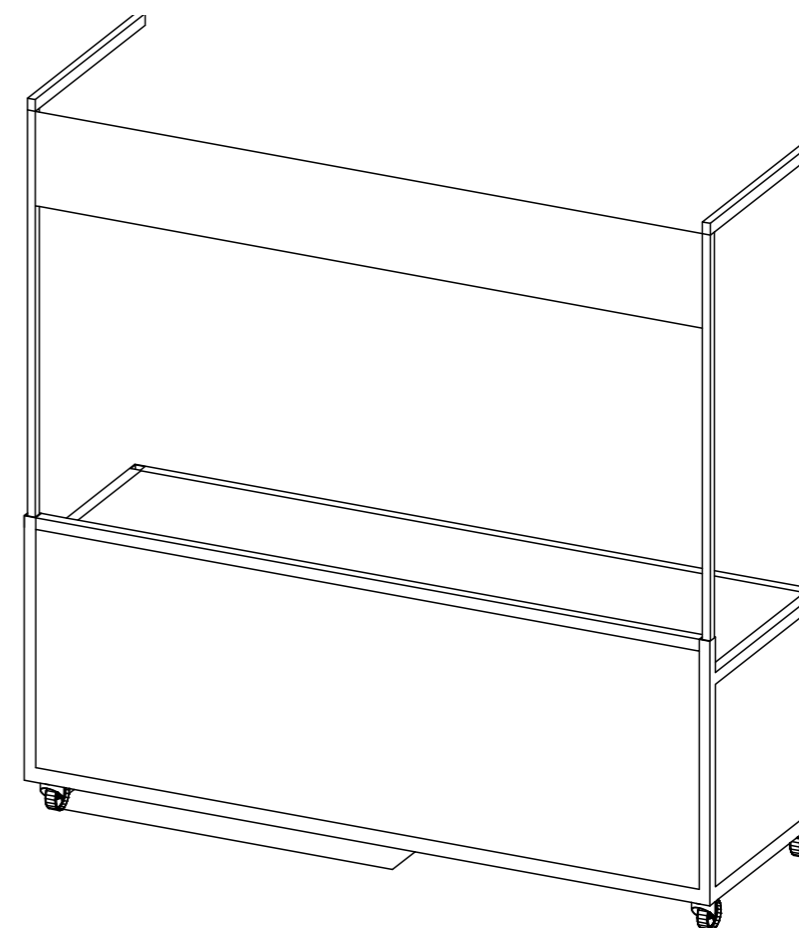
ROŠTOVÝ MODUL 1300 X 800

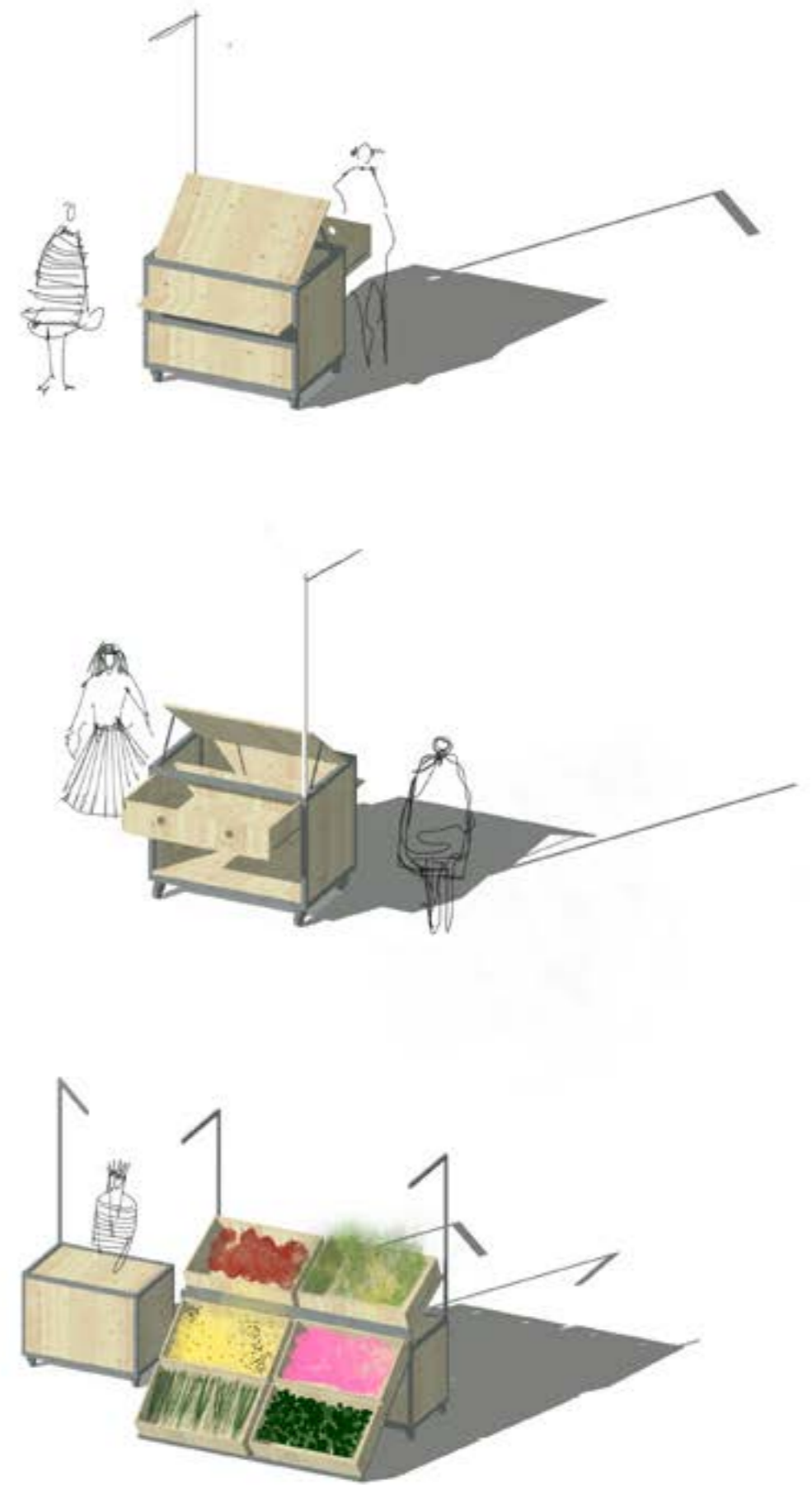
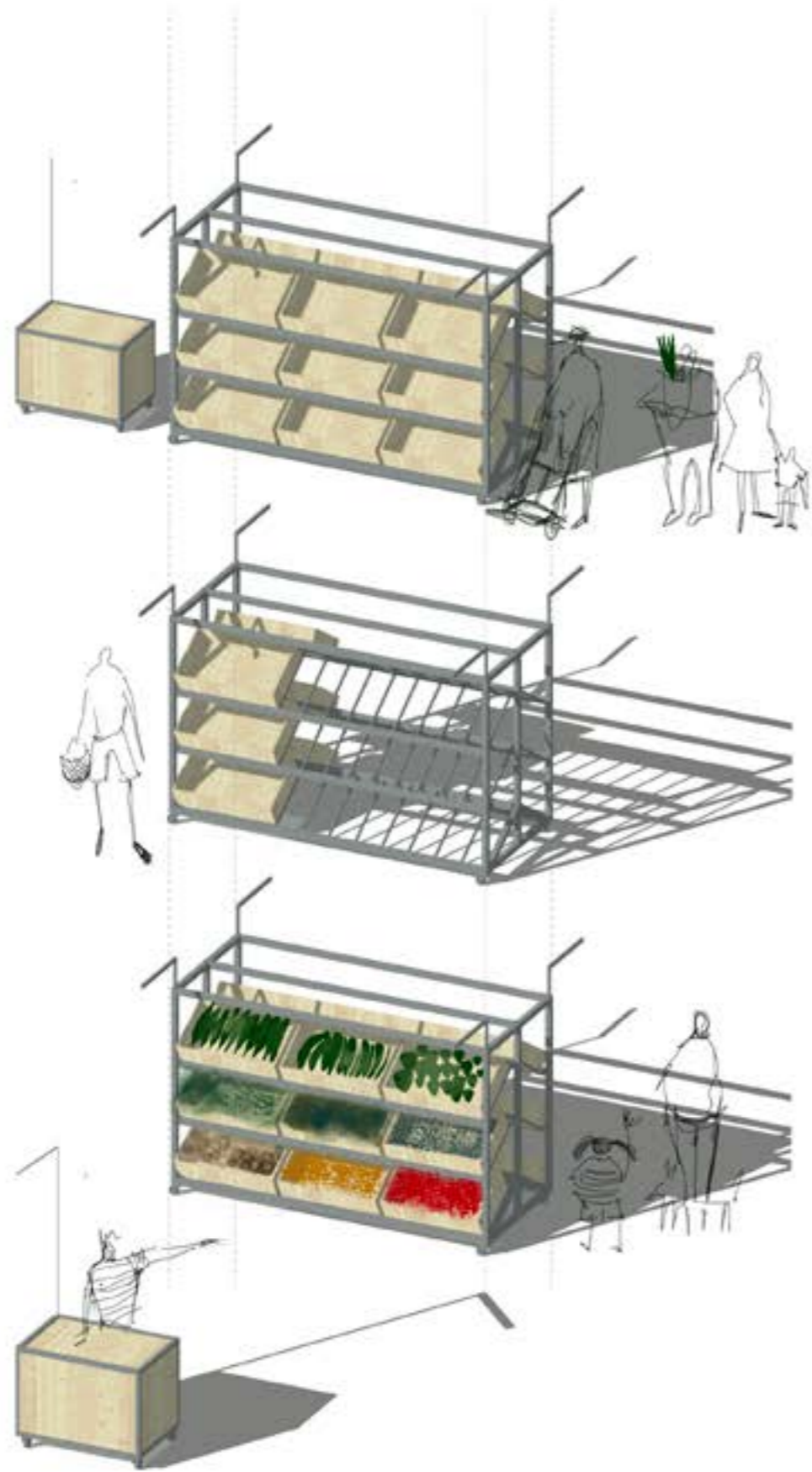
MODUL PRO SERVÍROVÁNÍ
1300 X 800

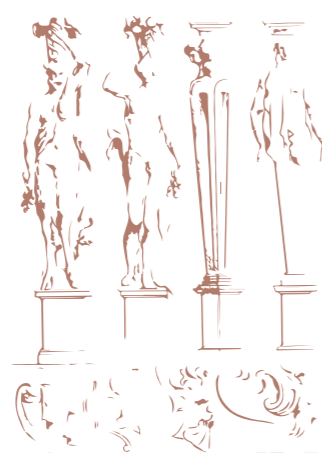

KOMBINACE SESTAV

MODUL PRO SERVÍROVÁNÍ
S OSVĚTLENÍM

6. Obecné formy pravdivostních funkcí jsou to, čím stavba jako stojící jest.

6. OBECNÉ FORMY

6.

Tato diplomová práce nebyla projektem, který by se měl na daném místě ze dne na den zbudovat. Reálně by si ji tam možná nikdo ani nepřál a rozhodně bych si ji tam nepřál já. Byla hraniční zkouškou toho, jak může absolvent Fakulty architektury ČVUT uvažovat. Akademickou abstrakcí, která chtěla naznačit, že současná architektura, pokud má být velkorysou, vyžaduje především otevřenou mysl. Šlo ovšem o hraniční návrh, snahu vypořádat se po svém s tím, jaká dnešní architektura je.

V nejbližší době nás ovšem čekají jiné velké výzvy. Výzvy, které zdaleka nebudou jen o tom, jestli musíme umět postavit dobrou občanskou stavbu. Čeká nás boj se suchem i měnící se klimata. Rozevírající se sociální nůžky přinesou pravděpodobně v brzké době občanské nepokoje. V následujících desetiletích budeme muset řešit problematiku panelových sídlišť, aby se nestala uzavřenými ghettý. Stále zde máme tisíce hodnotných historických staveb, které nepobírají legislativně ochranu, ale pro své řešení zůstávají univerzálními nositeli stavebního dědictví. I o tyto se budeme muset postarat. A budeme muset tento úkol přijmout za svůj.

A ne každý si pak dovolí dělat architekturu s velkým A. Těm, kteří se k tomu odhodlávají, přeji dost sil a tvůrčího ducha k takto společensky zodpovědnému úkolu. Většina z nás by se prozatím měla s největší radostí a pokorou spokojit s péčí o vespolné, neboť to momentálně potřebuje svět kolem nás nejvíce. Epidemie koronaviru je prozatím za námi. Máme tendenci ji bagatelizovat a zlehčovat. Prý nezměnila paradigma západní společnosti. V jednom však změnila, a to zcela a na mnoho desítek let dopředu: ukázala, že svět se může zcela proměnit během pouhých pár minut. A že po pár dalších minutách může být všechno zase jinak. Takový svět potřebuje ne ani tak dlouhodobé strategické výhledy, ale především péči o své nejbližší. Nejde o sobecké uzavření na vlastním dvorku. Jde o střízlivý odhad vlastních zájmů a ambic. Jen skrze ně

začíná člověk vnímat, jak se mu vyjevuje svět. Heideggerovská *die Sorge* opět vyvstanula mezi námi. A spolu s ní se objevil svět. Vyražme od počítačů vnímat jeho krásy. A pak, poučení, se k nim možná vraťme.

Slibuji, že velkou architekturu nikdy dělat nebudu. Že budu raději bádát, a pokud stavět, tak jen pokorně to nejmenší a nejbanálnější. Co však nese stejné kvality, jako to na první pohled nejsostikovanější. Jen je třeba si to připouštět.

Jak říká Wittgenstein na konci šesté věty Traktátu: po těchto větách je potřeba vyšplhat jako po žebříku, a ten pak skopnout a rozhlédnout se po tomto světě. Protože ten reálný svět je tam venku. A tam venku nás čekají jiné úkoly než akademické navrhování. Tento princip je však nezbytné pozdržet pro veškeré typy tvorby. To bylo jeho hlavním záměrem. Na hypertrofovaném příkladu explikovat to, jak lze k velkorysé architektuře přistupovat. S vědomím toho, že je trvalá.

Vedle toho je však ostatní výstavba, renovace i úprava veřejných prostor. To, co je možná velmi dočasné a časově podmíněné. To však neznamená, že k tomu nemůžeme přistupovat skrze vitruviánskou triádu. Jen ji musíme správně kontextuálně zasadit. A to je náš největší úkol.

Tahle práce byla jen nástin úvah. Vše další ukáže svět, v němž žijeme.

Olšany, 25.5.2020

7. O čem se nedá mluvit,
o tom se musí stavět.

...

7.

ZDROJE:

Veškeré zdroje této práce vycházejí výhradně z mé hlavy a konzultací s vedoucím, rodinou a přáteli.

Zdroje textových pasáží analytické části jsou odcitovány v předdiplomním projektu Nová tržnice pro Prahu zpracovaném v Ateliéru Ondřeje Císlera na FA ČVUT v zimním semestru akademického roku 2019/2020.

LITERÁRNÍ ZDROJE:

WITTGENSTEIN, Ludwig. Tractatus logico-philosophicus. Překlad Petr Glombíček. Vyd. 1. Praha: OIKOYMENH, 2007. 87 s. Knihovna novověké tradice a současnosti; sv. 59. ISBN 978-80-7298-284-4.

FOTOGRAFICKÉ ZDROJE:

Josef Holeček, Irina Krymousskay, Zuzana Jurova

ZDROJE REPRODUKČÍ:

str. 15-31 jsou výhradními reprodukcemi z předdiplomního projektu, kde jsou řádně ocitovány.

DALŠÍ STRANY:

str. 34-35

1. http://towns.hiu.cas.cz/p_zoom.php?map=Huber
2. <http://www.dveprahy.cz> (přímý otisk)
3. <http://www.dveprahy.cz> (přímý otisk)
4. <https://www.starapraha.cz/pohlednice-praha-senovazne-namesti.php>
5. <https://www.starapraha.cz/pohlednice-praha-senovazne-namesti.php>
6. <https://www.starapraha.cz/pohlednice-praha-senovazne-namesti.php>

str. 35-36

1. <http://uap.iprpraha.cz/graficka-cast>
2. <http://uap.iprpraha.cz/graficka-cast>
3. <http://uap.iprpraha.cz/graficka-cast>
4. <http://uap.iprpraha.cz/graficka-cast>
5. <http://uap.iprpraha.cz/graficka-cast>
6. <http://uap.iprpraha.cz/graficka-cast>

